

Instabilitet bland barn och unga placerade i heldygnsvård enligt SoL och LVU

Placeringsmönster t.o.m. år 2020 bland barn och unga födda 1990–2004

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2023-5-8548

Förord

När barn och unga är i behov av att placeras i samhällsvård är det socialnämndens ansvar att se till att de tas emot och får god vård i ett familjehem, hem för vård eller boende eller stödboende.¹ Socialnämnden ska också medverka till att barn som är placerade får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. När socialnämnden följer vården ska den särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.² Minst en gång var sjätte månad ska socialnämnden överväga om vården fortfarande behövs³ respektive ompröva om vården ska upphöra⁴.

Socialstyrelsen ansvarar bland annat för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling inom socialtjänstens område. Myndigheten ska analysera och rapportera om socialtjänsten genom statistikframställning och epidemiologiska studier. I myndighetens uppdrag ingår också att analysera utfall och effekter av insatser enligt socialtjänstlagen samt att stödja familjehemsvården och bidra till dess kvalitetsutveckling.

Socialstyrelsen redovisar här en kartläggning av instabilitet och placeringsmönster bland barn och unga som varit placerade i samhällsvård perioden 1990–2020. Den ingår som ett deluppdrag i regeringsbeslut S2020/07505 (delvis) där Socialstyrelsen fått i uppdrag att genomföra utvecklingsinsatser för att stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga ska få tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång. Tidigare studier har visat att barn och unga som varit placerade i samhällsvård har kraftiga överrisker för olika negativa utfall i ung vuxen ålder. Detta gäller även bland dem som varit placerade under större delen av uppväxten. Instabilitet i samhällsvården, det vill säga att placerade barn och unga flyttas mellan olika hem upprepade gånger, har lyfts som en förklaringsfaktor till detta.

Rapporten riktar sig främst till professionen, och till forskare och andra aktörer som arbetar med att utveckla samhällsvården för barn och unga. Kartläggningen syftar till att ge en övergripande bild av instabiliteten i svensk heldygnsvård och att vara ett kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet med att förbättra uppväxtvillkoren för placerade barn och unga. Marie Berlin har varit projektledare och Anastasia Nyman ansvarig enhetschef. Anna Svennblad och Rose-Marie Odstam har ingått i projektgruppen.

Urban Lindberg
Ställföreträdande generaldirektör

¹ 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

² 6 kap. 7 b § SoL.

³ 6 kap. 8 § SoL eller 13 § första stycket LVU.

⁴ 13 § andra stycket LVU.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Kartläggningens upplägg.....	7
Majoriteten hade mer än en placering.....	7
Många placeringar vanligast bland långtidsplacerade	8
Tre eller fler placeringstillfällen	8
Samband mellan många placeringar och låga betyg	9
Placerade barn och unga flyttar också oftare när de inte är placerade	9
Slutsats	10
Inledning.....	12
Långsiktighet och stabilitet - ett överordnat mål.....	13
Ingen entydig definition av instabilitet.....	13
Ett känt problem	13
Konsekvenser av instabilitet.....	14
Orsaker till instabila placeringar	14
Instabilitet under skolåren	18
Kartläggningens genomförande.....	20
Uppdraget	20
Genomförande.....	20
Att mäta instabilitet.....	22
Läsanvisning	27
Resultat	28
Fördelning av antalet placeringar i hela gruppen.....	28
En heterogen grupp	29
Majoriteten långtidsplacerade hade tre eller fler placeringstillfällen.....	31
Placeringsmönster bland barn och unga med tre eller fler placeringstillfällen.....	34
Vad karakteriserar placeringskedjor med många placeringar?.....	68
När barn och unga lämnar samhällsvården	74
Samband mellan antal placeringar och utbildningsresultat.....	78
Analys och sammanfattande diskussion	86
Hur många gånger byter barn och unga placering?	86
Vad karakteriserar instabila placeringar?	87
Finns det något samband mellan graden av instabilitet och olika utbildningsresultat?	90
Avslutning.....	92

Referenser	94
Bilaga 1. Metod och genomförande	101
Studiepopulation	101
Datakällor	104
Placeringsvariabler	104
Statistiska metoder	107
Bilaga 2. Tabeller och figurer	111
Tabeller	111
Figurer	127
Bilaga 3. En jämförelse av placeringsmönster i Danmark och Sverige	134
Metod och genomförande	134
Resultat	137
Diskussion	143
Tabeller	146
Referenser	150

Sammanfattning

Socialstyrelsen redovisar här en kartläggning av instabiliteten i svensk heldygnsvård för barn och unga, vilket tidigare har saknats. Den syftar till att ge en bild av placeringsmönster i svensk heldygnsvård ur ett longitudinellt perspektiv. Resultaten kan ligga till grund för vidare studier och insatser för att förbättra tryggheten och kontinuiteten för placerade barn och unga. Kartläggningen ingår som en del i regeringsuppdraget S2020/07505 (delvis) där Socialstyrelsen fått i uppdrag att genomföra utvecklingsinsatser för att stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga ska få tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång.

Kartläggningens upplägg

Resultaten baseras på uppgifter från Socialstyrelsens register över socialtjänstens insatser till barn och unga som omfattar alla heldygnsplaceringar av barn och unga enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Instabiliteten uppskattas utifrån det *totala antalet placeringstillfällen* som barn och unga har haft under uppväxten (0–20 år). Det finns ingen klar definition av begreppet instabilitet varken i Sverige eller internationellt (se Inledning). Kartläggningen fokuserar på placeringsmönster bland barn och unga som har tre eller fler placeringstillfällen.

För att beräkna antalet placeringstillfällen används ett konstruerat mått som utgår från start- och slutdatum för varje placering samt uppgift om placeringsform och placeringskommun (se exemplet i figur 2). Det konstruerade måttet är en uppskattning av antalet placeringstillfällen eftersom uppgift om faktiskt placeringsbyte (byte av placeringsställe eller orsak till placeringsavslut) saknas i registret. Kartläggningen omfattar alla födda 1990–2004 som varit placerade i heldygnsvård enligt SoL eller LVU, vilket motsvarar närmare 94 000 personer.

I kartläggningen undersöker myndigheten också om det finns ett samband mellan instabila placeringar (många placeringstillfällen under uppväxten) och skolresultat. Bristen på kontinuitet och stabilitet under uppväxten har lyfts som en viktig förklaringsfaktor till att placerade barn och unga i högre utsträckning än andra jämnåriga har låga betyg och lägre utbildningsnivå som vuxna.

Majoriteten hade mer än en placering

Resultaten från kartläggningen visar att majoriteten (57 procent) av alla barn och unga som varit placerade⁵ har haft mer än ett placeringstillfälle, varav en knapp fjärdedel (24 procent) har haft två placeringstillfällen och en tredjedel

⁵ Kapitlet som beskriver antal placeringar under uppväxten har begränsats till personer födda 1990–2000, som alla kunde följas till de fyllde 20 år.

(33 procent) har haft tre eller fler placeringstillfällen (figur 4). Resterande 43 procent har bara ett placeringstillfälle.

Antalet placeringstillfällen varierar med hur länge barn och unga varit placerade under uppväxten. Få placeringstillfällen återfinns främst bland dem som har jämförelsevis korta placeringstider. Majoriteten (71 procent) av dem som varit placerade kortare tid än ett år har bara ett placeringstillfälle. Motsvarande andel bland de långtidsplacerade (fem år eller längre) är 17–18 procent (figur 8).

Många placeringar vanligast bland långtidsplacerade

Det är vanligast med många placeringstillfällen bland barn och unga som varit placerade under lång tid (tabell 1). Bland barn och unga som varit långtidsplacerade har drygt 60 procent haft tre eller fler placeringstillfällen under uppväxten. Omkring 7–8 procent har haft tio eller fler placeringar och det förekommer att enstaka långtidsplacerade barn har haft ända upp till trettio placeringar. Ett typiskt⁶ placeringsmönster för långtidsplacerade barn med många placeringstillfällen (10+) är flera korta placeringar i början, några längre placeringar i mitten, och flera kortare placeringar i slutet (se exempel 6).

Bland långtidsplacerade barn och unga finns ett samband mellan antalet tidiga placeringar och antalet tonårsplaceringar, så att barn som har många placeringstillfällen innan de fyller 13 år också har många placeringstillfällen efter de fyller 13 år (figur 29). Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år finns inte detta samband. I registret över insatser till barn och unga finns inte uppgifter om skäl till placering. Det gör att orsakerna till att barn och unga har omplacerats eller återkommit i nya placeringar inte kan undersökas.

Tre eller fler placeringstillfällen

En tredjedel av placerade barn och unga har haft tre eller fler placeringar under uppväxten. I kartläggningen uppskattas instabiliteten bara utifrån *antalet placeringstillfällen* men antalet flyttar (byten av hemmiljö) i samband med placeringarna kan variera beroende på om de följer på varandra eller om barnet flyttar tillbaka hem efter en placering. Om barnet bor hemma mellan placeringarna kan exempelvis tre placeringstillfällen innebära sex flyttar. Detta har inte beaktats i kartläggningen.

Kartläggningen fokuserar på barn och unga som har haft tre eller fler placeringstillfällen. Avgränsningen ska inte ses som en gräns för vad som kan anses vara instabila placeringar. I kartläggningen har avgränsningen gjorts mot bakgrund av att två placeringar kan vara ett tecken på akuta händelser snarare än instabilitet i placeringen. När ett barn eller en ungdom behöver placeras med kort varsel kan det bli nödvändigt med en jourhemsplacering,

⁶ Typiska placeringsmönster utgår från typvärden (se Bilaga 1 Metod och genomförande).

eller annan tillfällig placering, innan man har funnit en mer långsiktig boendelösning.

För de barn och unga som har tre eller fler placeringstillfällen så var den första placeringen ofta kort, hälften var placerade upp till ett par månader (tabell 2). De som har många placeringar har också många olika placeringsformer, och har placerats i olika kommuner, vilket också är det som definierade placeringsbyten i kartläggningen.

Samband mellan många placeringar och låga betyg

Generellt är det betydligt vanligare med låga betyg och avsaknad av gymnasieutbildning bland barn och unga som varit placerade än bland jämnåriga som inte varit placerade.⁷ Det finns också ett tydligt samband mellan antalet placeringstillfällen och skolresultat samt utbildningsnivå. Ju fler placeringsstillfällen desto sämre skolresultat. Skillnaderna ökar också ju äldre barnen blir.

Betygen i årskurs 6 har också starkt samband med betygen i årskurs 9, även när man tar hänsyn till antalet placeringstillfällen. I årskurs 9 är dessutom andelen som saknar betyg betydligt högre än den är i årskurs 6, vilket delvis kan förklaras av att en del ungdomar går i skolan på institutioner som inte redovisar betyg till skolregistret. Ungdomar som bor på institution i årskurs 9 har högre risk för låga eller inga betyg i årskurs 9 jämfört med dem som bor i familjehem.

Placerade barn och unga flyttar också oftare när de inte är placerade

I kartläggningen undersöktes också hur ofta barn och unga flyttar mellan olika kommuner, vilket kan innebära byte av skola. Resultaten visar att det finns ett samband mellan antalet kommunflyttar och låga betyg i årskurs 6 och 9. Det gäller alla barn, både de som varit placerade och de som aldrig varit placerade. Ju fler gånger barn flyttar under grundskoleåren desto högre är risken för låga betyg. Barn och unga som är placerade flyttar oftare än andra barn och unga, både under perioder när de är placerade och under perioder när de inte är placerade (figur 33). Oberoende av varandra så ökar både antalet flyttar och antalet placeringstillfällen risken för låga betyg i årskurs 6 och årskurs 9.

⁷ Kapitlet som beskriver skolresultat och utbildningsnivå i relation till antal placeringar har begränsats utifrån tillgängliga data. Här ingår bara barn och unga som fanns i landet före sju års ålder, det vill säga som har hela sin utbildning i det svenska skolsystemet. Resultaten redovisas efter den placeringserfarenhet barn och unga hade då betygen sattes, det vill säga i årskurs 6 respektive årskurs 9. Betyg i årskurs 6 har avgränsats till barn födda 2000–2004. Betyg i årskurs 9 omfattar alla födelsekohorter (födda 1990–2004). Gymnasiebehörighet och högsta fullföljda utbildningsnivå vid 20 års ålder har avgränsats till unga födda 1990–2000.

Slutsats

Kartläggningens resultat ger viktig kunskap om placerade barn och unga. Majoriteten av barn och unga som är placerade i samhällsvård bor på mer än ett placeringsställe. De flyttar dessutom oftare än andra barn och unga mellan olika kommuner, både när de är placerade och under perioder när de inte är placerade.

Antalet placeringstillfällen (och antalet flyttar) visar ett starkt samband med skolresultat och utbildningsnivå i ung vuxen ålder. Ju fler placeringar desto högre risk för låga betyg. Sambandet förstärks också allt eftersom barnen blir äldre. Även om resultaten inte kan säga något om kausaliteten i sambanden så ger de en tydlig indikation på att stödet för barn och unga som är placerade behöver bli bättre. Sammantaget har barn och unga som varit placerade betydligt lägre utbildningsresultat än andra jämnåriga, och skillnaderna mellan grupperna har länge varit oförändrat höga.

Under senare år har dock medvetenheten om den höga förekomsten av låga skolprestationer bland placerade barn och unga blivit större hos alla berörda aktörer, från skolpersonal, socialtjänst till beslutsfattare. Olika insatser riktade till placerade barn och unga har därför initierats. Bland annat har Skolverket, Socialstyrelsen och Specialpedagogiska skolmyndigheten gemensamt tagit fram ett stöd (SAMS) för att säkerställa en obruten skolgång för placerade barn och unga [1]. Mycket återstår dock att göra för att fler barn och unga som är placerade ska få möjlighet till en god utbildning. Utbildningssystemet är ett av samhällets kraftfullaste resurs för att utjämna ojämlika uppväxtvillkor, vilket också innebär att det här finns goda möjligheter till förbättrande åtgärder.

Även om det kan finnas många olika orsaker till att barn och unga omplaceras eller återkommer i nya placeringar, och även om varje ny placering är nödvändig, så försvårar det för barnet att få stabilitet i tillvaron och få en god och sammanhållen omsorg. Det är därför viktigt att få ned antalet placeringstillfällen så långt det är möjligt. Det kräver insatser på många olika områden, från att rekrytera och utbilda familjehem, till att ge relevant stöd under placeringen eller återflytten, till såväl barn, familjehem och vårdnadshavare.

Socialstyrelsens övergripande slutsats är att stabiliteten för placerade barn och unga behöver öka bland annat genom att kontinuerligt väga in barnets behov på lång sikt. Myndigheten har under senare år arbetat med flera projekt som syftar till att öka långsiktigheten för placerade barn och unga. Bland annat har särskilda temadelar införts på Kunskapsguiden, som ger vägledning och information om vårdnadsöverflyttning, nationella adoptioner och flyttningsförbud. För stöd i rekrytering har Socialstyrelsen tagit fram en webbplats riktad till blivande familjehem. År 2020 reviderades handboken för socialtjänsten om placerade barn och unga i syfte att tillgodose behovet av vägledning för socialtjänsten vid handläggning av ärenden som rör placering av barn och unga i samhällsvård. Under året (2023) avrapporterar myndigheten ett uppdrag om kunskapshöjande insatser om nationella adoptioner m.m. inom familjehemsvården. Inom ramen för det uppdraget har det bland annat genomförts nationella och regionala konferenser.

Den 1 mars 2021 och den 1 juli 2022 kom lagändringar som syftar till att stärka tryggheten och stabiliteten för barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet. Meddelandeblad som redogör för dessa nya lagbestämmelserna finns på myndighetens hemsida.⁸ På Socialstyrelsens webbplats finns ytterligare information om myndighetens aktiviteter och projekt som rör placerade barn och unga.

⁸ Meddelandeblad Nr 3/2021: Ökade förutsättningar för kontinuitet och trygghet för placerade barn och unga. Meddelandeblad Nr 5/2022: Nya bestämmelser om barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat. Båda kan laddas ner från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer.

Inledning

Omkring 5 procent av alla i befolkningen har någon gång under uppväxten (0–20 år) varit placerade i vård utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.⁹ Under ett givet år är drygt 1 procent av alla barn och unga placerade i heldygnsvård. Vissa är placerade under en kort period, en gång i livet, medan andra är placerade under större delen av uppväxten. Ungefär en femtedel av de barn och unga som placeras blir långvarigt placerade, det vill säga under sammanlagt minst fem år [2].

Det kan finnas många olika skäl till att ett barn eller en ungdom placeras i heldygnsvård. För små barn är dessa oftast kopplade till brister i hemmiljön och föräldrarnas (o)förmåga att ta hand om barnet. För tonåringar är skälen oftast kopplade till olika typer av eget riskbeteende som bedöms utgöra fara för negativ utveckling eller den egna hälsan [3].

Syftet med att placera utsatta barn och unga i samhällsvård är att skydda och kompensera för ogynnsamma uppväxtförhållanden. Det är kommunen som genom socialnämnden ansvarar för att barn och unga får en god vård och fostran under placeringen.¹⁰ Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.¹¹ Vården ska övervägas eller omprövas minst en gång var sjätte månad och då ska även barnet eller den unga ha rätt att komma till tals. Under placeringstiden ska vården också följas upp genom regelbundna besök på placeringsstället och genom samtal med barnet, barnets vårdnadshavare och de som har tagit emot barnet.

Placerade barn och unga är en utsatt grupp i samhället, och på gruppnivå visar såväl svenska som internationella studier att de kompensatoriska effekterna av den sociala barnvården är otillräckliga. Barn och unga som varit placerade har kraftiga överrisker för olika negativa utfall, bland annat avbruten skolgång, låg utbildningsnivå, arbetslöshet, missbruk, kriminalitet och olika hälsoproblem (t.ex. [4–5]). Detta gäller även för dem som varit placerade under större delen av uppväxten [6]. Bakom detta finns komplexa och sammanflätade samband mellan olika förklaringsfaktorer, varav många inte är direkt hänförliga till den sociala barnvården [7]. Stabiliteten i samhällsvården är dock en av de faktorer som både är betydelsefull för barns och ungas uppväxtvillkor [6, 8] och påverkbar inom det sociala barnvårdssystemet [7].

⁹ Placeringar enligt SoL sker med vårdnadshavarens samtycke för barn och unga 0–17 år. En placering enligt SoL kan också förlängas, exempelvis tills den unga avslutat gymnasiet, om han eller hon själv ansöker om det (Socialstyrelsen, 2020a). Placeringar enligt LVU sker utan vårdnadshavarens samtycke för barn och unga 0–17 år om skälet är brister i hemmet (2 § LVU), eller för barn och unga 0–20 år om skälet är den ungas eget destruktiva beteende (3 § LVU). Barn och unga som varit LVU-placerade till följd av brister i hemmet kan också själva ansöka om att få vara fortsatt placerade enligt SoL tills de går ut gymnasiet (Socialstyrelsen, 2020b).

¹⁰ Enligt 6 kap. 1 § 2 stycket SoL.

¹¹ Enligt 6 kap. 7 b § SoL och 13 a § LVU.

Långsiktighet och stabilitet - ett överordnat mål

I alla länder är långsiktighet och stabilitet ett överordnat mål i den sociala barnvården. En målsättning är också att barn och unga inte ska vara placerade längre än nödvändigt, och att de ska återförenas med sin familj när syftet med vården är uppfyllt. I Sverige kallas det för återföreningsprincipen.¹² I de fall en återförening inte är möjlig är målet att finna en annan permanent boendelösning som kan ge barnet en trygg och stabil uppväxtmiljö. I USA och Storbritannien försöker man i första hand skapa långsiktighet genom adoptioner, medan man i de nordiska länderna och vissa andra europeiska länder har föredragit varaktiga och stabila familjehemsplaceringar i syfte att inte helt bryta banden med ursprungsfamiljen [9].

Ingen entydig definition av instabilitet

Även om det finns en samsyn kring att instabila placeringar generellt har en negativ inverkan på barns och ungas uppväxtvillkor så finns ingen entydig definition av instabilitet. Begreppen som används inom forskningsfältet varierar. Ofta skiljer man på planerade och oplanerade placeringar eller avbrott. Oplanerade byten eller avbrott brukar benämnas som ”sammanbrott” i placeringen. Ibland avgränsas instabilitet till att bara omfatta sådana oplanerade byten eller avbrott, där varje oplanerat byte betraktas som instabilitet inom barnvården.

I andra fall är det antalet placeringarbyten eller antalet flyttar som avses, oavsett om de är planerade eller oplanerade. Många byten eller flyttar räknas då som instabila placeringar, där gränsen för vad som anses vara ”många” varierar mellan olika studier beroende på avgränsning av studiepopulation och mätperiod. Avgränsningar kan även göras utifrån om flyttar sker inom barnvårdssystemet, eller mellan barnvårdssystemet och hemmet [7, 9–15].

Ett känt problem

Instabilitet i den sociala barnvården är ett känt problem i hela västvärlden [9, 12]. I USA används bland annat ett instabilitetsmått som anger hur stor andel av de placerade barnen som bott på tre eller fler placeringar. Perioden 2010–2014 gällde det en tredjedel av barnen som varit placerade mellan ett och två år, och två tredjedelar av barnen som varit placerade längre än ett år [16]. I Nederländerna uppskattas mellan 20 och 50 procent av alla placeringar sluta med ett oplanerat avbrott (sammanbrott i placeringen) [13]. I en engelsk studie [7] där 242 långtidsplacerade barn följdes under minst 3,5 år hade 81 procent minst ett placeringarbyte och drygt var femte barn hade sex eller fler placeringar under uppföljningstiden.

I anslutning till den här kartläggningen gjordes en jämförande studie med Danmark. Den redovisas i bilaga 3. I studien har måtten anpassats för att skapa jämförbarhet och studiepopulationen har begränsats till inrikes födda

¹² Se bl.a. Proposition 1979/80:1 Om socialtjänsten, Del A s. 501.

barn och unga som placerades före 18 års ålder. I Danmark hade omkring en tredjedel (34 procent) av alla placerade barn och unga födda 1990–2000 mer än en placering, jämfört med 60 procent i Sverige. Långtidsplaceringar var vanligare i Danmark än i Sverige och i Danmark hade 66 procent av de långtidsplacerade mer än en placering jämfört med 83 procent i Sverige.

Konsekvenser av instabilitet

Instabilitet i placeringar är inte någon absolut bestämningsfaktor för barns och ungas utvecklingsmöjligheter, många har tillräcklig motståndskraft att trots upprepade placeringar under uppväxten klara sig bra i livet [9]. Omvänt är stabila placeringar inte per automatik lyckade placeringar (jfr. [17]), ibland kan avsaknaden av en omplacering vara ett värre alternativ. Men även om omplaceringar i vissa fall gagnar barnet eller den unga, exempelvis vid missförhållanden i en placering eller när de ingår i en planerad vårdkedja mot ett mer självständigt boende, så finns omfattande forskningsstöd för att instabila placeringar är ett problem inom den sociala barnvården [9, 13, 18].

Förutom att varje placering innebär ett byte av hemmiljö, så kan det även innebära byte av skola och uppbrott från sociala nätverk och viktiga relationer. Barns och ungas vardag äger rum i ett sammanhang och på många sociala arenor [19–20]. Upprepade placeringar ställer höga krav på barnets eller den ungas anpassning till nya miljöer och förmåga att bygga nya relationer. I en svensk kvalitativ studie där placerade barn och unga [21] berättade om sina egna upplevelser av instabila placeringar framgår hur stora omställningarna kan vara. En pojke beskrev exempelvis hur han först placerats hos ett äldre par med strikta regler, sedan hos en ”hippiefamilj” med stora friheter, sedan hos en fysiskt aktiv lantbrukarfamilj, för att slutligen placeras på institution. De intervjuade barnen och tonåringarna beskrev också ett behov av nära relationer och av att känna att de hörde hemma någonstans. Vissa uppgav att de ständiga uppbrotten gjort att de valt att hålla distans till omgivningen för att skydda sig själva, något som också framgår från andra studier [22]. Internationell forskning visar också att upprepade omplaceringar exempelvis kan ge problem med anknytning och tillit, självkänsla och identitet [11, 22], skolgång och fortsatt utbildning [23–24], begränsa tillgången till god hälso- och sjukvård [25], och hämma barns fysiska och kognitiva utveckling [26–27].

Orsaker till instabila placeringar

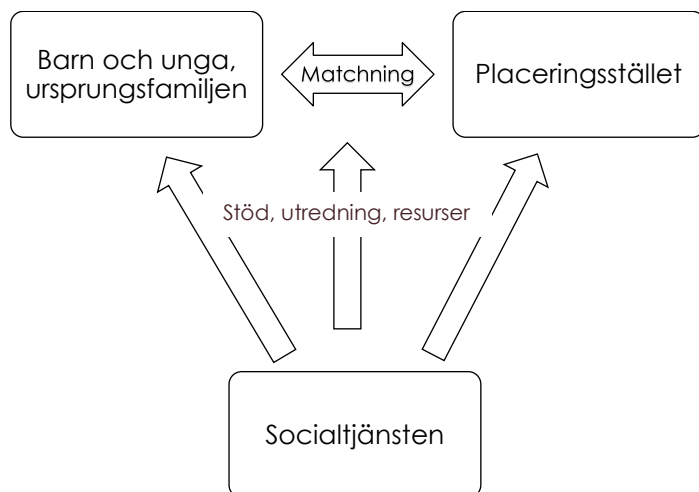
Samspel mellan olika faktorer

I grova drag kan orsaker till instabila placeringar delas in tre huvudkategorier som samspelar och förstärker varandra. Orsaker kopplade (1) till barnet eller den unga och ursprungsfamiljen; (2) till placeringsstället (familjehemmet eller institutionen); respektive (3) till ”systemet” det vill säga socialtjänstens handläggning och styrning (figur 1).

Risikfaktorer för instabilitet som är kopplade till barn och unga är exempelvis barnets ålder, där äldre barn har högre risk för instabilitet [8, 9, 12, 28]. Risken för omplacering är dock högst i början av en placering, både för små

barn och för tonåringar [8, 28]. En riskfaktor som har starkt stöd inom forskningen är beteendeproblem hos barnet eller den unga, där utåtagerande beteendeproblem innebär en särskilt hög risk för instabilitet [9, 29–31].

Figur 1. Modell för samspelen mellan kategorier av faktorer som påverkar stabiliteten i den sociala barnvården

Vissa riskfaktorer för instabilitet kan vara kopplade till tiden innan placeringen, exempelvis att barnet eller den unga varit utsatta för trauma eller grov försummelse under uppväxten [30, 32]. Föräldrars missbruksproblem har också visats innebära en förhöjd risk för instabila placeringar [28, 33], både till följd av barnets uppväxt innan placering och till följd av situationer som kan uppstå under placeringen exempelvis stökiga besök och konflikter [34]. Andra riskfaktorer är kopplade till tiden under placering, exempelvis långa placeringstider [12], upprepade omplaceringar [9] och många institutionsplaceringar [11, 12]

Faktorer kopplade till barn och unga samspelar med faktorer kopplade till placeringsstället och handläggningen av placeringen. Placeringsställen (familjehem och institutioner) har olika förmåga att möta barns och ungas behov, och vad som är bra för ett barn behöver inte vara bra för ett annat barn. Matchningen mellan barn och unga och placeringsstället är därför viktigt [29]. Faktorer som är kopplade till placeringsstället kan exempelvis vara biologiska barn i familjehemmet, etnicitet, familjehemsföräldrarnas ålder, förmåga att sätta gränser och deras omsorgsförmåga [9, 12, 18]. Kraven på familjehemmen är också ofta höga, vilket försvåras av att fosterföräldrar har ett begränsat mandat¹³ i frågor som rör barnets vardag [35].

Att flytta ett barn från deras hemmiljö är en av de mest ingripande insatser samhället kan göra. Det innebär stora påfrestningar för alla inblandade parter. Socialtjänstens förmåga att förbereda och utreda inför en placering, samt att ge stöd under placeringen, är därför en avgörande faktor för stabiliteten under placeringen. Riskfaktorer knutna till socialtjänsten är exempelvis hög personalomsättning, bristande kompetens och bristande tillgång på placeringsplatser [9, 11, 12]. Faktorer utanför den sociala barnvården kan också

¹³ Detta brukar ibland kallas för det tredelade föräldraskapet, det vill säga att ansvaret och bestämmanderätten delas mellan fosterföräldrar, vårdnadshavare och socialnämnden (Utredningen om tvångsvård för barn och unga, 2015).

ha betydelse för stabiliteten i en placering, exempelvis möjligheten till stöd från andra aktörer som barn- och ungdomspsykiatri, skolan eller sociala nätverk [18, 31].

Planerade och oplanerade förändringar

Förändringar i en placering kan antingen vara planerade eller oplanerade, men gränsen mellan dessa två typer är inte skarp. Olika aktörer (exempelvis barnet, de biologiska föräldrarna, familjehemmet och socialtjänsten) kan dessutom uppleva förändringen på olika sätt [15].

Planerade förändringar

Planerade förändringar kan exempelvis vara att vården avslutas när det inte längre finns något behov av samhällsvård, eller att en akut placering övergår till en mer långsiktig placering när man funnit ett lämpligt hem. Inom den sociala barnvården finns olika placeringsformer, dels i form av familjehemsplaceringar, dels i form av institutionsplaceringar. Barn och unga som placeras i familjehem kan antingen placeras i ett familjehem som de inte har någon anknytning till, eller i ett nätverkshem, det vill säga hos en familj som finns i deras nätverk (släkt eller vänner). Vid akuta placeringar kan barn och unga placeras i så kallade jourhem, det vill säga familjehem som har beredskap att ta emot barn med kort varsel. Även om det redan från början är känt att barnet behöver en varaktig familjehemsplacering så kan socialtjänsten inte alltid organisera en sådan placering. Om socialtjänsten har svårt att hitta ett lämpligt familjehem kan det dröja innan barnet kan få en mer permanent boendelösning. Institutionsplaceringar (hem för vård och boende (HVB) och SiS särskilda ungdomshem) sker främst bland tonåringar och unga vuxna. Även här kan det vara svårt att organisera en lämplig placering vilket leder till planerade förändringar. För unga som klarar ett mer självständigt boende finns också stödboende och utslussningshem. En planerad förändring kan då vara ett steg mot ett självständigt boende.

En placering bygger ofta på osäkra antaganden som gör konstruktionen instabil. När det gäller små barn är det svårt att förutse om hemsituationen kan förbättras så att barnet kan återförenas med föräldrarna. När det gäller äldre barn är det svårt att förutse om deras förändrade beteende kommer att kvarstå över tid. Det gör att varken barnet, de biologiska föräldrarna eller familjehemsföräldrarna kan veta hur lång placeringen kommer att bli. Misslyckade återföreningar mellan barn och föräldrar kan också leda till att ett barn behöver flytta upprepade gånger mellan ett eller flera familjehem och ursprungshemmet. Vilket utöver byte av hemmiljö kan innebära uppbrott från skola och sociala nätverk. Såväl oförutsägbarheten om var barnet ska bo och hur länge, som de faktiska uppbrotten, kan försämra möjligheterna för barnet att bygga goda relationer och planera för framtiden.

Vissa studier pekar mot att det främst är de planerade avbrotten och bytena som bidrar till instabila placeringar bland yngre barn [36]. Andra studier pekar på att detta gäller generellt, både bland yngre och äldre barn, och att faktorer kopplade till barnavårdssystemet (system och policy) är den främsta orsaken till placeringsbyten [10]. När orsaker till omplaceringar undersöktes i en engelsk studie [7] framgick att de flesta omplaceringar var planerade och

initierade av socialtjänsten. Detta var dock inte liktydigt med att de ingick i en planerad vårdkedja utan de var oftast styrda av verksamheten och tillgången på lämpliga placeringsoptioner. Exempel på planerade omplaceringar kunde vara att man fick möjlighet att samplacera syskon, att ett mer lämpligt familjehem blivit tillgängligt utifrån etnicitet och kultur, att familjehemmet behövde avlastning eller skulle resa bort och barnet behövde en tillfällig placering, eller att ett barn omplacerades från ett jourhem till ett långvarigt familjehem.

Oplanerade förändringar

Oplanerade förändringar, så kallade ”sammanbrott”, initieras vanligtvis av placeringstillståndet eller av barnet eller den unga och familjen. Det kan vara att placeringen behöver avbrytas i förtid på grund av en plötslig och oväntad händelse, exempelvis sjukdom eller separation i familjehemmet, eller att ett barn rymmer. Både internationella [14] och svenska studier [35, 37] visar dock att sammanbrott i placeringar ofta är resultat av en längre kedja av händelser, exempelvis konflikter mellan familjehem och vårdnadshavare eller mellan barn och familjehem som eskalerar över tid och så småningom gör att placeringen måste avbrytas i förtid.

När Socialstyrelsen år 2012 [37] undersökte hur vanligt det var med sammanbrott i placeringar bland yngre barn (0–10 år) så visade resultaten att upp emot en femtedel av placeringarna slutade med sammanbrott. Bland långvarigt placerade barn (12-åringar som varit placerade fem år eller längre) slutade omkring en fjärdedel av placeringarna med ett sammanbrott. För de yngre barnen var konflikter mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna en riskfaktor för sammanbrott. Forskning har visat att samarbetet med de biologiska föräldrarna är en viktig faktor för stabiliteten i små barn placeringar [38]. För de långtidsplacerade barnen var det istället konflikter mellan barnet och familjehemmet som utgjorde en riskfaktor. Tonårstiden kan vara en påfrestande period i många familjer och för de placerade barnen kan det också vara en period då risken för sammanbrott är hög. Det gäller även för de barn som varit placerade i samma familjehem länge [33].

Såväl den ovan nämnda svenska studien från 2012, som tidigare svenska [39] och internationella ([12, 13] studier, har visat att tidigare sammanbrott är en stark riskfaktor för nya sammanbrott. En förklaring kan vara att en negativ spiral har startat, så att banden mellan barn och vuxna aldrig hinner bli tillräckligt starka när olika påfrestande uppstår [39, 40]. Beteendeproblem hos barn och unga är en av de starkaste riskfaktorerna för sammanbrott och instabila placeringar [30]. Detta samband kan förstås gå i båda riktningarna [40, 96], det vill säga att instabila placeringar bidrar till beteendeproblem samtidigt som beteendeproblem bidrar till instabila placeringar. För tonåringar som har placerats på grund av olika former av riskbeteende sammanfaller också skälen till placeringen med riskfaktorerna för sammanbrott. I en svensk studie som undersökte risken för sammanbrott bland tonårsplacerade så avslutades omkring en tredjedel av placeringarna med sammanbrott. Och bland dem som hade beteendeproblem avslutades omkring hälften av placeringarna med ett sammanbrott [41].

Instabilitet under skolåren

Internationella studier visar att placerade barn och unga generellt byter skola oftare än placering, och forskning visar att både skolbyten och placeringsbyten är riskfaktorer för placerade barns och ungas lägre skolresultat [23, 24, 42, 43].

Skolbyten kan innebära att barnet växlar mellan olika kursupplägg och därmed får svårt att följa med i skolarbetet. För läraren kan det också inledningsvis bli svårare att ge rätt stöd till barnet [24, 44]. Skolan bygger också kunskap genom hela skolgången och tidiga kunskapsluckor skapar svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen längre fram. Om detta inte uppmärksammas och åtgärdas kan negativa lärandespiraler uppstå. Barn som inte hänger med i undervisningen får ofta svårt att koncentrera sig på lektionerna, vilket leder till beteendeproblem och ännu större kunskapsluckor. Barns skolprestationer påverkar också deras relationer till klasskamrater, och för de placerade barnen kan det även påverka trivseln i familjehemmet. I de tidiga utvärderingarna av SkolFam [45], visade resultaten att när placerade barn fick hjälp att komma ifatt i skolarbetet så blev också relationerna till såväl familjehemsföräldrar som klasskamrater bättre.

För många placerade barn och unga kan uppbrottet från vänner och sociala nätverk vara det som är mest påfrestande med en ny placering eller omplacering, och för skolbarn är nätverket ofta knutet till skolan [13, 19]. Barn och unga tillbringar mycket av sin tid i skolan och hur de trivs där har stor inverkan på deras mående [46, 47]. Att komma ny till en klass, dessutom under de förhållanden som gäller för placerade barn, kan vara utmanande. Övriga klasskamrater har kanske redan bildat grupper och täta band sinsemellan och det kan vara svårt att komma in i den nya miljön. Såväl svensk [48, 49] som internationell [50] forskning har visat att placerade barn och unga löper hög risk att bli utsatta för mobbning, vilket också är en förklaringsfaktor för sämre skolprestationer bland placerade barn och unga. Det är också vanligare att barn och unga som är placerade inte deltar i olika aktiviteter utanför skolan [51], vilket ytterligare ökar risken att bli utanför i sociala sammanhang.

Byte av hemmiljö innebär påfrestningar

För de placerade barnen innebär också bytet av hemmiljö en påfrestning, vilket kan påverka skolarbetet negativt även då de går kvar i samma skola ([23, 52]. För barn och unga med instabila placeringar tillkommer också en osäkerhet om hur länge de kommer att bo kvar på placeringsstället, vilket självfallet kan ha en negativ inverkan både på skolarbete och sociala kontakter. Bristen på kontinuitet och långsiktighet i placeringar kan också försämra de vuxnas förmåga att stötta och guida barnet i skolarbetet. Instabila uppväxtförhållanden påverkar barns mående och riskerar att leda till negativa konsekvenser på en rad områden. Exempelvis att de blir utan stabila relationer till vuxna [39, 53].

Internationella studier pekar på att vårdgivarnas engagemang är svagare i familjehem än i ursprungshem, och att instabila placeringar, bristande information och ett oklart mandat bidrog till att vuxna hade svårt att ge rätt stöd till placerade barn och unga ([54–56]. Forskning kring styvfamiljer har

också visat att ju kortare historia familjemedlemmar har tillsammans desto svagare är överföringen av resurser i form av tid och ekonomiska medel mellan familjemedlemmar [57, 58]. Sammantaget visar forskning att vårdgivarens skolengagemang är en av de viktigaste faktorerna för placerades barns skolprestationer [59]. Detsamma gäller för barn som inte är placerade (t.ex. [60]).

Kartläggningens genomförande

Uppdraget

Kartläggningen ingår som ett deluppdrag i regeringsbeslut S2020/07505 (delvis) där Socialstyrelsen fått i uppdrag att genomföra utvecklingsinsatser för att stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga ska få tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång. Regeringen uttrycker att när samhället tar över ansvaret för barns omvårdnad finns det en skyldighet att säkerställa att det enskilda barnet får sina rättigheter tillgodosedda vad det gäller trygghet, stabilitet och goda uppväxtvillkor.

Syfte och mål

Syftet med kartläggningen är att få en uppfattning om förekomsten av instabilitet i den svenska heldygnsvården för barn och unga, kunskap som hittills har saknats. Samt att undersöka om detta har samband med olika utbildningsutfall (betyg och utbildningsnivå vid olika åldrar). Inför kartläggningen har ett särskilt mått för placeringstillfällen utvecklats. Kartläggningen är koncentrerad kring följande frågor:

- Hur många gånger byter barn och unga placering?
- Vad karakteriserar instabila placeringar?
- Finns det något samband mellan graden av instabilitet och olika utbildningsresultat?

Målet med kartläggningen är att öka kunskapsnivån i syfte att stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga ska få tillgång till goda uppväxtvillkor.

Genomförande¹⁴

I kartläggningen undersöks heldygnsvården ur ett longitudinellt perspektiv genom att följa individers placeringshistorik med hjälp av Socialstyrelsens register över insatser till barn och unga. För att få en mer omfattande bild av kontinuiteten under uppväxten har data kompletterats med uppgifter från SCB:s register över adoptioner, vårdnadshavare, skolgång och flyttar, och placerade barn och unga jämförs med jämnåriga som inte varit placerade i heldygnsvård.

Studiepopulation

Kartläggningen omfattar samtliga födda 1990–2004 som varit folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer någon gång till och med 2020. Valet av studiepopulation (födda 1990–2004) har gjorts med utgångspunkt från tillgång till data samt aktualitet. Med detta val av födelsekohorter kan utvecklingen under senare år följas samtidigt som år 2011 omfattas då kraven till

¹⁴ En mer utförlig beskrivning av studiens genomförande ges i Bilaga 1. Metod och genomförande.

gymnasieskolan skärptes. De äldsta (födda 1990) kan följas t.o.m. 30 års ålder och de yngsta (födda 2004) t.o.m. 16 års ålder. Bara de äldre kohorterna (födda 1990–2001) har därmed hunnit avsluta gymnasieskolan.

I avsnitten om placeringshistorik under uppväxten (0–20 år) begränsas studiepopulationen till födda 1990–2000 där alla fyllt 20 år vid mätperiodens slut. I avsnitten där olika skolutfall jämförs med antalet placeringar begränsas populationen till olika födelsekohorter beroende på datatillgång för olika utbildningsutfall.

Historiska data, men stabila mönster

Eftersom syftet här är att mäta instabiliteten i placeringar över tid så följs individerna under hela uppväxten. Det innebär att placeringskedjan kan sträcka sig över 20 år och att de första placeringarna då skedde för tjugo år sedan. I kartläggningen är den äldsta födelsekohorten född 1990 och deras placeringar ägde rum perioden 1990–2010. Tidigare studier har visat att andelen placerade vid olika åldrar har varit ganska stabil över tid, särskilt bland yngre barn [2].

Under de senaste decennierna har dock andelen tonårsplacerade ökat, vilket bland annat beror på regel- och praxisförändringar [61]. Runt år 2015 kom också många ensamkommande asylsökande barn och unga till Sverige. De kom oftast i tonåren vilket gör att andelen tonårsplacerade, och andelen utlandsfödda bland de tonårsplacerade, var högre än vanligt under den tidsperiod som kartläggningen täcker.

Datakällor

Kartläggningen utgår från olika nationella dataregister och är begränsad till den information som finns att tillgå i dessa.

Placeringshistorik har hämtats från Socialstyrelsens register över insatser till barn och unga. Registret innehåller alla heldygnsplaceringar av barn och unga i åldern 0–20 år för vård utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, respektive lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU [62].

Data över placeringshistoriken har kompletterats med folkbokföringsuppgifter för bakgrundsinformation samt för att följa flyttar inom och utom landet. Därutöver har uppgifter om vårdnadshavare, biologiska föräldrar samt adoptivföräldrar hämtats. Följande register har använts: Registret över rikets totalbefolkning (SCB), Flergenerationsregistret (SCB), Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (SCB).

För utbildningsutfallen har följande register använts: Utbildningsregistret (SCB), Åk6-registret, Åk9-registret, Registret över gymnasiebetyg, Elevregistret (SCB/Skolverket). Åk6-registret täcker åren fr.o.m. 2013 och Elevregistret åren fr.o.m. 2008 vilket innebär att data bara finns tillgänglig för de yngre födelsekohorterna i studiepopulationen.

För en mer detaljerad beskrivning av genomförande se Bilaga 1. Metod och genomförande.

Att mäta instabilitet

Placeringstillfällena – ett konstruerat mått

Hittills har kunskapen om graden av instabilitet i den svenska heldygnsvården varit låg. Det beror bland annat på att byte av placering inte registreras i Socialstyrelsens nationella register över insatser till barn och unga.¹⁵ Registret innehåller inte heller uppgifter om var barn och unga är placerade, det vill säga i vilket familjehem eller på vilken institution en viss individ bor. Byte av placeringsställe går därför inte med exakthet att identifiera. I kartläggningen används istället ett konstruerat mått för *antalet placeringstillfällena* som barn och unga har haft under uppväxten. Ett jämförelsevis högt antal placeringstillfällena antas här vara ett tecken på instabilitet i placeringen. Observera att antalet byten av hemmiljö kan vara fler än antalet placeringstillfällena, om barnet eller den unga flyttar hem mellan placeringarna.

Ett placeringstillfälle definieras som en i tid sammanhållen placering där placeringsformen och placeringskommunen är densamma (ingen hänsyn tas till om placeringen skett med stöd av SoL eller LVU). Ett nytt placeringstillfälle startar då:

- Det är mer än en (1) dag mellan avslutningsdatum på en placering och startdatum på nästa placering.
- Placeringsformen förändras.
- Kommunen barnet är placerad i förändras.

Detta sätt att mäta byte av placering underskattar sannolikt antalet faktiska byten eftersom byten som sker inom samma kommun och placeringsform inte räknas, exempelvis då barnet eller den unga byter mellan två olika familjehem som ligger i samma kommun. Å andra sidan gäller också att om barnet först placeras i ett jourhem som sedan övergår till att vara familjehem så räknas det som ett byte eftersom placeringsformen förändras. Möjligheten att ett byte av placeringsform inte är ett faktiskt byte av placering borde dock bara gälla övergångar från jourhem till familjehem, eftersom övriga placeringsställen inte borde växla form under ett och samma placeringstillfälle.

I figur 2 illustreras hur placeringskedjan kan se ut för ett barn med många placeringstillfällena under uppväxten. Figuren illustrerar hur kartläggningen följer placeringskedjan under hela uppväxten (0–20 år), från det första till det sista placeringstillfallet, och hur byte av placeringskommun och/eller placeringsform samt tidsavbrott avgränsar varje placeringstillfälle. I exemplet sker den första placeringen kort efter födelsen och barnet är sammanlagt placerat i cirka 18,5 år. Under den tiden har barnet elva placeringstillfällena i tre olika placeringsformer och i åtta olika kommuner (sju kommuner (k1–k7) samt hemkommunen (hk)). Placeringarna sker utan tidsavbrott fram till barnet är 17 år då ett kortare placeringsavbrott förekommer. Barnet lämnar samhällsvården vid 19 års ålder.

Barnet i exemplet placeras först på ett HVB i en annan kommun (k1) än hemkommunen. Direkt efter denna placering följer en familjehemsplacering i

¹⁵ Registret innehåller datum enligt beslut, det vill säga att när en placering omprövas så registreras ett nytt startdatum oavsett byte av placeringsställe.

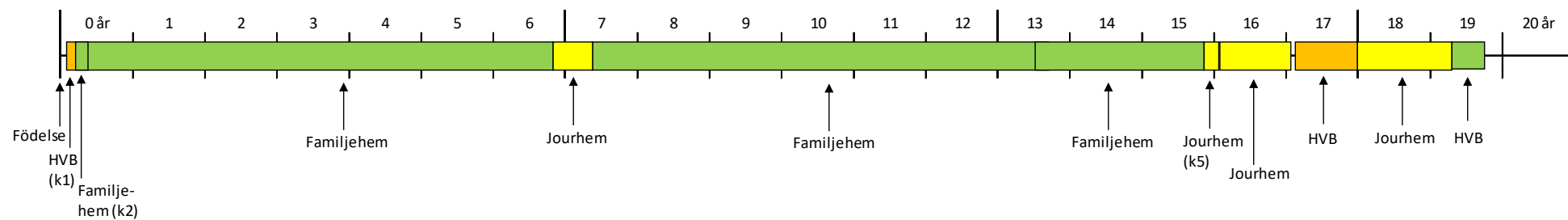
en annan kommun (k2). Här finns ingen tidslucka mellan placeringarna utan det är bytet av placeringsform, från HVB till familjehem, som markerar den nya placeringen. Familjehemsplaceringen i kommunen k2 är kort och direkt på den placeringen följer en ny längre familjehemsplacering i en annan kommun (k3). Nu är det bytet av placeringskommun, från k2 till k3, som markerar en ny placering. Strax innan barnet fyller sju år sker en omplacering till ett jourhem i kommun k4. Här förändras både placeringsformen och placeringskommunen. Detta är det fjärde placeringstillfället som barnet har, och den fjärde kommunen som barnet är placerat i.

Efter att barnet har bott omkring ett halvår i jourhemmet flyttar barnet till ett ”vanligt” familjehem i samma kommun (k4) som jourhemmet var. Här kan det vara så att barnet egentligen bor i samma familjehem, och att jourhemmet övergått till att vara ett ”vanligt” familjehem. Eftersom det inte finns några registeruppgifter om vilket specifikt hem som barnet bor i så går detta inte att avgöra. På motsvarande sätt kan barnet ha omplacerats under familjehemsplaceringen i kommunen k3, om barnet omplacerats till ett familjehem som ligger i samma kommun.

Vid 13 års ålder omplaceras barnet från familjehemmet i kommun k4 till ett familjehem i kommun k3. Det är möjligt att det är samma familjehem som barnet bodde i under förskoleåren. Det vet vi inte.

Någon månad innan 16-årsdagen sker en ny omplacering, denna gång till ett jourhem i en femte kommun (k5). Det följs av en omplacering till ett jourhem i kommun k6. Sedan flyttar barnet antagligen hem en kort tid, eller bor någon annanstans utanför barnavårdssystemet. Tidsluckan anger i alla fall att barnet inte är placerat. Därpå följer en placering på HVB i kommun k7, följt av jourhem och avslutningsvis HVB i hemkommunen (hk).

Figur 2. Placeringskedja med 11 placeringstillfällen under uppväxten (0–20 år)

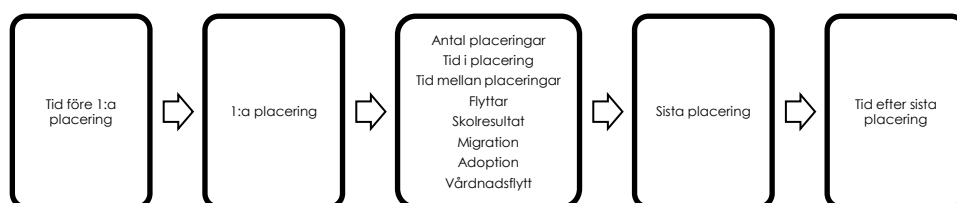
K1-K7 anger olika kommuner som individen varit placerad i förutom hemkommunen (hk). Färgen anger placeringens form (grönt = familjehem, gult = jourhem, orange = HVB).

Hur definieras instabilitet?

Det går inte att ge ett direkt svar på vad instabilitet i placeringar är, och hur det ska mätas (se även Inledning). Antal placeringar under uppväxten kan exempelvis fördelas på många olika sätt. Ett barn placeras kanske kort en gång tidigt i småbarnsåren och bor hemma under hela skoltiden för att senare i tonåren bli placerad flera gånger. En ensamkommande ungdom kommer kanske till Sverige som 16-åring och byter HVB flera gånger. Ett annat barn placeras kanske återkommande under uppväxten i ett och samma familjehem under kortare perioder men bor under merparten av tiden hemma med föräldrarna. Ett annat barn kan vara placerad kontinuerligt men av olika orsaker byta familjehem flera gånger. Alla dessa kan ha samma antal placeringar under uppväxten, trots att "kontinuiteten" under uppväxten ser olika ut.

I den här kartläggningen undersöks instabilitet i placeringar utifrån ett longitudinellt perspektiv (figur 3), och resultaten redovisas utifrån ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering.

Figur 3. Konceptuell modell över instabilitet under uppväxten (0–20 år)

Begrepp

Placeringsform	Familjehem, nätverkshem, jourhem, stödboende, privat hem för vård och boende (HVB), offentligt HVB, SiS särskilda ungdomshem, eget hem eller annan placeringsform.
Placeringsstillfälle	Placering som hänger samman i tid och där placeringsform och placeringskommun är oförändrad.
Placeringsperiod	Placering som hänger samman i tid.
Placeringskommun	Den kommun som barnet eller den unge är placerad i.
Ansvarig kommun	Den kommun som ansvarar för placeringen.
Placeringserfarenhet	Alla placeringar under uppväxten. Ibland används även begreppet "placeringshistorik".
Placeringskedja	Alla placeringsstillfällen från första till sista placering.
Sammanlagd tid i placering	Summan av all tid i placering, utgår från startdatum och slutdatum vid varje placering.
Ålder vid första placering	Datum för start av första placering minus födelsedatum.
Mediantid	Mediantiden anger det mittersta värdet när individer sorteras efter tidslängden, från den som hade kortast tid till den som hade längst tid. Hälften av alla har då varit placerade kortare tid än medianvärdet, och hälften av alla har varit placerade längre tid än medianvärdet.
Tonårsplaceringar	Placeringar som inträffat fr.o.m. 13 års ålder.
Tonårsplacerade	Personer som placerades första gången fr.o.m. 13 års ålder.
Långtidsplacerade	Barn och unga som sammanlagt varit placerade fem år eller längre.

Indelning efter ålder och tid i placering

Placerade barn och unga är en heterogen grupp där såväl skälen till placering som ålder och tid i placering varierar stort. Ett sätt att hantera heterogeniteten

i gruppen är att dela in den i delgrupper efter ålder vid första placering och total tid i placering. Tidigare studier har visat att det ger mer homogena grupper, exempelvis med avseende på placeringserfarenhet och skäl till placering [63]. De barn som placerats tidigt i livet och varit långvarigt placerade har oftast placerats av orsaker som kopplas till föräldrarnas förmåga att ta hand om barnet, exempelvis missbruk eller olika psykiatriska tillstånd. Unga som placeras i tonåren har ofta utvecklad egen problematik som bedöms som så allvarlig att den kan skada deras utveckling eller hälsa, så kallat riskbeteende. För straffmyndiga ungdomar som lagförts för brott kan en placering också vara en del av påföljden.¹⁶ För ensamkommande asylsökande barn och unga däremot, sker placeringen oftast som ett led i asylprocessen och för att de saknar vårdnadshavare i landet.

Vid vilken ålder man placerades första gången påverkar också hur lång sammanlagd tid man kan vara placerad. Och hur lång tid man varit placerad påverkar hur många gånger man kan vara placerad, vilket är ännu ett skäl till att dela in populationen i delgrupper. I den här kartläggningen används följande indelning, där indelningen för ålder vid första placering även följer utbildningssystemets olika stadium.

Sammanlagd tid i placering:

- Kort tid – kortare än ett år;
- Medellång tid – minst ett år men kortare än fem år;
- Lång tid – fem år eller längre (ibland uppdelad i minst fem år men kortare än tio år, tio år eller längre).

Ålder vid första placering:

- 0–6 år, beskrivs ibland som ”före skolålder”
- 7–12 år, beskrivs ibland som ”låg- och mellanstadieålder”
- 13–15 år, beskrivs ibland som ”högstadieålder” eller ”yngre tonåren”
- 16+ år, beskrivs ibland som ”övre/äldre tonåren”.

Hur populationen avgränsas beror också på syftet med instabilitetsmättet. Om det främst är att (1) visa hur instabiliteten sett ut bland dem som varit placerade i Sverige så kan alla som varit placerade inkluderas oavsett om man t.ex. invandrat till Sverige sent, eller varit utvandrad en längre tid under uppväxten. Om man istället (2) vill beskriva kontinuiteten under barns och ungas uppväxt behöver man avgränsa populationen till barn och unga som varit i Sverige under hela uppväxten (dvs. Sverigefödda som inte utvandrat eller avlidit under mätperioden) för att ha tillgång till registeruppgifter om flyttar och placeringar.

I den här kartläggningen används båda dessa avgränsningar. Den förstnämnda (1) när instabiliteten beskrivs efter ålder och tid i placering, den sistnämnda (2) när olika utbildningsutfall studeras med avseende på instabilitet. I det senare fallet görs avgränsningen mot bakgrund av att individen har gått i svensk skola under hela skoltiden och fram till det utbildningsutfall som avses. I analyserna utesluts därför personer som invandrat efter sex års ålder

¹⁶ Se 32 kap. 5 § brottsbalken och lagen [1998:603] om verkställighet av sluten ungdomsvård.

och populationen avgränsas till personer som är folkbokförda med giltigt personnummer vid tiden för utfallet, det vill säga året de fyller 12 år vid betyg i årskurs 6, året de fyller 15 år vid betyg i årskurs 9 och 20 års ålder vid högsta fullföljda utbildning vid 20 år.

Läsanvisning

Rapporten har en omfattande resultatredovisning där vissa delar är tänkta att ge en översiktlig bild medan andra delar är tänkta att vara en fördjupning för den särskilt intresserade.

Rapporten inleds med en översiktlig beskrivning av begreppen och forskningen kring instabilitet i social barnvård. Beskrivningen är inte resultat av en systematisk forskningsöversikt utan tänkt som en ingång för att öka förståelsen kring resultaten av kartläggningen. Därefter följer en kort beskrivning av kartläggningens genomförande, hur måttet ”placeringstillfällen” har konstruerats och hur det används i kartläggningen för att undersöka instabiliteten i svensk heldygnsvård.

Det första avsnittet i resultatdelen beskriver antalet placeringstillfällen i hela gruppen, utan hänsyn till barns och ungas ålder eller tid i placering. De två följande avsnitten beskriver heterogeniteten inom gruppen, dels med avseende på ålder och tid i placering, dels hur det samvarierar med antalet placeringstillfällen. Nästa avsnitt är en fördjupning av placeringsmönstren bland barn och unga som hade tre eller fler placeringstillfällen under uppväxten. Det följs av ett avsnitt om vad som karakteriserar placeringskedjor med många placeringstillfällen, och ett avsnitt om förekomsten av adoption och vårdnadsöverflyttning bland placerade barn och unga. Resultatdelen avslutas med ett avsnitt som undersöker sambandet mellan instabilitet i placeringar och olika utbildningsutfall.

Det avslutande kapitlet innehåller en sammanfattande analys och diskussion av resultaten från kartläggningen. Bilaga 1 är en metodbeskrivning. Bilaga 2 innehåller kompletterande figurer och tabeller, och bilaga 3 redovisar en jämförande studie av instabiliteten i Danmark och Sverige.

Resultat

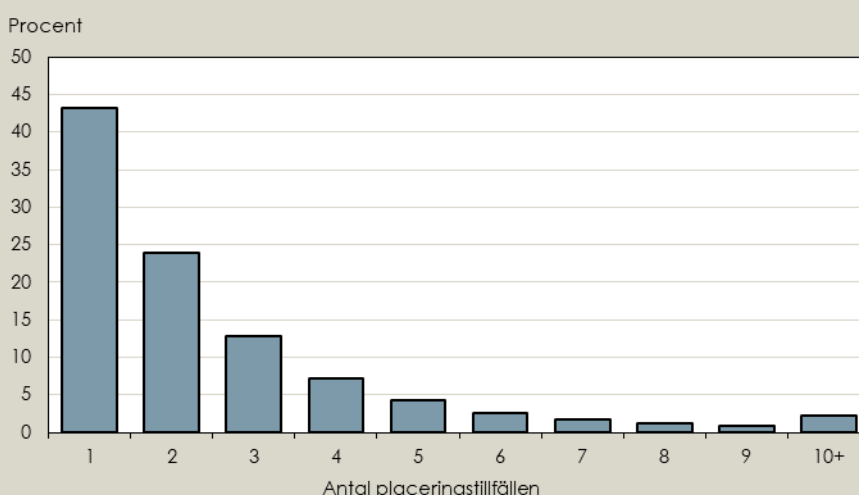
Fördelning av antalet placeringar i hela gruppen

Majoriteten hade mer än en placering

Majoriteten av alla placerade barn och unga hade mer än ett placeringstillfälle. I hela gruppen,¹⁷ utan hänsyn till ålder och placeringstid, hade 43 procent varit placerade en gång, 24 procent hade varit placerade två gånger och 33 procent hade tre eller fler placeringar. Knappt 13 procent hade fem eller fler placeringar (figur 4). I genomsnitt hade placerade barn och unga varit placerade 2,5 gånger.

Figur 4. Antal placeringstillfällen

Andel placerade fördelat efter antal placeringstillfällen under uppväxten (0-20 år). Alla (n=72 038) som någon gång varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

Antalet placeringar varierar med placeringstid

Antalet placeringstillfällen varierar dock med hur länge barn och unga varit placerade i samhällsvård under uppväxten. I genomsnitt steg antalet placeringstillfällen kontinuerligt med placeringstidens längd upp till cirka sex års sammanlagd placeringstid, från omkring 1,5 placeringstillfällen bland dem som varit placerade kortare tid än ett år till omkring 4,5 placeringstillfällen

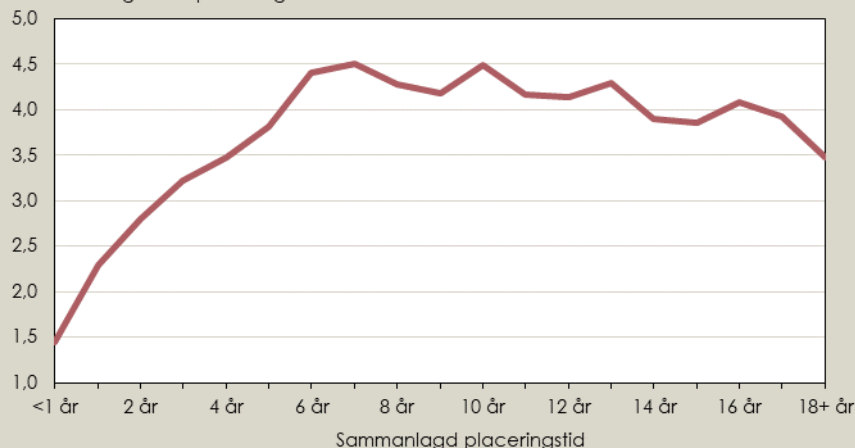
¹⁷ I redovisningen ingår alla barn och unga födda 1990-2000 som var folk-bokförda i Sverige med giltigt personnummer och som någon gång under uppväxten (0-20 år) varit placerade i heldygnsvård av socialtjänsten enligt SoL och/eller LVU till och med år 2020. De utgör cirka 72 000 personer.

bland dem som varit placerade runt sex år (figur 5). Därefter avtog det genomsnittliga antalet placeringstillfällen till omkring 3,5 placeringstillfällen bland dem som var placerade under merparten av uppväxten (18+ år).

Figur 5. Genomsnittligt antal placeringar efter placeringstid

Genomsnittligt antal placeringstillfällen fördelat efter sammanlagd tid i placering. Alla (n=72 038) som någon gång varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

Genomsnittligt antal placeringstillfällen

En heterogen grupp

Placerade barn och unga är en heterogen grupp med avseende på ålder och tid i placering. I kartläggningen har därför barn och unga delats in efter hur gamla de var när de placerades i samhällsvård för första gången och hur lång tid de sammanlagt varit placerade. Åldersindelningen följer utbildningssystemets olika stadium (förväntad ålder), där 0–6 år avser dem som placerades första gången innan skolan startade, 7–12 år avser dem som placerades första gången under låg- och mellanstadiet, 13–15 år avser dem som placerades första gången under högstadiet och 16+ år avser dem som placerades efter att grundskolan avslutats.

De flesta placerades i tonåren

Mer än två tredjedelar var i tonåren när de placerades första gången, 31 procent var 13–15 år och 38 procent var 16 år eller äldre. Knappt en tredjedel hade placerats före tonåren, 17 procent vid 0–6 års ålder och 14 procent vid 7–12 års ålder (tabell 2.1, bilaga 2).

Nära hälften placerade mellan ett och fem år

Nära hälften (48 procent) hade sammanlagt varit placerade mellan ett och fem år (1 – <5 år). I kartläggningen benämns det som medellång placeringstid. En dryg tredjedel (36 procent) hade varit placerade kortare tid än ett år (<1 år). I kartläggningen benämns det som kort placeringstid. 16 procent hade varit placerade fem år eller längre, varav 10 procent varit placerade mellan fem och tio år (5 – <10 år) och 6 procent varit placerade tio år eller

längre (10+ år) (tabell 2.1, bilaga 2). I kartläggningen benämns fem år eller längre som lång placeringstid.

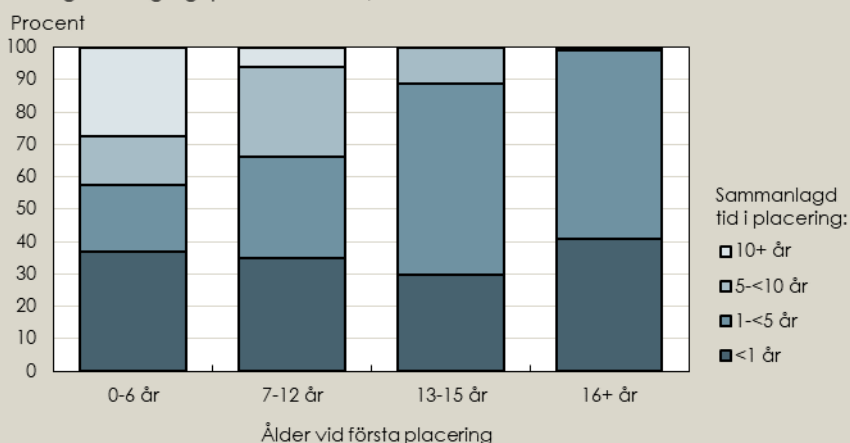
Ålder vid första placering påverkar placeringstiden

Vid vilken ålder den första placeringen inträffade påverkar hur länge barn och unga kan ha varit placerade. Den sammanlagda placeringstiden varierar därför med ålder vid första placering, från omkring sju år i genomsnitt bland barn som placerades första gången före ett års ålder, till omkring ett år i genomsnitt bland unga som placerades första gången i sena tonåren (figur 1.1, bilaga 1).

Långtidsplaceringar är vanligast bland barn som placerades innan tonåren. Bland dem som placerades första gången vid 0–6 års ålder hade 43 procent varit långtidsplacerade, jämfört med 34 procent bland dem som placerades första gången vid 7–12 års ålder och 11 procent bland dem som placerades första gången vid 13–15 års ålder. En dryg fjärdedel (28 procent) av de barn som placerades tidigt första gången (vid 0–6 års ålder) hade sammanlagt varit placerade tio år eller längre under uppväxten (figur 6).

Figur 6. Sammanlagd placeringstid efter ålder vid 1:a placering

Andel placerade med olika lång placeringstid fördelat efter ålder vid första placering. Alla (n=72 038) som någon gång varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

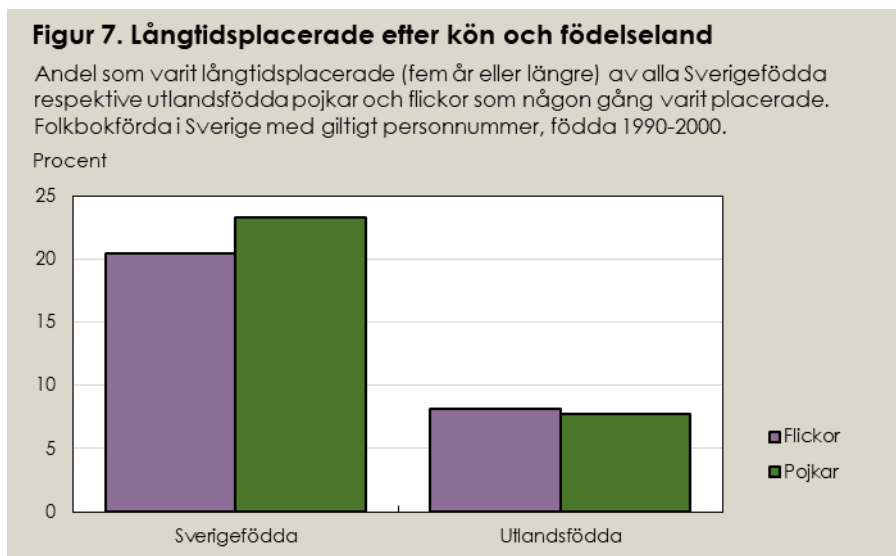

Fler långtidsplacerade bland Sverigefödda

Under den studerade perioden kom många ensamkommande asylsökande barn och unga till Sverige. Det gör att andelen utlandsfödda var förhållandevis hög bland de placerade (se exempelvis [64]). I kartläggningen var 42 procent av alla placerade barn och unga utlandsfödda.

Utlandsfödda barn och unga var i genomsnitt äldre vid första placeringen än vad Sverigefödda barn och unga var. De allra flesta placerades första gången i tonåren (fr.o.m. 13 år), 93 procent av utlandsfödda pojkar och unga män och 83 procent av utlandsfödda flickor och unga kvinnor (tabell 2.1 och figur 2.1–2.2, bilaga 2). Följaktligen var andelen långtidsplacerade lägre bland utlandsfödda än bland Sverigefödda barn och unga, 8 procent jämfört med 22 procent. Bland Sverigefödda var andelen långtidsplacerade något

högre bland pojkar och unga män än bland flickor och unga kvinnor, 23 procent jämfört med 20 procent (figur 7).

Majoriteten långtidsplacerade hade tre eller fler placeringstillfällen

Majoriteten (60–61 procent) av barn och unga som varit långtidsplacerade hade tre eller fler placeringstillfällen. Nästan en tredjedel (30–31 procent) hade fem eller fler placeringstillfällen och 7–8 procent hade tio eller fler placeringstillfällen (tabell 1 och figur 8). Det var framför allt de med kort placeringstid (kortare än ett år) som bara hade ett placeringstillfälle, bland dem hade majoriteten (71 procent) bara ett placeringstillfälle. Detta var mer ovanligt bland barn och unga som var långtidsplacerade, bland dem hade 17–18 procent bara ett placeringstillfälle (figur 8).

Det genomsnittliga antalet placeringar varierade från 1,4 placering bland dem som var placerade kortare tid än ett år, till 4,6 placeringar bland dem som var långvarigt placerade (fem år eller längre). Det förekom att enstaka barn och unga hade upp emot trettio placeringar under uppväxten.

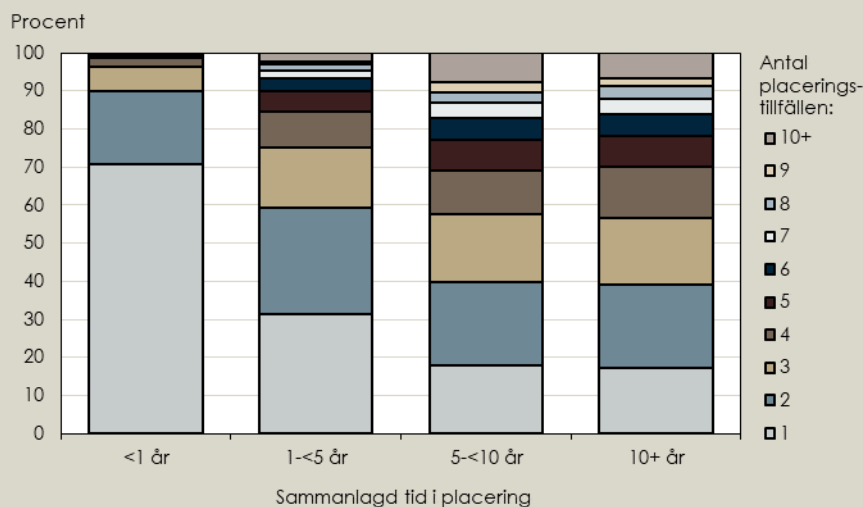
Tabell 1. Antal placeringstillfällen efter tid i placering

Andel placerade fördelat efter antal placeringstillfällen och sammanlagd tid i placering. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990–2000, som varit placerade någon gång under uppväxten. Procent.

Antal placerings- tillfällen	<1 år	1 – <5 år	5 – <10 år	10+ år	Summa
1–2	90	59	40	39	67
3–4	9	25	29	31	20
5–6	1	9	14	14	7
7–9	0	5	9	9	4
10+	0	2	8	7	2
Summa	100	100	100	100	100
Antal (n)	25 806	34 785	7 460	3 987	72 038

Figur 8. Antal placeringstillfällen efter tid i placering

Andel placerade fördelat efter antal placeringstillfällen och sammanlagd tid i placering. Alla som någon gång varit placerade (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

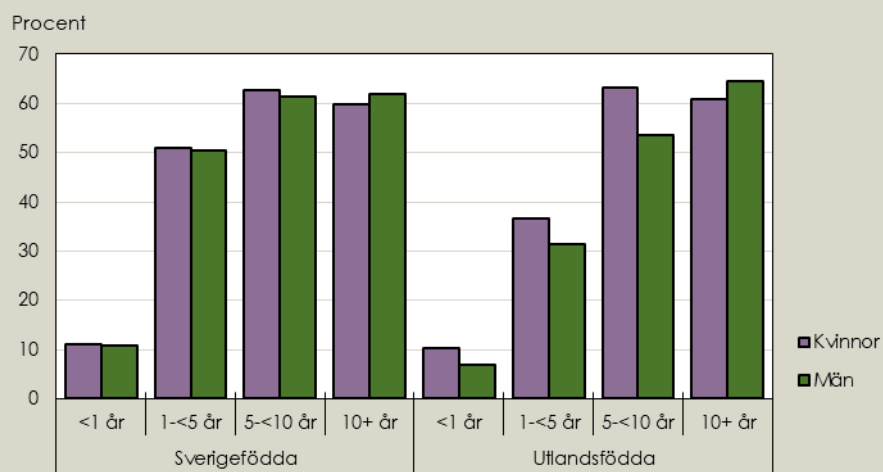
Flera placeringar vanligare bland flickor

Flera placeringstillfällen (tre eller fler) var något vanligare bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män, undantaget barn och unga som varit placerade tio år eller längre där detta var något vanligare bland pojkar än bland flickor. Bland Sverigefödda var skillnaderna mellan könen mycket små, andelen som hade haft tre eller fler placeringstillfällen skilde sig bara åt med någon enstaka procentenhet (figur 9). Bland utlandsfödda var skillnaden något större, exempelvis hade 63 procent av flickor som varit placerade mellan fem och tio år (5 – <10 år) haft tre eller fler placeringstillfällen. Motsvarande andel bland pojkar var 54 procent (figur 9). Sammantaget hade flickor och unga kvinnor 0,2 fler placeringstillfällen än pojkar och unga män, när man tar hänsyn till placeringstid och ålder vid första placering.¹⁸

¹⁸ Sammantaget hade flickor och unga kvinnor 0,2 fler placeringstillfällen än pojkar och unga män, när man kontrollerar för placeringstid och ålder vid första placering genom multipel linjär regression (se tabell 2.5, bilaga 2). När man även kontrollerar för födelseland och om den första placeringen var en tvångsplacering (enligt LVU) sjunker skillnaden ytterligare, till 0,1 fler placeringar bland flickor och unga kvinnor. Regressionsmodellen förklarar omkring 20 procent av variationen i antal placeringar, vilket innebär att merparten av variationen förklaras av andra faktorer än dem som ingår i modellen.

Figur 9. Tre eller fler placeringstillfällen

Andel placerade med tre eller fler placeringstillfällen fördelat efter kön, sammanlagd tid i placering och födelseland. Alla som någon gång under uppväxten varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

Placeringsmönster bland barn och unga med tre eller fler placeringstillfällen

I det här avsnittet redovisas placeringsmönstren bland barn och unga som hade tre eller fler placeringstillfällen under uppväxten.¹⁹ Det gällde ungefär en tredjedel av alla placerade barn och unga. I kartläggningen motsvarar det omkring 23 700 barn och unga.

I avsnittet beskrivs mönstren bland barn och unga som hade haft 3–4, 5–6, 7–9 respektive 10 + placeringstillfällen. Det generella mönstret är att ju fler placeringstillfällen barn och unga har haft desto oftare hade de placerats i unga år och varit långvarigt placerade (figur 2.3–2.4, bilaga 2). För varje delgrupp finns en figur som visar fördelningen av sammanlagd tid och ålder vid första placering inom gruppen.²⁰

Observera att procentvärdena är avrundade till närmaste heltal och att det kan ge små avrundningsfel så att summan av flera procenttal inte stämmer med totalsumman i gruppen. I figurerna har de tre vanligaste kombinationerna (av ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering) markerats med en orange ruta, och för dem redovisas placeringsmönstren mer detaljerat.

Barn och unga med 3–4 placeringstillfällen

En femtedel (20 procent) av alla placerade barn och unga hade 3–4 placeringstillfällen under uppväxten, vilket här motsvarar 14 335 personer. Knappt 40 procent var flickor och unga kvinnor, 41 procent var utlandsfödda. Drygt en halv procent (0,6 procent) hade avlidit innan de fyllt 21 år och ingår inte i redovisningen här, där gruppens placeringsmönster följs t.o.m. 20 års ålder.

Hälften var tonåringar med medellång placeringstid

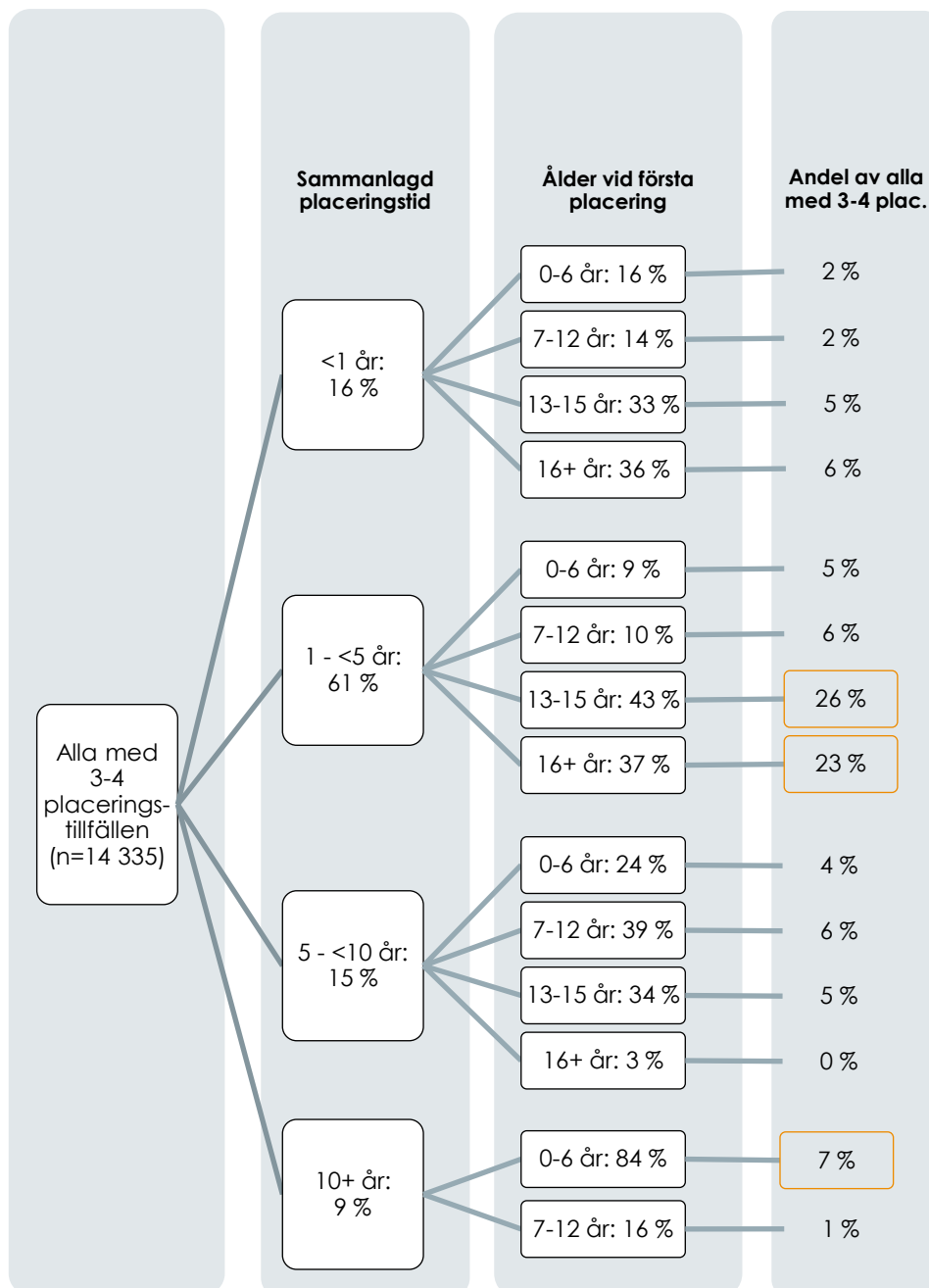
Majoriteten (61 procent) av barn och unga med 3–4 placeringstillfällen hade medellång placeringstid (1 – <5 år), varav de flesta (80 procent) placerades första gången i tonåren (figur 10). Knappt hälften av alla med 3–4 placeringstillfällen utgjordes av tonårsplacerade med medellång placeringstid (26 + 23 = 49 procent). Knappt en fjärdedel hade varit placerade fem år eller längre, varav 15 procent kortare tid än tio år (5 – <10 år) och 9 procent tio år eller längre (10+ år). Bland dem med de längsta sammanlagda placeringstiderna (10+ år) hade de flesta (84 procent) placerats vid 0–6 års ålder. De utgjorde 7 procent av alla med 3–4 placeringstillfällen och var den tredje största gruppen, efter de tonårsplacerade med medellång placeringstid.

¹⁹ Avgränsningen är gjord mot bakgrund av att den första placeringen kan ske med kort varsel. Det kan därför bli fråga om en tillfällig placering inledningsvis, exempelvis i ett jourhem, medan man planerar för en mer långsiktig lösning. Två placeringstillfällen räknas därför inte här som en instabil placering.

²⁰ I tabellbilagan finns motsvarande jämförelsetabell för dem med 1–2 placeringstillfällen (tabell 2.6A, bilaga 2).

Figur 10. Sammanlagd tid och ålder vid första placering bland personer med 3-4 placeringstillfällen

Personer med 3-4 placeringstillfällen fördelade efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Personer som var folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder. Procent*.

* Andra och fjärde kolumnen summerar till 100 procent (dvs. alla med 3-4 placeringstillfällen är nämnare). I den tredje kolumnen summerar varje block till 100 procent, det vill säga att alla med en viss placeringstid är nämnare.

Första placeringen var oftast kort

Den första placeringen var ofta kort, både bland kortvarigt och långvarigt placerade. Mediantiden i första placeringen varierade från omkring 3 veckor bland dem som hade varit placerade kortare tid än ett år (<1 år), till drygt 3–5 månader bland dem som varit placerade tio år eller längre (10+ år) (se tabell 2.7A, bilaga 2). Mediantiden anger det mittersta värdet när individer sorteras efter längden på den första placeringen, från den som hade kortast tid till den som hade längst tid. Hälften av alla hade alltså varit placerade kortare tid än medianvärdet, och hälften av alla hade varit placerade längre tid än medianvärdet.

Ju äldre barnen var desto oftare följde den andra placeringen direkt på den första

Bland tonåringar följde ofta den första och den andra placeringen direkt på varandra. I den största gruppen, barn och unga som varit placerade minst ett år men kortare än fem år, hade 30 procent av dem som placerades vid 0–6 års ålder flyttat direkt från det första placeringsstället till det andra placeringsstället. Bland dem som placerades vid 7–12 års ålder flyttade 43 procent direkt till det andra placeringsstället. Bland dem som placerades vid 13–15 års ålder flyttade 67 procent vidare direkt, och bland dem som placerades vid 16 års ålder eller äldre flyttade 77 procent vidare direkt. Samma mönster av att tonåringar oftare än yngre barn flyttar direkt från den första till den andra placeringen återfinns i alla grupper oavsett placeringens längd (tabell 2.7A, bilaga 2).

Jourhemsplaceringar vanligare bland skolbarn

För skolbarn var det vanligare att den första placeringen var i jourhem, än vad det var i yngre och äldre åldersgrupper. När barnen var i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) när de placerades första gången så placerades omkring en tredjedel först i jourhem (tabell 2.7A, bilaga 2). För högstadiebarnen (13–15 år) varierade andelen med deras sammanlagda tid i placering, från 42 procent bland dem med kort placeringstid (<1 år), till 26 procent bland dem med lång placeringstid (5 – <10 år).

Generellt var familjehem inklusive nätverkshem och jourhem vanligare vid den första placeringen bland skolbarn. I yngre (0–6 år) och äldre (16+ år) åldersgrupper inleddes placeringskedjan oftare med någon av de andra placeringsformerna. Bland de yngre barnen placerades omkring en tredjedel första gången på HVB i offentlig regi (se exempelvis figur 13). De yngre placerades antagligen tillsammans med en förälder, men detta går inte att bekräfta i analysen eftersom sådana uppgifter saknas i registret.

Minst tre placeringar före tonåren

För de barn som placerades före tonåren så skedde placeringsbytena också ofta före tonåren. Två tredjedelar av dem som placerades första gången vid 0–6 års ålder hade haft minst tre placeringstillfällen innan tonåren (tabell 2.7B, bilaga 2). Bland barn som placerades i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) var detta inte lika vanligt, mellan en tredjedel och hälften hade haft minst tre placeringar före tonåren.

Långvarigt placerade har merparten av placeringstiden i en placering

Den sammanlagda placeringstiden kan fördela sig på olika sätt mellan placeringstillfällena. Man kan exempelvis ha tre lika långa placeringstillfällen, eller två korta och en lång. Det generella mönstret bland barn och unga som hade 3–4 placeringstillfällen var att ju tidigare man placerats och ju längre sammanlagd placeringstid man hade haft, desto mer av placeringstiden var fördelad till den längsta placeringen. Barn som placerades vid 0–6 års ålder och som varit placerade tio år eller längre hade minst 85 procent av placeringstiden i en och samma placering²¹ (se tabell 2.7B, bilaga 2).

Tiden i den längsta placeringen varierar med den sammanlagda placeringstiden. Bland dem som varit placerade kortare tid än ett år (<1 år) så var mediantiden i den längsta placeringen omkring 4 månader, medan den var drygt 12 år bland dem som placerades tidigt (0–6 år) och som sammanlagt varit placerade i minst tio år (10+ år).

Placeringsformer för de tre största delgrupperna av barn och unga med 3–4 placeringstillfällen

De tre största delgrupperna bland barn och unga med 3–4 placeringstillfällen (markerade med orange ruta i figur 10) utgjorde tillsammans hälften (26 + 23 + 7 = 56 procent) av alla i den här gruppen. Dessa var:

1. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på minst ett år men mindre än fem år där den första placeringen skedde 13–15 års ålder. De utgjorde 26 procent av alla med 3–4 placeringstillfällen.
2. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på minst ett år men mindre än fem år där den första placeringen skedde vid 16 års ålder eller senare. De utgjorde 23 procent av alla med 3–4 placeringstillfällen.
3. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på tio år eller längre där den första placeringen skedde vid 0–6 års ålder. De utgjorde 7 procent av alla med 3–4 placeringstillfällen.

Figur 11–13 nedan visar vilka placeringsformer barn och unga hade i de tre största delgrupperna vid respektive placeringstillfälle, från den första placeringen (stapeln längst till vänster) till den sista placeringen (stapeln längst till höger).

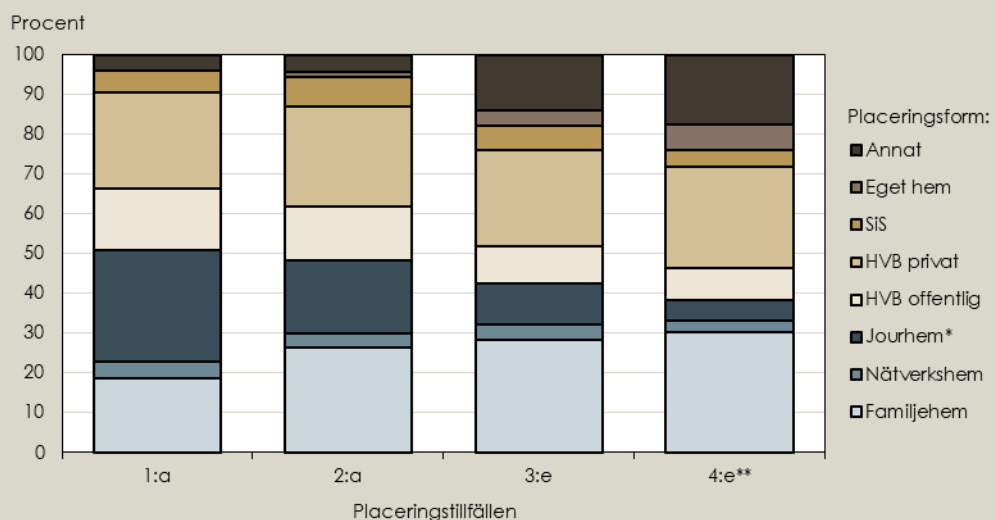
²¹ Observera att i realiteten kan det ha förekommit omplaceringar under placeringstillfället, exempelvis om barnet omplacerats mellan två familjehem i samma kommun utan tidsuppehåll. För att ett placeringsbyte ska identifieras måste det finnas en tidslucka mellan placeringarna, eller ett byte av placeringsform eller placeringskommun.

1. Placerade i tidiga tonåren med medellång placeringstid
 En dryg fjärdedel av alla med 3–4 placeringstillfällen placerades första gången i tidiga tonåren och hade medellång placeringstid. I den här gruppen var institutionsplaceringar (HVB och SiS) nästan lika vanliga som familjehemsplaceringar (inkl. nätverkshem och jourhem). Vid första placeringen hade 51 procent placerats i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem) och 45 procent på institution (figur 11). Jourhem var vanligare än familjehem (och nätverkshem) vid den första placeringen. Därefter (från och med den andra placeringen) var familjehem vanligare än jourhem.

Placeringar på privata HVB var ungefär lika vanliga under hela placeringsskedjan, omkring en fjärdedel av ungdomarna var placerade i sådana hem. Placeringar på offentliga HVB var däremot mindre vanligt i slutet av placeringsskedjan än vad de var inledningsvis. Vid tredje och fjärde placeringstillfället var också 14–18 procent barn och unga placerades i andra placeringssformer (icke-specificerade placeringssformer eller stödboende). Placeringar i eget hem (enligt LVU) förekom främst i slutet av placeringsskedjan. Denna placeringssform är också främst avsedd som en övergång då barn och unga planeras lämna samhällsvården.

Figur 11. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 13-15 år)

Andel med olika placeringssformer vid 1:a till 4:e** placeringen. Personer med 3-4 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 13-15 års ålder och som sammanlagt varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=3766). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 4 placeringstillfällen (n=1488).

Exempel 1. Placerade i tidiga tonåren med medellång placeringstid med 3-4 placeringstillfällen

På sidan 43 visas ett exempel (ett så kallat typfall²²) över hur en placeringsskedja i den här gruppen kan se ut, det vill säga bland dem som placerades i tidiga tonåren och hade medellång placeringstid och 3-4 placeringstillfällen. Tallinjen i exemplet sträcker sig från födelsen till 20 års ålder och de olika

²² Hur dessa har tagits fram beskrivs i Bilaga 1. Metod och genomförande.

placeringstillfällena är markerade med placeringsform och kommun (hk = hemkommun, k1, k2, k3, osv. anger annan kommun än hemkommun och tidigare placeringskommun).

Exemplet visar en ung tonåring som placerades första gången vid 13 års ålder. Den första placeringen sker i ett jourhem i en annan kommun (k1) än hemkommunen och varar några månader. Direkt på denna placering följer en familjehemsplacering i samma kommun (k1). Den varar knappt ett år varpå tonåringen flyttar tillbaka hem (ej längre placerad). Inom ett år sker en ny placering (det tredje placeringstillfället) i ett jourhem i hemkommunen (hk) där hen bor i ungefär ett halvår innan den placeringen avslutas utan någon direkt därpå följande placering. Denna tonåring har nu hunnit fylla 16 år och kommer snart att avsluta grundskolan (vanligtvis sommaren året då elever fyller 16 år). Hen har då varit placerad under en stor del av högstadietiden. Några månader innan myndighetsålder (18 år) blir hen placerad igen. Denna gång på HVB i en annan kommun (k2) än hemkommunen och kommunen där hen tidigare var placerad. Placeringen varar ett par månader.

Sammantaget var den här tonåringen placerad i nära två år och hade under den tiden fyra placeringstillfällen i tre olika kommuner (hemkommunen och två andra kommuner). Mellan den första och den sista placeringen bodde hen också hemma under två perioder. Hen lämnade samhällsvården i samband med att hen fyllde 18 år.

2. Placerade i sena tonåren med medellång placeringstid

En knapp fjärdedel av alla med 3–4 placeringstillfällen placerades första gången i sena tonåren (16+ år) och hade medellång placeringstid. En majoritet (69 procent) i den här gruppen var utlandsfödda (se tabell 2.12, bilaga 2), sannolikt var många av dessa ensamkommande asylsökande. Här redovisas Sverigefödda och utlandsfödda var för sig eftersom deras placeringsformer skiljer sig ganska mycket åt (figur 12A och 12B).

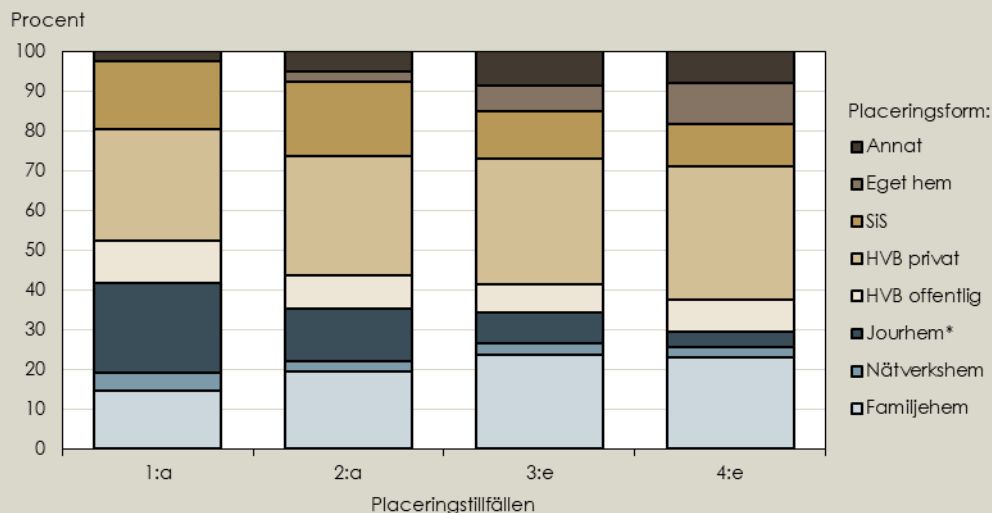
I den här gruppen var institutionsplaceringar (HVB och SiS) vanligare än familjehemsplaceringar (inkl. nätverkshem och jourhem), både bland Sverigefödda och utlandsfödda. Placeringar på SiS förekom dock i betydligt högre utsträckning bland Sverigefödda än bland utlandsfödda. Medan 17 procent av de Sverigefödda placerades på SiS vid den första placeringen så var motsvarande andel 2 procent bland de utlandsfödda.

Bland Sverigefödda var privata HVB den enskilt vanligaste placeringsformen under hela placeringskedjan. Bland utlandsfödda var privata HVB vanligast vid de två första placeringarna därefter var annan placeringsform (icke-specifierade placeringsformer eller stödboende²³) vanligare. Annan placeringsform var överhuvudtaget vanligare bland utlandsfödda än bland Sverigefödda. Vid den sista placeringen (placeringstillfälle tre eller fyra) var 37–42 procent av de utlandsfödda placerade i annan placeringsform jämfört med 8 procent bland de Sverigefödda. HVB i offentlig regi var också en vanligare placeringsform bland utlandsfödda än bland Sverigefödda.

²³ Placeringsformen stödboende infördes den 1 januari 2016 för barn och unga i åldern 16–20 år. De första åren registrerades placeringar på stödboende under placeringsformen ”annan”. Bara under de sista åren i mätperioden (2018–2020) fanns uppgift om stödboende registret som en egen placeringsform.

Figur 12A. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 16+ år)

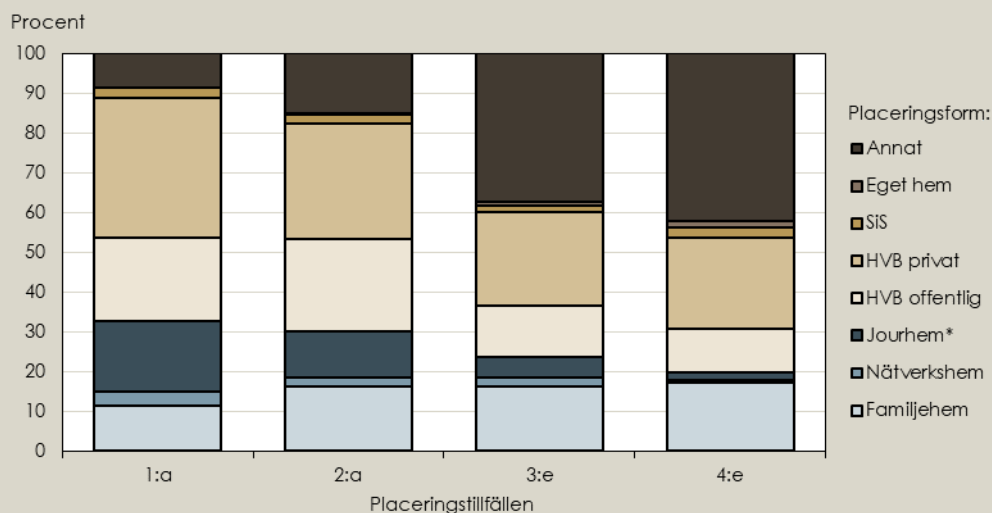
Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 4:e** placeringen. Personer födda i Sverige med 3-4 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 16+ års ålder och som sammanlagt hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=1005). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 4 placeringstillfällen (n=370).

Figur 12B. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 16+ år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 4:e** placeringen. Personer födda utomlands med 3-4 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 16+ års ålder och som sammanlagt hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=2270). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 4 placeringstillfällen (n=653).

Exempel 2. Placerade i sena tonåren med medellång placeringstid med 3-4 placeringstillfällen

På sidan 43 visas ett exempel (ett så kallat typfall) över hur en placeringskedja i den här gruppen kan se ut, det vill säga bland dem som placerades i sena tonåren och hade medellång placeringstid och 3-4 placeringstillfällen.

Tallinjen i exemplet sträcker sig från födelsen till 20 års ålder och de olika placeringstillfällena är markerade med placeringsform och kommun (hk = hemkommun, k1, k2, k3, osv. anger annan kommun än hemkommun och tidigare placeringskommun).

Exemplet visar en tonåring som är född utomlands och som placeras första gången strax innan hen fyller 17 år. Hen kan ha kommit till Sverige som ensamkommande asylsökande.²⁴ Hen placeras första gången på HVB i en annan kommun (k1) än hemkommunen (hk, den kommun som ansvarade för placeringen) där hen bor i ungefär ett halvår. Direkt på denna placering följer en ny placering på ett annat HVB i en annan kommun (k2). Också den varar i ungefär ett halvår. Strax innan hen fyller 18 år flyttar hen till en annan ospecificerad placeringsform i en tredje kommun (k3). Det kan vara ett stödbonde eller någon annan utslusningsverksamhet men denna placering är kort, omkring ett par månader. Direkt på den placeringen följer en ny HVB-placering i samma kommun som den föregående (k3). Där bor hen till hen ska fylla 21 år.

Sammantaget var den här tonåringen placerad i fyra år och under den tiden hade hen fyra placeringstillfällen i tre olika kommuner varav ingen var i hemkommunen (den kommun som ansvarade för placeringen). Alla placeringstillfällen löpte direkt på varandra utan någon tid emellan.

3. Tidigt och långvarigt placerade

Den tredje största gruppen var barn och unga som placerades första gången vid 0–6 års ålder och som varit placerade tio år eller längre. De utgjorde 7 procent av alla med 3–4 placeringstillfällen. Den här gruppen domineras av familjehemsplaceringar (figur 13). Institutionsplaceringar var betydligt mindre förekommande än vad de var i de två föregående delgrupperna som placerades första gången i tonåren (figur 11–12B).

Vid den första placeringen var dock HVB ungefär lika vanligt som familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem). De två enskilt vanligaste placeringsformerna var familjehem och HVB i offentlig regi (32 procent respektive 30 procent). Eftersom det här rör sig om små barn så är placeringarna i HVB sannolikt så kallade utredningsplaceringar²⁵ där barnet placeras tillsammans med den ena eller båda föräldrarna medan socialtjänsten utreder om barnet kan flytta hem med föräldrarna eller behöver en mer långsiktig placering utanför hemmet.

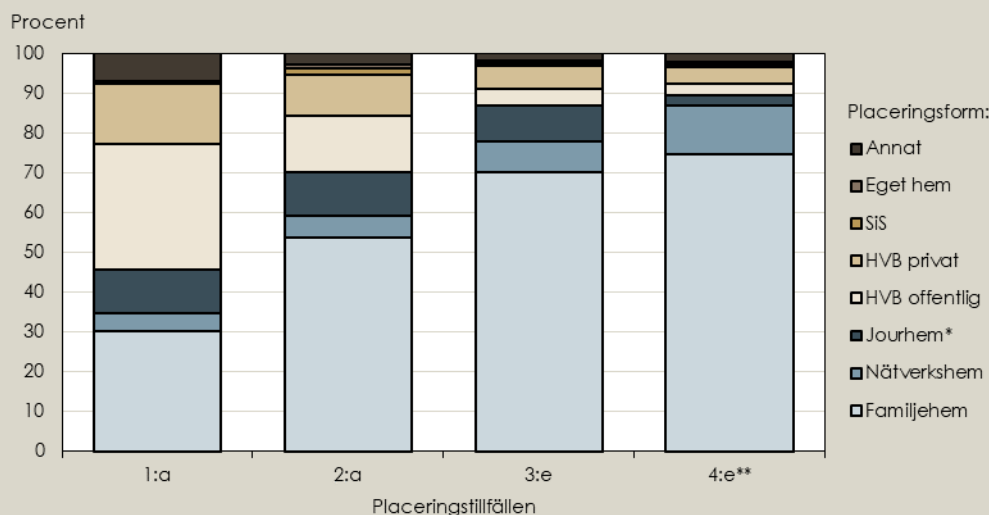
Vid det andra placeringstillfället var 70 procent placerade i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem), och vid det tredje och fjärde placeringstillfället var 87 procent respektive 90 procent placerade i familjehem (inkl. nätverkshem eller jourhem).

²⁴ Före 2017 registrerades inte detta i Socialstyrelsens register över insatser till barn och unga.

²⁵ Uppgift om detta saknas i registret.

Figur 13. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (10+ år, 0-6 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 4:e** placeringen. Personer med 3-4 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 0-6 års ålder och som sammantaget hade varit placerade tio år eller längre (n=1034). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 4 placeringstillfällen (n=448).

Exempel 3. Tidigt och långvarigt placerade med 3-4 placeringstillfällen

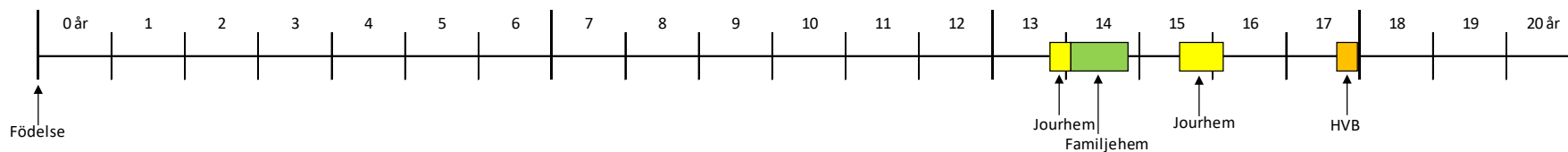
På sidan 43 visas ett exempel (ett så kallat typfall) över hur en placeringskedja i den här gruppen kan se ut, det vill säga bland dem som placerades första gången i förskoleålder och som sedan var placerade tio år eller längre med 3-4 placeringstillfällen. Tallinjen i exemplet sträcker sig från födelsen till 20 års ålder och de olika placeringstillfällena är markerade med placeringsform och kommun (hk = hemkommun, k1, k2, k3, osv. anger annan kommun än hemkommun och tidigare placeringskommun).

Exemplet visar ett litet barn som placeras under de första levnadsmånaderna på ett HVB i hemkommunen. Sannolikt är detta en så kallad utredningsplacering där barnet är placerat tillsammans med föräldrarna. Efter ett par månader övergår denna placering till en placering i eget hem enligt LVU. Även denna placering är kort, ett par månader, och övergår i en ny placering i annan ospecificerad placeringsform. Strax innan barnet fyller ett år så flyttar hen till ett familjehem i en annan kommun (k1) än hemkommunen där barnet bor till hen är 20 år.

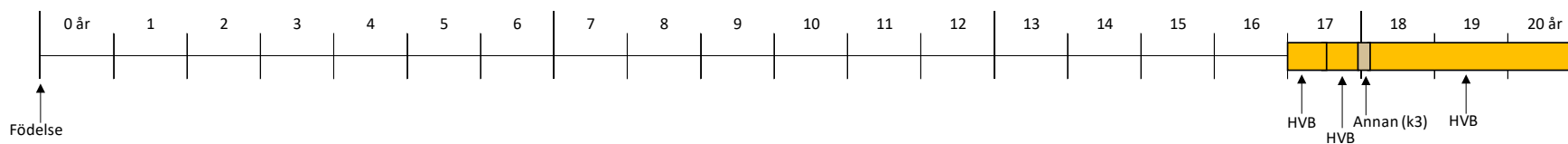
Det här barnet var placerat under så gott som hela uppväxten och de omplaceringar som barnet hade skedd under det första levnadsåret, därefter verkar placeringen ha varit stabil²⁶. Barnet bodde också kvar i familjehemmet efter myndighetsdagen.

²⁶ Omplaceringar mellan olika familjehem i samma kommun kan inte identifieras i registret.

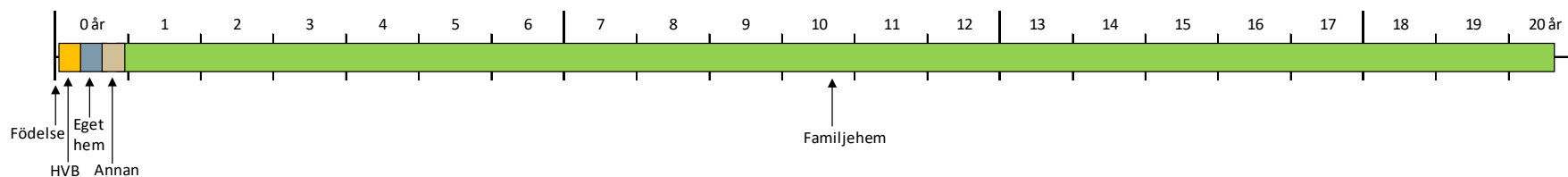
Exempel 1: Första placering vid 13 års ålder, sammanlagt 1,8 år i placering, 4 placeringstillfällen.

Exempel 2: Första placering vid 16 års ålder, sammanlagt 4,0 år i placering, 4 placeringstillfällen. Utlandsfödd.

Exempel 3: Första placering vid 0 års ålder, sammanlagt 20 år i placering, 4 placeringstillfällen.

Barn och unga med 5–6 placeringstillfällen

Ungefär 7 procent, eller 4 888 barn och unga, hade 5–6 placeringstillfällen. Av dessa var drygt 44 procent flickor och unga kvinnor, och 31 procent var utlandsfödda. Knappt 1 procent (0,9 procent) hade avlidit innan de fyllt 21 år och ingår inte i redovisningen här, där gruppens placeringsmönster följs t.o.m. 20 års ålder.

En tredjedel långvarigt placerade

Knappt hälften (31 + 16 = 47 procent) av alla med 5–6 placeringstillfällen hade placerats första gången i tonåren och var placerade medellång tid (1 – <5 år). I detta avseende liknar de dem som hade 3–4 placeringstillfällen. Där- emot var det vanligare med långvarigt placeringar (fem år eller längre) bland dem med 5–6 placeringstillfällen, nära en tredjedel hade varit det (32 procent, figur 14) jämfört med en knapp fjärdedel (24 procent, figur 10) bland dem med 3–4 placeringstillfällen. Var tionde person (10 procent) hade place- rats tidigt (0–6 år) och varit placerade i minst tio år.

Placeringskedjan inleds ofta med korta placeringar

Bland barn och unga med 5–6 placeringstillfällen var den första placeringen i genomsnitt kortare än vad den var bland barn och unga med 3–4 placering- stillfällen. Bland dem som varit placerade kortare tid än ett år så varierade me- diantiden²⁷ i den första placeringen från 9 dagar till 3 veckor, och bland dem som varit placerade tio år eller längre från drygt 3 månader till 4,5 månader, beroende på ålder vid första placering (tabell 2.8A, bilaga 2).

Små barn flyttar ofta hem efter den första placeringen

Det finns ett tydligt mönster av att små barn oftare än tonåringar flyttar hem efter den första placeringen (tabell 2.8A, bilaga 2), om man antar att de bor hemma när de inte är placerade. Bland tonåringar som var placerade minst ett år så följer den första och den andra placeringen oftast direkt på varandra. Bland tonåringar som varit placerade kortare tid än ett år och som placerades första gången i sena tonåren är det ungefär lika vanligt att första och andra placeringen följer direkt på varandra som att den inte gör det.

Bland de små barnen (0–6 år) så varierar andelen som flyttar direkt från det första till det andra placeringsstället med deras sammanlagda placering- tid. Och när barn och unga som varit placerade lika länge jämförs så är ande- len lägre bland barn och unga som är äldre när de placeras första gången (ta- bell 2.8A, bilaga 2). Bland tidigt placerade barn som var placerade kortare tid än ett år så flyttade 9 procent direkt från det första till det andra placerings- stället. Bland dem som var placerade medellång tid (1 – <5 år) var motsva- rande andel 20 procent, och bland de långvarigt placerade var andelen 31 procent (5 – <10 år) respektive 51 procent (10+ år).

Var tredje 7–12-åring placerades först i jourhem

Barn som placeras första gången i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) place- ras oftare i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem), än vad barn som är

²⁷ Medianen anger det mittersta värdet när individer exempelvis sorteras efter längden på den första placeringen, från den som hade kortast tid till den som hade längst tid. Hälften av alla hade alltså varit placerade kortare tid än median- värdet, och hälften av alla hade varit placerade längre tid än medianvärdet.

yngre eller äldre gör. Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år gällde det i 63–66 procent av fallen och bland dem som varit placerade fem år eller längre i 76–80 procent av fallen. Jourhem var vanligare än andra familjehem – för omkring en tredjedel av barnen skedde den första placeringen i jourhem. För 5–10 procent skedde den första placeringen i nätverkshem (tabell 2.8A, bilaga 2).

Bland 0–6-åringar och 13–15-åringar placeras omkring hälften (46–57 procent) första gången i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem). Bland dem som var 16 år eller äldre var andelen ännu lägre, omkring en tredjedel (30–36 procent) placerades första gången i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem). Resterande två tredjedelar placerades i andra placeringsformer som HVB eller SiS (tabell 2.8A, bilaga 2).

En tredjedel av de tidigt placerade barnen hade minst fem placeringar före tonåren

En tredjedel av de barn som placerades tidigt (0–6 år) och som hade 5–6 placeringstillfällen hade minst fem placeringstillfällen innan de fyllde 13 år (tabell 2.8B, bilaga 2). Det gällde även dem som placerades vid 7–12 års ålder och som hade varit placerade kortare tid än ett år. Bland övriga som placerades vid 7–12 års ålder men som varit placerade längre tid var motsvarande andel 9–18 procent.

Halva tiden i en och samma placering

När man studerar hur den sammanlagda placeringstiden fördelar sig mellan de olika placeringstillfällena så framgår att hälften av barnen och de unga bodde minst halva placeringstiden i en placering, det vill säga i den längsta placeringen. Resterande placeringstid fördelades således mellan övriga 4–5 placeringstillfällen.

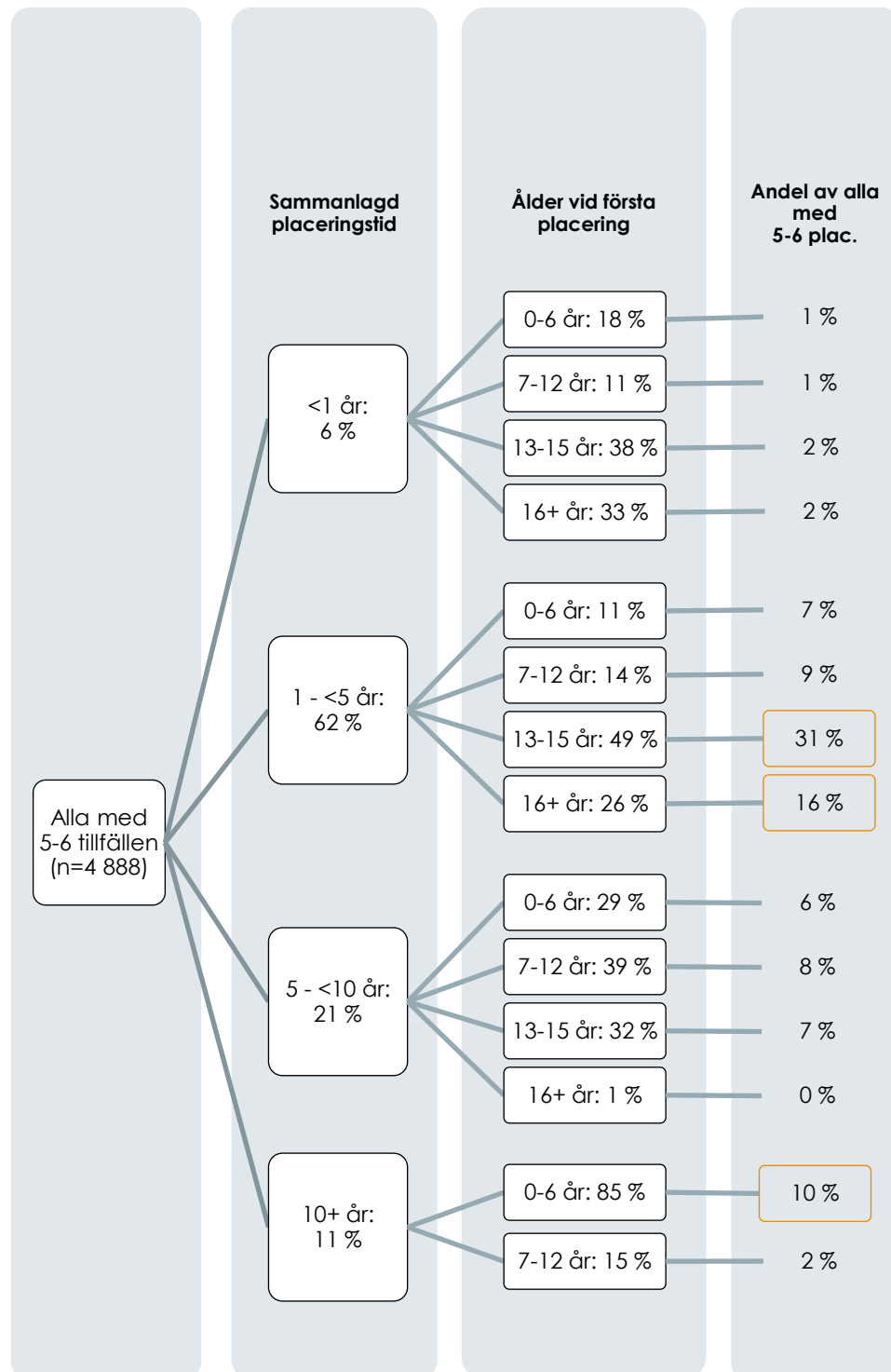
Mönstret var ganska likartat mellan dem som placerades före tonåren och dem som placerades under tonåren (tabell 2.8B, bilaga 2). De som placerats i sena tonåren (16+ år) och som varit placerade kortare tid än ett år bodde dock en lite mindre del av placeringstiden, 44 procent, i den längsta placeringen. Omvänt bodde långvarigt placerade som placerades första gången före skolålder en något större del av placeringstiden, 60–66 procent, i den längsta placeringen.

Placeringsformen vid den längsta placeringen skiljer sig däremot åt mer. Ju yngre barnen var när de hade placerats för första gången, desto oftare hade den längsta placeringen varit i familjehem inklusive nätverkshem och jourhem. Bland dem som placerades första gången i tonåren, och som varit placerade kortare tid än fem år, så hade omkring hälften sin längsta placering på HVB eller SiS (tabell 2.8B, bilaga 2).

Tiden i den längsta placeringen varierar med den sammanlagda tiden i placering. Bland dem som varit placerade kortare tid än ett år (<1 år) så var mediantiden i den längsta placeringen omkring 3–4 månader, medan den var drygt 9 år bland dem som placerades tidigt (0–6 år) och som sammanlagt varit placerade i minst tio år (10+ år). Bland dem som varit placerade längre än ett år hade de tidigt placerade generellt längre tid i den längsta placeringen än de som var lite äldre vid den första placeringen (tabell 2.8B, bilaga 2).

Figur 14. Sammanlagd tid och ålder vid första placering bland personer med 5-6 placeringstillfällen

Personer med 5-6 placeringstillfällen fördelade efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Personer som var folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder. Procent*.

* Andra och fjärde kolumnen summerar till 100 procent (dvs. alla med 5-6 placeringstillfällen är nämnare). I den tredje kolumnen summerar varje block till 100 procent, det vill säga att alla med en viss placeringstid är nämnare.

Placeringsformer för de tre största delgrupperna av barn och unga med 5–6 placeringstillfällen

De tre största delgrupperna bland barn och unga med 5–6 placeringstillfällen (markerade med orange ruta i figur 14) utgjorde tillsammans hälften (31 + 16 + 10 = 57 procent) av alla i den här gruppen. Dessa var:

1. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på minst ett år men mindre än fem år där den första placeringen skedde 13–15 års ålder. De utgjorde 31 procent av alla med 5–6 placeringstillfällen.
2. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på minst ett år men mindre än fem år där den första placeringen skedde vid 16 års ålder eller senare. De utgjorde 16 procent av alla med 5–6 placeringstillfällen.
3. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på tio år eller längre där den första placeringen skedde vid 0–6 års ålder. De utgjorde 10 procent av alla med 5–6 placeringstillfällen.

Figur 15–17 nedan visar vilka placeringsformer barn och unga hade i de tre största delgrupperna vid respektive placeringstillfälle, från den första placeringen (stapeln längst till vänster) till den sista placeringen (stapeln längst till höger).

1. Placerade i tidiga tonåren med medellång placeringstid

Nästan en tredjedel av alla som hade 5–6 placeringstillfällen placerades i tidiga tonåren (13–15 år) och hade medellång placeringstid (1 – <5 år). Bland dem var det något vanligare att den första placeringen var i ett familjehem (inkl. nätverkshem eller jourhem) än på institution (HVB eller SiS-hem), 52 procent jämfört med 44 procent (figur 15). Jourhem var en vanligare placeringsform än familjehem och nätverkshem.

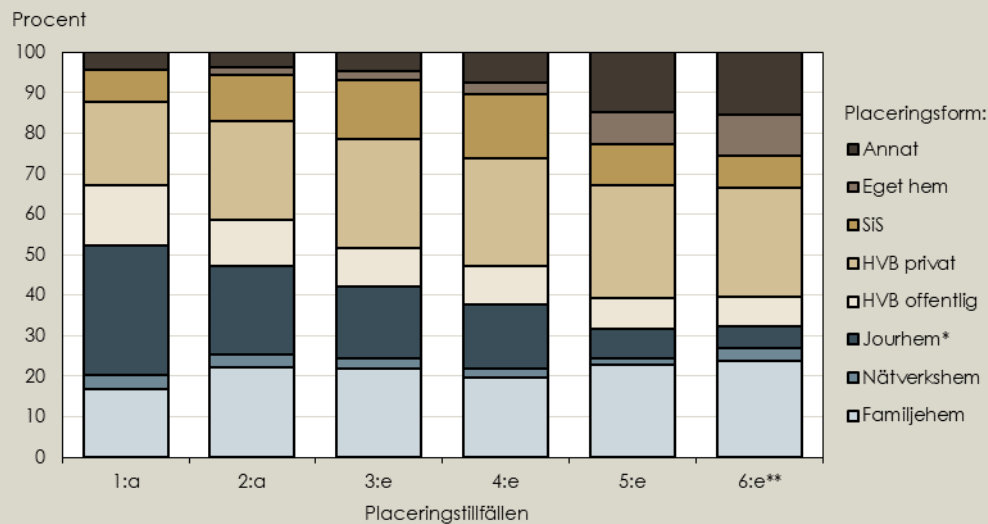
Senare i placeringskedjan var jourhem inte lika vanligt som vid det första placeringstillfället. Andelen som är placerad i familjehem (inkl. nätverkshem eller jourhem) sjunker också med varje placering, från 47 procent vid det andra placeringstillfället till 32 procent vid det femte och sjätte placeringstillfället (figur 15).

Från det första placeringstillfället till det fjärde placeringstillfället fördubblas andelen som var placerade på SiS-hem, från 8 procent till 16 procent, för att därefter sjunka. Vid femte och sjätte placeringstillfället var istället placeringar i eget hem och i ”annan” placeringsform vanligare och utgjorde omkring en fjärdedel av alla placeringar i gruppen.

I slutet av placeringskedjan (vid femte och sjätte placeringstillfället) var 32 procent placerade i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem), 42–46 procent var placerade på HVB eller i SiS-hem och 23–25 procent var placerade i eget hem eller i ”annan” placeringsform (figur 15).

Figur 15. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 13-15 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 6:e** placeringen. Personer med 5-6 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 13-15 års ålder och som sammantaget hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=1495). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 6 placeringstillfällen (n=569).

2. Placerade i sena tonåren med medellång placeringstid

Ungefär en sjättedel av barn och unga med 5-6 placeringstillfällen hade placerats första gången efter grundskolan (16+ år) och hade varit placerade medellång tid (1 - <5 år). Av dessa var drygt hälften (54 procent) utlandsfödda (tabell 2.12, bilaga 2), sannolikt var många ensamkommande asylsökande.

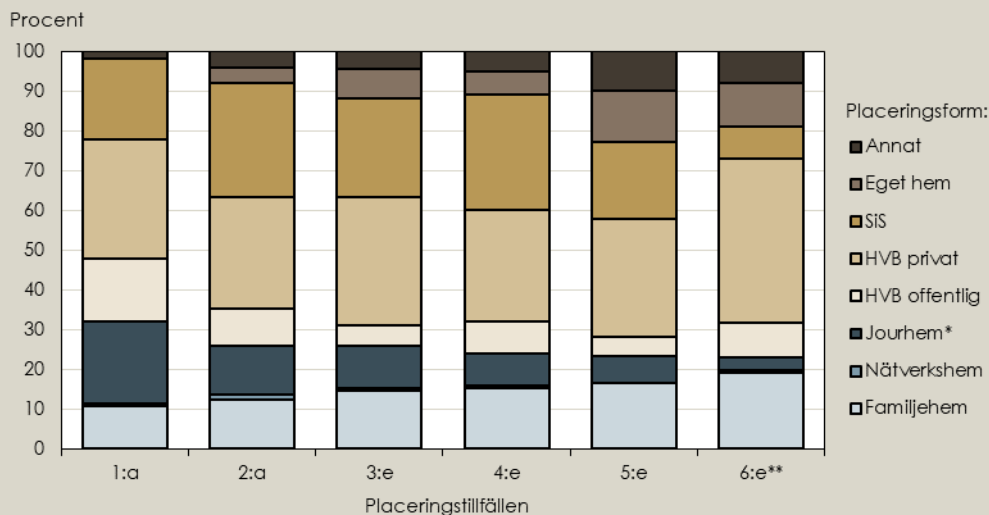
Här redovisas Sverigefödda och utlandsfödda separat eftersom deras placeringsformer skiljer sig ganska mycket åt (figur 16A och 16B). Precis som bland dem som placerades i sena tonåren och hade 3-4 placeringstillfällen (figur 12A och 12B) så var placeringar på SiS vanligare bland Sverigefödda än bland utlandsfödda. Genomgående var dock placeringar på SiS vanligare bland dem med 5-6 placeringstillfällen än bland dem med 3-4 placeringstillfällen, både bland Sverigefödda och utlandsfödda.

Bland de utlandsfödda bodde omkring hälften på HVB i privat regi vid de olika placeringstillfällena och vid de sista placeringarna (femte och sjätte placeringstillfället) bodde omkring en tredjedel i annan placeringsform (icke-specifierade placeringsformer eller stödboende²⁸). Annan placeringsform var vanligare bland utlandsfödda än bland Sverigefödda.

²⁸ Placeringsformen stödboende infördes den 1 januari 2016 för barn och unga i åldern 16-20 år. De första åren registrerades placeringar på stödboende under placeringsformen "annan". Bara under de sista åren i mätperioden (2018-2020) fanns uppgift om stödboende registrerat som en egen placeringsform.

Figur 16A. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 16+ år)

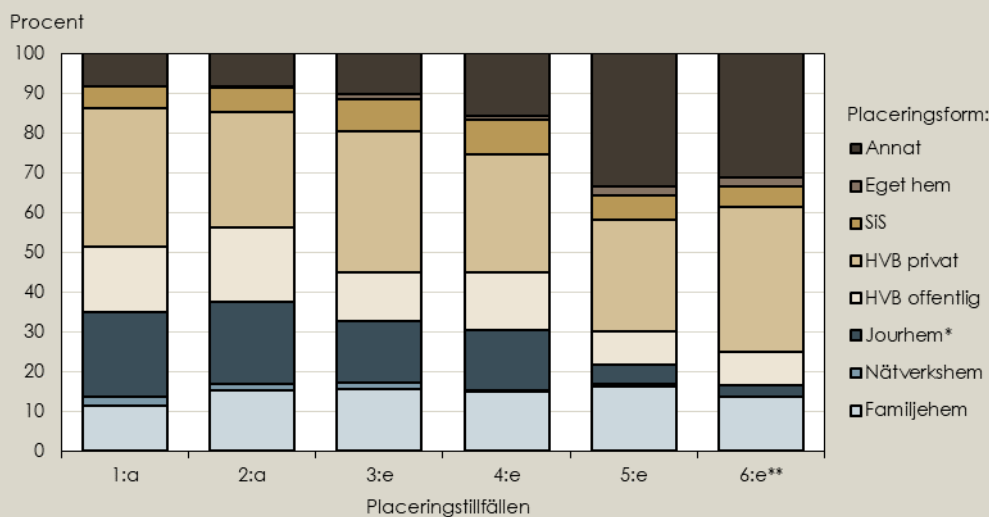
Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 6:e** placeringen. Personer födda i Sverige med 5-6 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 13-15 års ålder och som sammanlagt hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=352). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 6 placeringstillfällen (n=126).

Figur 16B. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 16+ år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 6:e** placeringen. Personer födda utomlands med 5-6 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 13-15 års ålder och som sammanlagt hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=417). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 6 placeringstillfällen (n=132).

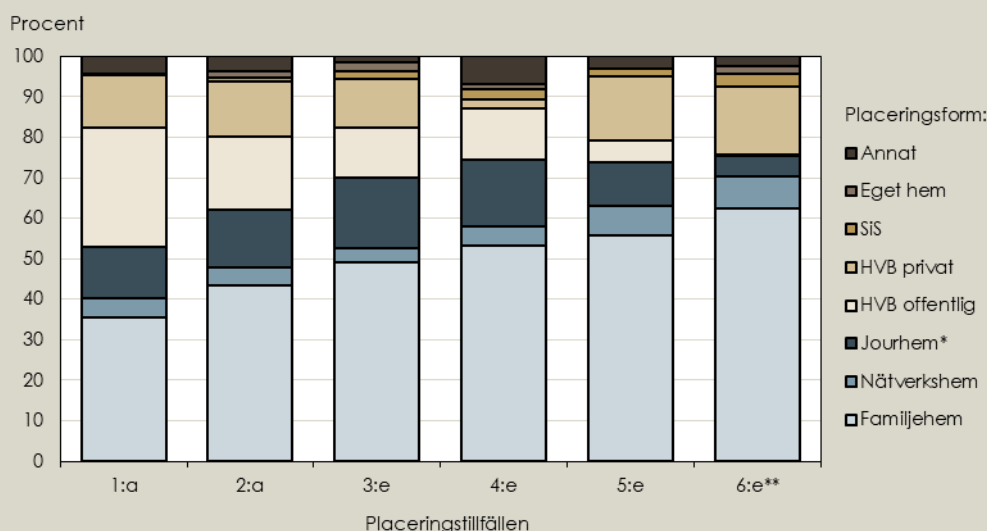
3. Tidigt och långvarigt placerade

En tiondel av dem som hade 5–6 placeringstillfällen hade placerats första gången vid 0–6 års ålder och sammanlagt varit placerade i tio år eller längre. Mönstret är ganska likartat det som återfanns bland tidigt och långvarigt placerade barn och unga med 3–4 placeringstillfällen (figur 13). Det vill säga att institutionsplaceringar (främst HVB i offentlig regi) var vanliga vid den första placeringen men att familjehemsplaceringar i olika former sedan dominerar (figur 17). Här är det dock tydligt att institutionsplaceringar var något vanligare senare i placeringskedjan, jämfört med bland dem som hade 3–4 placeringstillfällen. Bland dem med 5–6 placeringstillfällen var 20–23 procent placerade på institution vid slutet av placeringskedjan jämfört med 10–13 procent bland dem med 3–4 placeringstillfällen.

De med 3–4 placeringstillfällen bodde också i genomsnitt längre tid i den längsta placeringen än de med 5–6 placeringstillfällen gjorde, drygt 12 år jämfört med drygt 9 år (jmf. tabell 2.7B och 2.8B, bilaga 2). Och de flyttade till den längsta placeringen vid yngre ålder, 4,7 år jämfört med 6,3 år. De med 3–4 placeringstillfällen hade merparten av sina placeringstillfällen före tonåren. 67 procent hade haft tre eller fler placeringar före tonåren, jämfört med 38 procent bland dem med 5–6 placeringstillfällen. Bland dem med 5–6 placeringstillfällen utgörs alltså placeringarna i högre grad av tonårsplaceringar än bland dem med 3–4 placeringstillfällen. Däremot ser den första placeringen ganska lika ut på gruppnivå bland dem med 3–4 placeringstillfällen och bland dem med 5–6 placeringstillfällen. Omkring en tredjedel av barnen hade placerats enligt LVU första gången och hälften gick direkt vidare till den andra placeringen efter den första placeringen som var ganska kort, drygt tre månader.

Figur 17. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (10+ år, 0-6 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 6:e** placeringen. Personer med 5-6 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 0-6 års ålder och som sammantaget hade varit placerade tio år eller längre (n=471). Födda 1990–2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 6 placeringstillfällen (n=203).

Barn och unga med 7–9 placeringstillfällen

Omkring 4 procent av alla barn och unga hade 7–9 placeringstillfällen, vilket motsvarar 2 671 personer. Drygt 43 procent var flickor och unga kvinnor, 24 procent var utlandsfödda. Drygt 1 procent (1,4 procent) hade avlidit innan de fyllt 21 år och ingår inte i redovisningen här, där gruppens placeringsmönster följs t.o.m. 20 års ålder.

Hälften placerades före tonåren

Närmare hälften (47 procent) var yngre än 13 år när de placerades för första gången, av alla som hade 7–9 placeringstillfällen. Omkring 40 procent hade varit långvarigt placerade (fem år eller längre), varav 26 procent kortare tid än tio år och 14 procent tio år eller längre. Omkring 60 procent hade varit placerade kortare tid än fem år, varav en liten grupp (2 procent) kortare än ett år (figur 18).

Den enskilt största gruppen (31 procent) var de som placerades första gången i tidiga tonåren (13–15 år) och som sammanlagt varit placerade minst ett år men kortare än fem år (1 – <5 år). Andra stora grupper (12 procent vardera) var de som placerats första gången när de var 7–12 år och varit placerade minst fem år men kortare än tio år (5 – <10 år), de som placerades första gången när de var 0–6 år och varit placerade tio år (10+ år) eller längre och de som placerade i övre tonåren (16+ år) och varit placerade minst ett år men kortare än fem år (1 – <5 år). Tillsammans utgjorde dessa, de fyra största grupperna, två tredjedelar (67 procent) av alla som hade 7–9 placeringstillfällen.

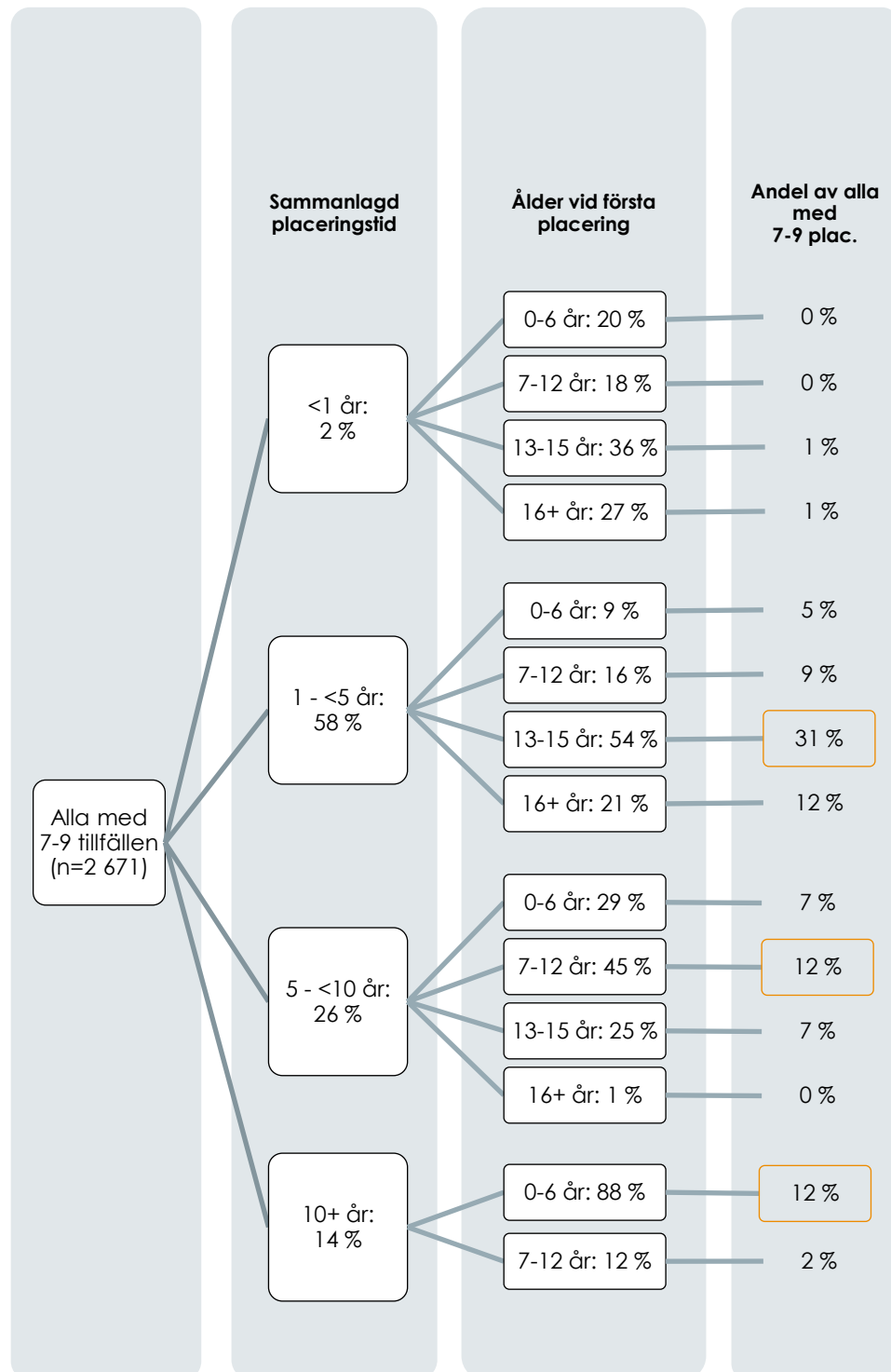
Upp till tre månader i den första placeringen

Bland de långvarigt placerade (fem år eller längre) så var mediantiden i den första placeringen omkring två till tre månader. Undantaget den lilla grupp (45 personer) som placerades första gången vid 7–12 års ålder och som varit placerade tio år eller längre. Bland dem var mediantiden längre, drygt fyra månader (tabell 2.9A, bilaga 2).

Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år så var mediantiden i den första placeringen ännu kortare. Under en månad för dem som varit placerade kortare tid än ett år och omkring en och en halv månad för dem som varit placerade minst ett år men kortare än fem år (tabell 2.9A, bilaga 2).

Figur 18. Sammanlagd tid och ålder vid första placering bland personer med 7-9 placeringstillfällen

Personer med 7-9 placeringstillfällen fördelade efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Personer som var folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder. Procent*.

* Andra och fjärde kolumnen summerar till 100 procent (dvs. alla med 7-9 placeringstillfällen är nämnare). I den tredje kolumnen summerar varje block till 100 procent, det vill säga att alla med en viss placeringstid är nämnare.

Äldre barn och unga flyttar oftare direkt från första till andra placeringsstället

Det genomgående mönstret var att ju äldre barn och unga var vid den första placeringen desto oftare följde den första och andra placeringen direkt på varandra. Bland förskolebarn hade ungefär en fjärdedel flyttat direkt från det första till det andra placeringsstället, jämfört med ungefär tre fjärdedelar bland äldre tonåringar (tabell 2.9A, bilaga 2).

Barn och unga som var placerade längre tid flyttade också oftare, än dem som var placerade kortare tid, direkt från det första till det andra placeringsstället. Exempelvis bland barn som placerades när de var 7–12 år steg andelen som flyttade vidare direkt från 33²⁹ procent till 87 procent ju längre sammanlagd placeringstid de hade (tabell 2.9A, bilaga 2).

Det här mönstret återfinns i alla grupper oavsett antalet placeringstillfällen, det vill säga att äldre barn och tonåringar oftare flyttar direkt från första placeringen. Inom åldersgrupperna flyttar de med längre placeringstider oftare direkt från första placeringen. Nivån skiljer sig dock något åt så att de med färre placeringstillfällen oftare flyttar direkt från den första till den andra placeringen (figur 2.5, bilaga 2).

Jourhem vanligt bland låg- och mellanstadiebarn

Närmare tre fjärdedelar (70–74 procent) av dem som placerades första gången i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) placerades i familjehem (inkl. nätverkshem, jourhem och beredskapshem), och då oftast i jourhem (inkl. beredskapshem). Bland dem som var 0–6 år vid den första placeringen så placerades omkring hälften (47–51 procent) i familjehem (inkl. nätverkshem, jourhem och beredskapshem) vid den första placeringen (tabell 2.9A, bilaga 2). Undantaget det fåtal (11 personer) som hade en sammanlagd placeringstid under ett år, bland dem var motsvarande andel en tredjedel (36 procent, tabell 2.9A, bilaga 2).

Hälften av tidigt och långvarigt placerade barn hade minst fem placeringar före tonåren

Ungefär hälften (48–57 procent) av de barn som placerades första gången i förskoleålder (0–6 år) och som varit långvarigt placerade (fem år eller längre) hade minst fem placeringstillfällen innan de nådde tonåren. Bland dem som placerades i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) var motsvarande andel 17–18 procent (tabell 2.9B, bilaga 2).

Hälften av placeringstiden i en och samma placering

Bland de långvarigt placerade tillbringades ungefär hälften av deras totala placeringstid i den längsta placeringen. Lite mer än hälften (51–55 procent) bland dem som var 0–6 år och 16+ år vid den första placeringen, och lite mindre än hälften (44–45 procent) bland dem som placerade i skolålder (7–15 år). Bland dem med kortare placeringstider än fem år var andelen av den totala tiden som var i den längsta placeringen i genomsnitt lägre (se tabell 2.9B, bilaga 2).

²⁹ Ännu lägre andel (10 procent) bland dem som varit placerade kortare tid än ett år, men gruppen utgjordes endast av ett fåtal individer.

Placeringsformer för de tre största delgrupperna av barn och unga med 7–9 placeringstillfällen

De tre största delgrupperna bland barn och unga med 7–9 placeringstillfällen (markerade med orange ruta i figur 18) utgjorde tillsammans hälften (31 + 12 + 12 = 55 procent) av alla i den här gruppen. Dessa var:

1. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på minst ett år men mindre än fem år där den första placeringen skedde 13–15 års ålder. De utgjorde 31 procent av alla med 7–9 placeringstillfällen.
2. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på minst fem år men mindre än tio år där den första placeringen skedde vid 7–12 års ålder. De utgjorde 12 procent av alla med 7–9 placeringstillfällen.
3. Barn och unga med en sammanlagd placeringstid på tio år eller längre där den första placeringen skedde vid 0–6 års ålder. De utgjorde 12 procent av alla med 7–9 placeringstillfällen.

Figur 19–21 nedan visar vilka placeringsformer barn och unga hade i de tre största delgrupperna vid respektive placeringstillfälle, från den första placeringen (stapeln längst till vänster) till den sista placeringen (stapeln längst till höger).

1. Placerade i tidiga tonåren med medellång placeringstid

Den största gruppen bland barn och unga som haft 7–9 placeringstillfällen var ungdomar som placerats i tidiga tonåren (13–15 år) och hade en medellång placeringstid (1 – <5 år). De utgjorde ensamt nära en tredjedel av alla med 7–9 placeringar.

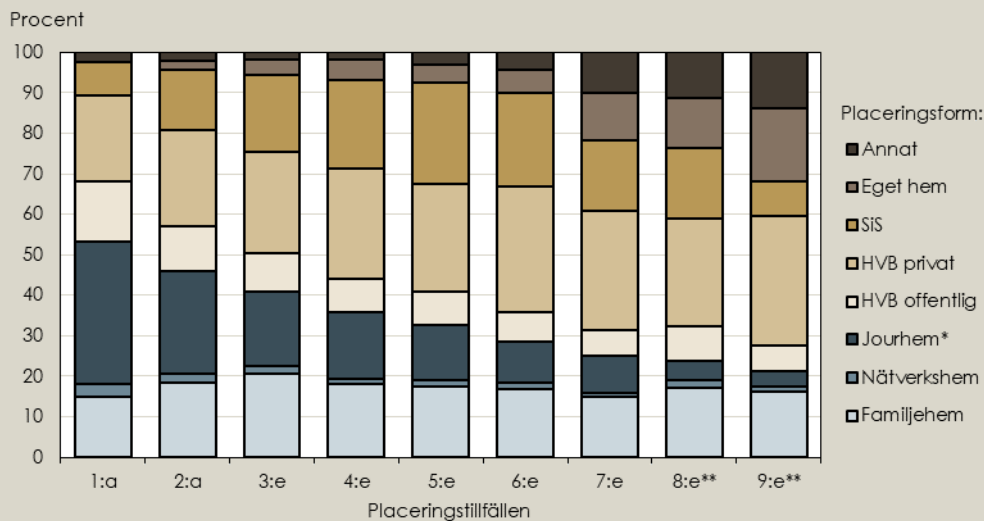
Vid den första placeringen var den vanligaste placeringsformen jourhem, där en tredjedel av ungdomarna blev placerade (figur 19). Sammantaget var också placeringar i familjehem inklusive jourhem och nätverkshem något vanligare än institutionsplaceringar, 53 procent jämfört med 45 procent. Längre fram i placeringskedjan sjunker dock andelen som var placerade i familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem), från 46 procent vid det andra placeringstillfället till 25 procent vid det sjunde placeringstillfället.

Andelen som var placerade på offentliga HVB sjunker också över placeringskedjan medan andelen som var placerade på HVB i privat regi stiger. Vid det femte placeringstillfället var en fjärdedel av alla i den här gruppen placerade på SiS-hem, och mot slutet av placeringskedjan var nästan en femtedel placerade i eget hem enligt LVU eller i andra ospecificerade placeringsformer (annan placeringsform).

När man jämför delgrupperna av ungdomar som placerades i tidiga tonåren och som hade haft en medellång placeringstid så framgår att de med många placeringstillfällen i högre grad än de med färre placeringstillfällen hade haft sin längsta placering på institution (HVB eller SiS-hem). Bland dem med 3–4 placeringstillfällen hade 31 procent haft sin längsta placering på institution jämfört med 58 procent bland dem med 7–9 placeringstillfällen (jmf tabell 2.7B och 2.9B, bilaga 2).

Figur 19. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (1-<5 år, 13-15 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 9:e placeringen. Personer med 7-9 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 13-15 års ålder och som sammantaget hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=832). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 8 resp. 9 placeringstillfällen (n=441, n=166).

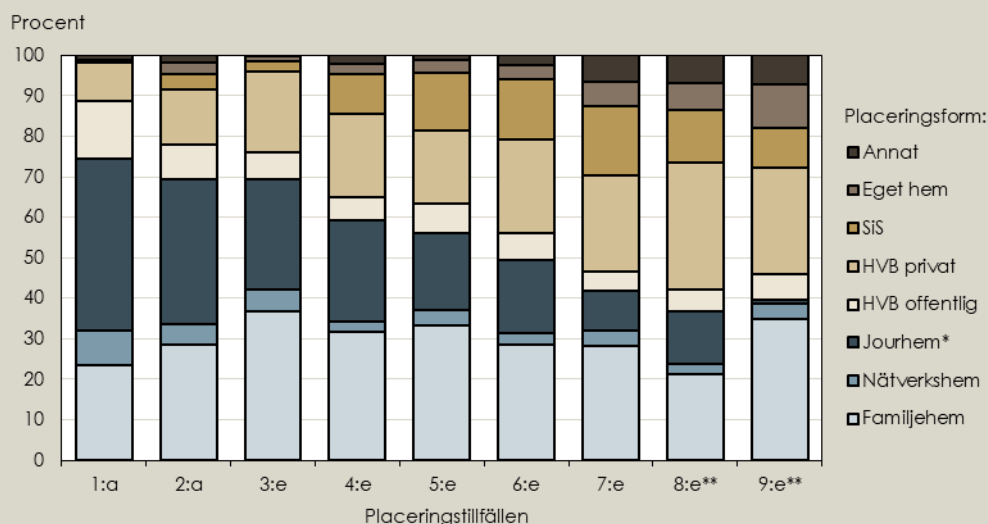
2. Placerade i låg- och mellanstadieålder med medellång placeringstid

Drygt en tiondel av barn och unga som hade 7-9 placeringar hade placerats under låg- eller mellanstadiet (7-12 år) och sammanlagt haft en medellång placering (1 - <5 år). Bland dessa barn var jourhemsplaceringar jämförelsevis vanliga, inte bara vid första placeringen som i de andra grupperna där barnen var lite yngre, utan även vid placeringar längre fram i placeringskedjan (figur 20). Vid fjärde placeringstillfället så var en fjärdedel jourhemsplacerade, och vid femte och sjätte placeringen närmare än femtedel.

Sammantaget var familjehemsplaceringar (inkl. jourhem och nätverkshem) vanligare än institutionsplaceringar under nästan hela placeringskedjan och 17 procent hade haft majoriteten av placeringarna (fem eller fler placeringar) före tonåren (tabell 2.9B, bilaga 2). Först vid sjunde placeringen var det vanligare med placeringar på HVB eller SiS-hem än vad det var med olika typer av familjehem. Ändå hade en tredjedel haft sin längsta placering på HVB eller SiS-hem (tabell 2.9B, bilaga 2).

Figur 20. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (5-<10 år, 7-12 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 9:e placeringen. Personer med 7-9 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 7-12 års ålder och som sammantaget hade varit placerade minst fem år men kortare än tio år (n=313). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 8 resp. 9 placeringstillfällen (n=185, n=83).

3. Tidigt och långvarigt placerade

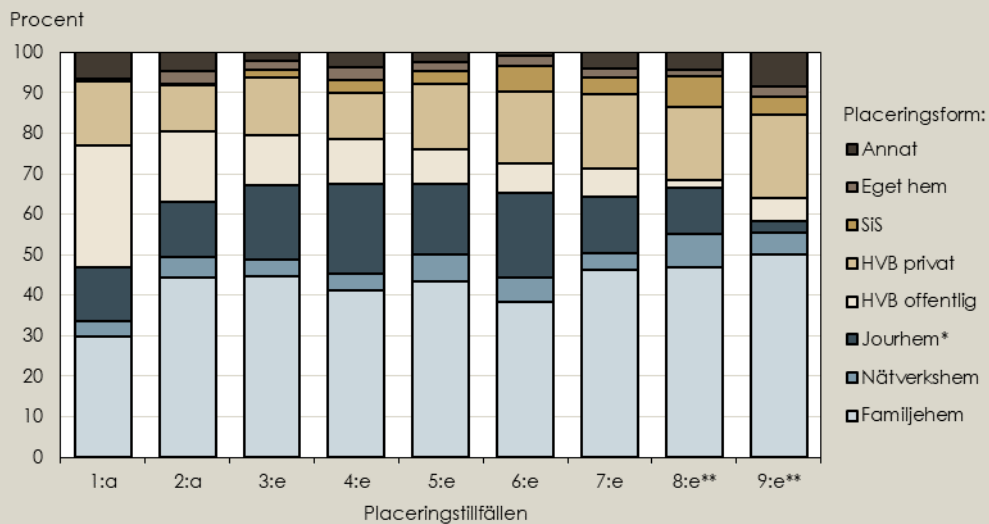
Drygt en tiondel av dem med 7-9 placeringstillfällen hade placerats första gången vid 0-6 års ålder och sammanlagt varit placerade i tio år eller längre. Precis som det var i de andra grupperna som hade placerats tidigt och varit placerade minst tio år, men som hade färre placeringar under uppväxten, så var första placeringen ofta på HVB i offentlig regi. Det var den i 30 procent av fallen (figur 21).

Sammantaget var familjehemsplaceringar (inkl. jourhem och nätverkshem) lika vanliga som institutionsplaceringar (HVB och SiS-hem) vid den första placeringen, 47 procent vardera. Men från och med den andra placeringen var omkring två tredjedelar placerade i familjehem (inkl. jourhem och nätverkshem) och knappt en tredjedel placerade på institution (HVB och SiS).

I den här gruppen ökar alltså inte familjehemsplaceringarna mot slutet av placeringsskedjan, som de gjorde bland tidigt och långvarigt placerade med färre placeringstillfällen (figurerna 13 och 17). De var också i genomsnitt lite äldre när de flyttade till den placering som skulle bli den längsta, närmare åtta år, än tidigt och långvarigt placerade med färre placeringstillfällen. I genomsnitt bodde de närmare åtta år i den längsta placeringen (tabell 2.9B, bilaga 2). Över hälften av alla med 7-9 placeringstillfällen hade haft fem eller fler placeringar före 13 års ålder.

Figur 21. Placeringsform vid varje placeringstillfälle (10+ år, 0-6 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 9:e placeringen. Personer med 7-9 placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 0-6 års ålder och som sammantaget hade varit placerade tio år eller längre (n=326). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

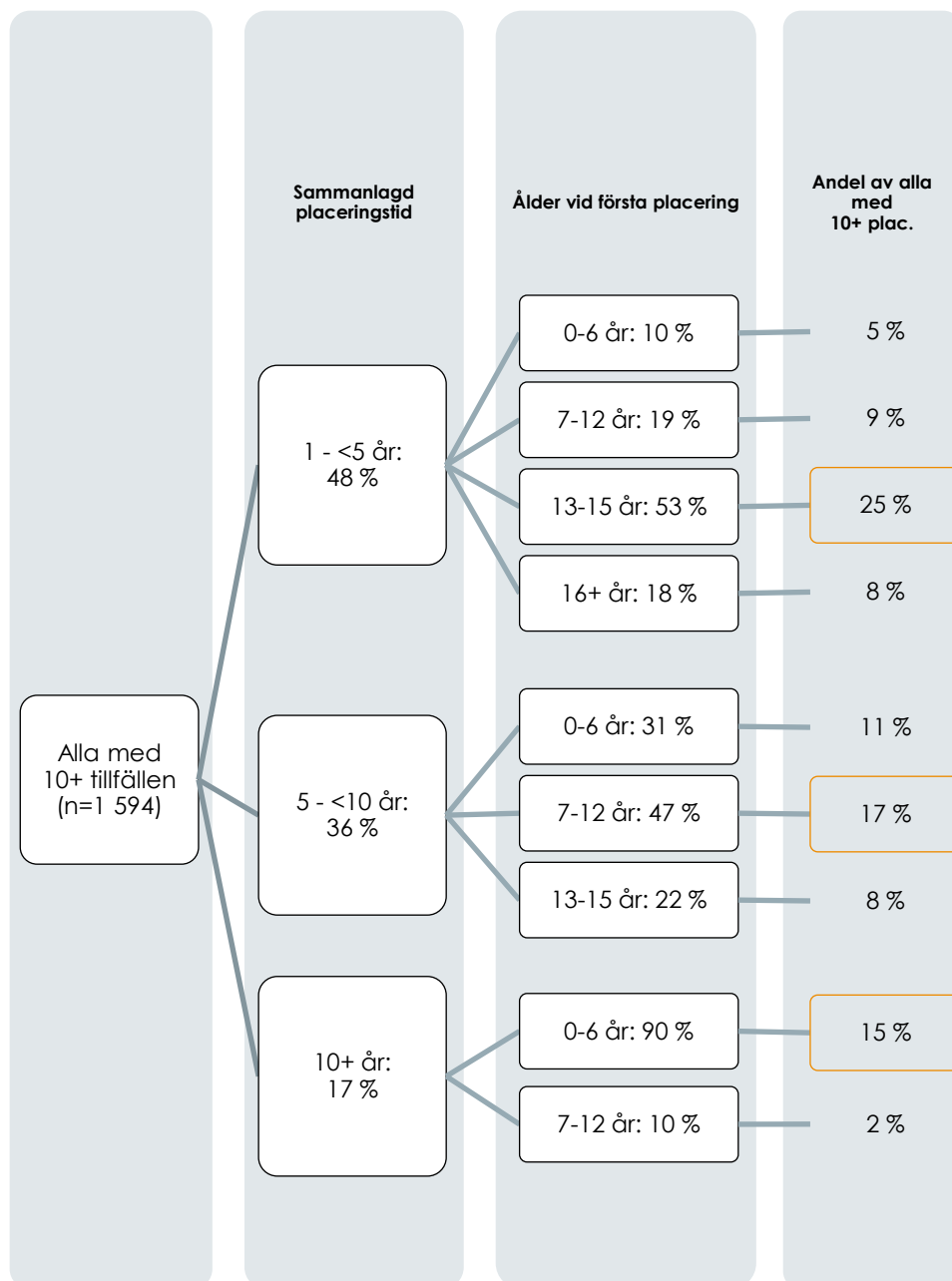
* Inkl. beredskapshem. ** Endast en del hade 8 resp. 9 placeringstillfällen (n=183, n=72).

Barn och unga med 10 eller fler placeringstillfällen

En liten grupp (2 procent) av alla placerade hade tio eller fler placeringstillfällen under uppväxten, vilket motsvarar 1 594 personer. Drygt 46 procent var flickor och unga kvinnor, knappt 19 procent var utlandsfödda. Drygt 2 procent (2,3 procent) hade avlidit innan de fyllt 21 år och ingår inte i redovisningen här, där gruppens placeringssmönster följs t.o.m. 20 års ålder.

Figur 22. Placeringserfarenhet bland personer med 10+ placeringstillfällen

Andel med olika placeringserfarenhet (sammanlagd placeringstid och ålder vid första placering) bland personer med minst tio placeringstillfällen. Födda 1990–2000. Procent*.

* Andra och fjärde kolumnen summerar till 100 procent (dvs. alla med 10+ placeringstillfällen är nämnare). I den tredje kolumnen summerar varje block till 100 procent, det vill säga att alla med en viss placeringstid är nämnare.

Drygt hälften hade varit långtidsplacerade

Drygt hälften (53 procent) av alla som hade tio eller fler placeringstillfällen hade varit långtidsplacerade (fem år eller längre), varav 17 procent hade varit placerade tio år eller längre. Ett fåtal personer (3 personer) hade varit placerade kortare tid än ett år. Dessa redovisas inte i figuren.

Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år så hade drygt hälften placerats första gången i tidiga tonåren (13–15 år). Av alla som hade minst tio placeringstillfällen så var detta den enskilt största gruppen. De utgjorde ensamma en fjärdedel (25 procent) av alla som hade tio eller fler placeringstillfällen (figur 22). Den näst största gruppen var de som första gången placerade när de var 7–12 år och som sammanlagt varit placerade minst fem år men kortare än tio år (5 – <10 år). De utgjorde 17 procent av alla med tio eller fler placeringstillfällen. En nästan lika stor grupp (15 procent) var de som placerats när de var 0–6 år och sammanlagt varit placerade tio år eller längre (10+ år). Sammantaget utgjorde dessa tre stora grupper 57 procent av alla med tio eller fler placeringstillfällen.

Bland tonåringarna följde den första och andra placeringen oftare direkt på varandra

Det var vanligare bland dem som placerades i tonåren att den andra placeringen följde direkt på den första placeringen, jämfört med dem som placerades före tonåren. Bland dem som hade haft en kortare placeringstid än fem år så hade 17 procent av de yngsta (0–6 år) flyttat direkt från den första placeringen till den andra placeringen, jämfört med 69 procent bland de äldsta (16+ år) (tabell 2.10A, bilaga 2). Motsvarande siffror bland dem som hade varit placerade minst fem år men kortare än tio år var 29 procent (0–6 år) jämfört med 67 procent (13–15 år), och bland dem som varit placerade tio år eller längre 46 procent (0–6 år) jämfört med 81 procent (7–12 år).

Första placeringen var ofta kort

Genomsnittstiden i den första placeringen var ganska kort i alla grupper. Under två månader bland dem som varit placerade kortare tid än tio år och 2–3 månader bland dem som varit placerade tio år eller längre (tabell 2.10A, bilaga 2).

Viss variation av andelen som placerades enligt LVU

Bland dem som varit placerade fem till tio år så placerades knappt en fjärdedel enligt LVU första gången, oavsett ålder vid första placeringen (tabell 2.10A, bilaga 2). Bland dem som hade varit placerade tio år eller längre så skilde det sig lite mer utifrån ålder vid första placering, 27 procent av 0–6-åringarna hade placerats enligt LVU första gången jämfört med 46 procent bland 7–12-åringarna. Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år så var det de äldsta (16+ år) som avvek mest, 44 procent hade blivit placerade enligt LVU första gången jämfört med 20–29 procent bland dem som var yngre vid den första placeringen.

Jämn könsfördelning

Andelen flickor och pojkar var ungefär lika stor bland barn och unga som hade tio eller fler placeringstillfällen (tabell 2.11, bilaga 2). Undantaget dock

för dem som placerades första gången i sena tonåren (16 år eller äldre) där tre fjärdedelar var pojkar eller unga män.

Med undantag för de tidigt och långvarigt placerade var ungefär en fjärdedel av alla som hade tio eller fler placeringar utlandsfödda. Bland dem som placerats i förskoleålder (0–6 år) och som hade varit placerade tio år eller längre var 3–8 procent utlandsfödda (tabell 2.12, bilaga 2).

Majoriteten av de tidigt placerade hade minst fem placeringar innan tonåren

Bland långtidsplacerade med tio eller fler placeringar så hade majoriteten av de tidigt placerade (0–6 år) minst fem placeringar innan de fyllde 13 år, 54 procent bland dem som varit placerade kortare tid än tio år och 65 procent bland dem som varit placerade tio år eller längre (tabell 2.10B, bilaga 2).

Placeringsformer för de tre största delgrupperna av barn och unga med 10+ placeringstillfällen

De tre största delgrupperna bland barn och unga med 10+ placeringstillfällen (markerade med orange ruta i figur 22) utgjorde tillsammans mer än hälften (25 + 17 + 15 = 57 procent) av alla i den här gruppen. I avsnitten nedan visas vilka olika placeringsformer de hade vid de tio första placeringstillfällena. Hur placeringskedjorna i dessa grupper kan se ut illustreras även med exempel (så kallade typfall). De tre vanligaste kombinationerna var:

1. Barn och unga som hade en sammanlagd placeringstid på minst ett år men mindre än fem år och som placerade första gången vid 13–15 års ålder utgjorde 25 procent av alla med tio eller fler placeringstillfällen.
2. Barn och unga som hade en sammanlagd placeringstid på minst fem år men mindre än tio år och som placerade första gången vid 7–12 års ålder utgjorde 17 procent av alla med tio eller fler placeringstillfällen.
3. Barn och unga som hade en sammanlagd placeringstid på tio år eller längre och som placerade första gången vid 0–6 års ålder utgjorde 15 procent av alla med tio eller fler placeringstillfällen.

Figur 23–25 nedan visar vilka placeringsformer barn och unga hade i de tre största delgrupperna vid respektive placeringstillfälle, från den första placeringen (stapeln längst till vänster) till den sista placeringen (stapeln längst till höger).

1. Placerade i tidiga tonåren med medellång placeringstid
En fjärdedel av alla som hade 10+ placeringstillfällen var ungdomar som hade placerats i tidiga tonåren (13–15 år) och hade medellång placeringstid (1 – <5 år). I den här gruppen var institutionsplaceringar vanliga.

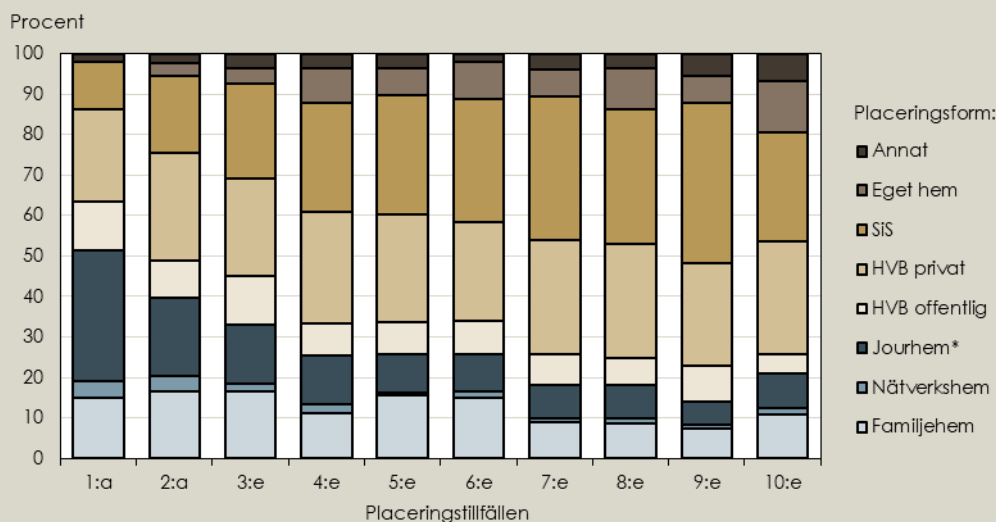
Vid den första placeringen hade en knapp tredjedel placerats i jourhem, och en dryg tredjedel på HVB (figur 23). Andelen som var placerade på institution (HVB eller SiS) var jämförelsevis hög under hela placeringskedjan. Vid den första placeringen var nära hälften (47 procent) av alla som placerades i tidiga tonåren, och hade medellång placeringstid och mer än tio placeringstillfällen, placerade på institution. Vid det nionde placeringstillfället hade den andelen stigit till ungefär tre fjärdedelar (74 procent). I slutet av placeringskedjan, vid det tionde placeringstillfället, hade dock andelen som

var placerade på institution sjunkit till 60 procent medan andelen som var placerade i eget hem enligt LVU och i annan placeringsform hade ökat.

Andelen som var placerad på HVB i privat regi låg ganska stabil under alla tio placeringstillfällen, medan andelen som var placerade på HVB i offentlig regi sjönk något för placeringstillfällen som kom senare i placeringskedjan. Detsamma gällde andelen som var placerad i familjehem, jourhem och nätverkshem. Andelen som var placerad på SiS-hem var istället betydligt högre senare i placeringskedjan än i början av placeringskedjan. Vid första placeringen var 12 procent placerade på ett SiS-hem jämfört med 39 procent vid den nionde placeringen.

Figur 23. Placeringsform under de tio första placeringarna (1-<5 år, 13-15 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 10:e placering. Personer med 10+ placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 13-15 års ålder och som sammantaget hade varit placerade minst ett år men kortare än fem år (n=398). Födda 1990-2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem.

Exempel 4. Placerade i tidiga tonåren med medellång placeringstid och 10+ placeringstillfällen

På sidan 66 visas ett exempel (ett så kallat typfall) över hur en placeringskedja i den här gruppen kan se ut, det vill säga bland dem som placerades i tidiga tonåren och hade en medellång placeringstid (1 – < 5 år) med tio eller fler placeringar.

Exemplet avser en tonåring som placerades första gången vid 13 års ålder. Första placeringen är i ett jourhem i en annan kommun (k1) än hemkommunen (den kommun som ansvarar för placeringen). Jourhemsplaceringen är kort, ungefär en vecka, och följs av ett kort tidsavbrott på några dagar utan placering. Därefter följer alla placeringstillfällen direkt på varandra utan tidsavbrott. Först en ny kort jourhemsplacering i samma kommun (k1) som första jourhemsplaceringen, varpå hen placeras på HVB i samma kommun (k1) som jourhemmen. Där bor hen i ungefär ett halvår innan hen flyttar till ett jourhem i hemkommunen.

Efter att ha bott några månader i detta jourhem så flyttar hen till ett familjehem i den kommun (k1) där hen tidigare varit placerad. Denna familjehemsplacering är det femte placeringstillfället och här bor tonåringen i drygt ett år innan hen omplaceras till ett HVB i en ny kommun (k2). Hen har nu blivit 15 år. Efter att ha bott omkring ett år på detta HVB så flyttar hen till ett annat HVB i den kommun (k1) där hen tidigare varit placerad. Där bor hen i några månader innan hen placeras i det egna hemmet enligt LVU.

Placeringen i eget hem varar i någon månad och följs av en kort HVB-placering i den kommun (k1) där hen haft de flesta av sina placeringar. Denna placering varar också bara någon månad och följs av en ännu kortare placering på SiS i en ny kommun (k3), och därefter av en några månader lång placering på HVB. Placeringskedjan avslutas med en placering i ospecificerad placeringsform (annan placeringsform) i hemkommunen.

Den här tonåringen var placerad i närmare fem år, vilket bland annat omfattade hela högstadietiden. Under dessa år hade hen 12 placeringstillfällen. Förutom i hemkommunen så var hen placerad i tre andra kommuner. Placeringskedjan var i princip obruten med undantag för några dagar efter första jourhemsplaceringen då hen inte var placerad. Hen lämnade samhällsvården några månader innan hen skulle fylla 18 år.

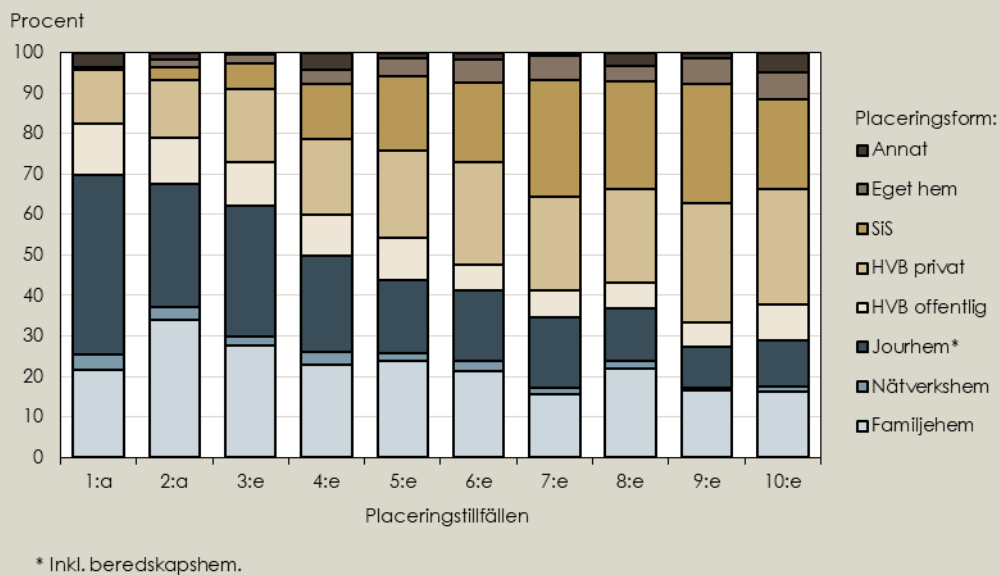
2. Placerade i låg- och mellanstadieålder med lång placeringstid
Ungefär 17 procent av alla som hade 10+ placeringstillfällen var barn som hade placerats i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) första gången och som varit placerade fem till tio år ($5 - < 10$ år). Till skillnad mot föregående grupp som placerades i tidiga tonåren och hade kortare placeringstider, så var barn som placerades i låg- och mellanstadieålder och hade långa placeringstider oftast placerade på familjehem inklusive jourhem och nätverkshem i början av placeringskedjan. Mot slutet av placeringskedjan däremot var placeringsformerna mer likartade i dessa två grupper.

Under de tre första placeringstillfällena var majoriteten placerade i familjehem, jourhem eller nätverkshem, från 70 procent vid det första placeringstillfället till 62 procent vid det tredje placeringstillfället (figur 24). Första placeringen var oftast i jourhem (44 procent). Vid det fjärde placeringstillfället var hälften (50 procent) placerade i familjehem, jourhem eller nätverkshem. Vid det femte placeringstillfället hade förhållandet mellan familjebaserade och institutionsbaserade placeringsformer svängt om och nu var hälften (50 procent) placerade på institution.

Mot slutet av placeringskedjan var omkring en fjärdedel placerade på SiS-hem. Andelen som var placerade på HVB i privat regi ökade kontinuerligt under placeringskedjan, från 13 procent vid det första placeringstillfället till 28 procent vid det tionde placeringstillfället.

Figur 24. Placeringsform under de tio första placeringarna (5-<10 år, 7-12 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 10:e placering. Personer med 10+ placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 7–12 års ålder och som sammantaget hade varit placerade minst fem år men kortare än tio år (n=267). Födda 1990–2000 med giltigt personnummer.

Exempel 5. Placerade i låg- och mellanstadieålder med lång placeringstid med 10+ placeringstillfällen

På sidan 66 visas ett exempel (ett så kallat typfall) över hur en placeringskedja i den här gruppen kan se ut, det vill säga bland dem som placerades i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) och som hade en lång placeringstid (5 – <10 år) med tio eller fler placeringar.

Exemplet avser ett barn som placeras första gången i jourhem när hen är åtta år. Jourhemmet ligger i en annan kommun (k1) än hemkommunen (hk, den kommun som ansvarar för placeringen) och denna första placering varar några månader. Därefter flyttar barnet hem och bor kvar hemma i ungefär två år. Vid tio års ålder placeras barnet på nytt. Denna gång i ett familjehem i hemkommunen där hen bor i drygt två år. Runt 13-årsdagen flyttar barnet hem igen men bor bara hemma någon månad innan hen placeras igen, i ett jourhem i hemkommunen. Där bor barnet i ett par månader innan hen flyttar tillbaka hem igen. Efter ett par månader hemma placeras hen i HVB i en ny kommun (k2) vilket följs av en placering på SiS i en annan kommun (k3). Placeringen på SiS, som varar någon månad, följs av en längre placering (drygt två år) på ett HVB i ytterligare en ny kommun (k4).

Därefter placeras hen i eget hem enligt LVU. Och efter ett par månader med denna placeringsform omplaceras hen till ett HVB i hemkommunen. Där bor hen i drygt ett halvår och vid 17 års ålder placeras hen i annan placeringsform (ospecificerad placeringsform eller stödboende) i en ny kommun (k5) för att slutligen placeras i eget hem enligt LVU.

Det här barnet placerades första gången vid åtta år och var sammanlagt placerad i 7,5 år. Hen var placerad nästan hela tiden från och med mellanstadiet till dess att hen blev myndig. Under den tiden hade hen tio placeringstillfällen i sex olika kommuner inklusive hemkommunen.

3. Tidigt och långvarigt placerade

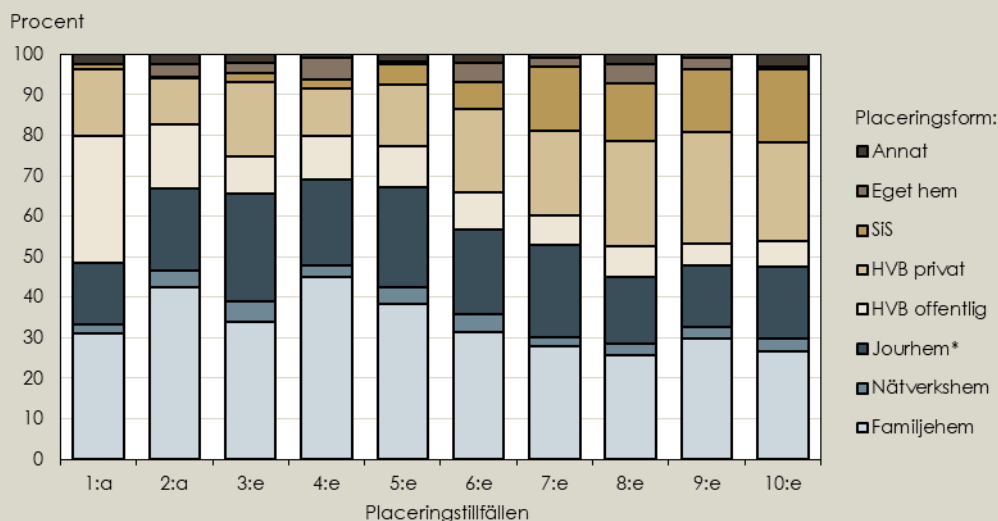
Ungefär 15 procent av alla som hade 10+ placeringstillfällen var barn som hade placerats första gången i förskoleålder (0–6 år) och varit placerade tio år eller längre. I den här gruppen såg placeringskedjan annorlunda ut än i de två föregående grupperna som hade tio eller fler placeringstillfällen.

Det första placeringsstället för tidigt och långvarigt placerade barn (med tio eller fler placeringstillfällen) var oftast familjehem eller HVB i offentlig regi (figur 25). Placeringarna på HVB kan ha varit så kallade utredningsplaceringar tillsammans med en eller båda föräldrarna, eftersom barnen här var 0–6 år vid den första placeringen. I den här gruppen var inte jourhem lika vanligt vid den första placeringen, som det var bland de som placerades vid 7–12 års ålder i föregående grupp (figur 24).

Med undantag för den första placeringen så var andelen som var placerade på institution också lägre i den här gruppen under hela placeringskedjan, än vad den var i de två föregående grupperna. Andelen nådde aldrig över 50 procent vid något placeringstillfälle, och SiS-placeringar var inte heller lika vanligt i denna grupp som det var i de två föregående grupperna.

Figur 25. Placeringsform under de tio första placeringarna (10+ år, 0-6 år)

Andel med olika placeringsformer vid 1:a till 10:e placering. Personer med 10+ placeringstillfällen som blev placerade första gången vid 0–6 års ålder och som sammanlagt hade varit placerade tio år eller längre (n=238). Födda 1990–2000 med giltigt personnummer.

* Inkl. beredskapshem.

Exempel 6. Tidigt och långvarigt placerade med 10+ placeringstillfällen

På sidan 67 visas ett exempel (ett så kallat typfall) över hur en placeringskedja i den här gruppen kan se ut, det vill säga bland dem som placerades i förskoleålder (0–6 år) och som hade varit placerade mer än tio år med tio eller fler placeringar.

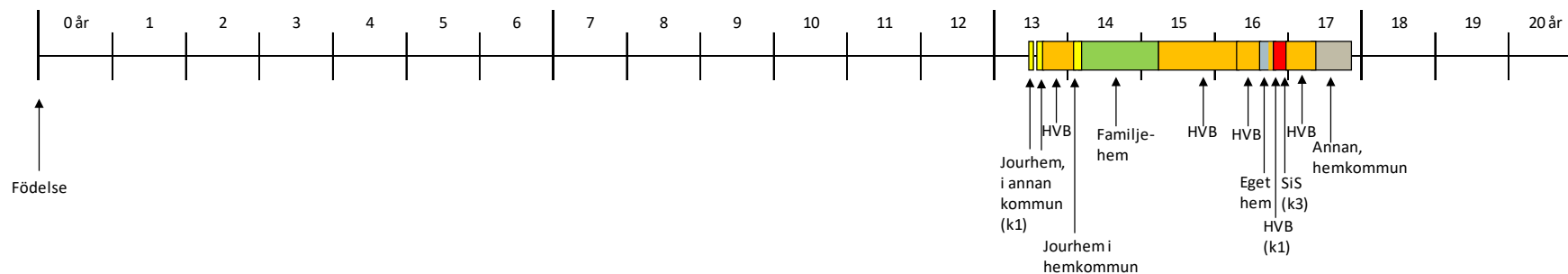
Exemplet avser ett barn som placeras kort efter födelsen. Hens första placering är i ett HVB-hem i offentlig regi i en annan kommun (k1) än hemkommunen (hk, den kommun som ansvarade för placeringen). Den första placeringen varade i någon månad. Det kan röra sig om en utredningsplacering tillsammans med föräldrar. Direkt från HVB-hemmet flyttar hen till ett familjehem i en annan kommun (k2). Där bor hen ett par månader för att sedan flytta till ett annat familjehem i en annan kommun (k3). I det familjehemmet bor hen i drygt sex år.

Strax innan hen fyller sju år så placeras hen i jourhem i en ny kommun (k4). Där bor hen i ungefär ett halvår innan hen placeras i ett familjehem i samma kommun (k4) som jourhemmet. I det här familjehemmet bor hen hela låg- och mellanstadiet men flyttar vid 13 års ålder till ett familjehem i den kommun (k3) där hen bodde innan hen började skolan. I det familjehemmet bor hen drygt två år.

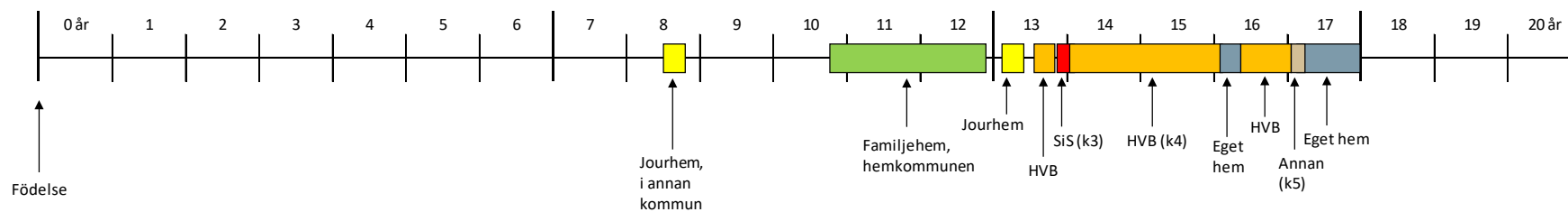
När hen är 15 år omplaceras hen till ett jourhem i en ny kommun (k5) där hen bor i några månader innan hen omplaceras till ett nytt jourhem i en annan kommun (k6). Därefter flyttar hen hem en tid. Efter någon månad hemma placeras hen i ett HVB i en ny kommun (k7). Där bor hen i nästan ett år men strax innan hen fyller 18 år så placeras hen i ett jourhem i hemkommunen varpå hen omplaceras till ett HVB i hemkommunen. Samhällsvården avslutas strax innan hen fyller 20 år.

Det här exemplet beskriver en uppväxtplacering med många placeringstillfällen. Sammanlagt var hen placerad över 19 år och hade 11 placeringstillfällen i åtta olika kommuner inklusive hemkommunen. Hen hade fyra jourhemsplaceringar och bodde långvarigt i tre familjehem.

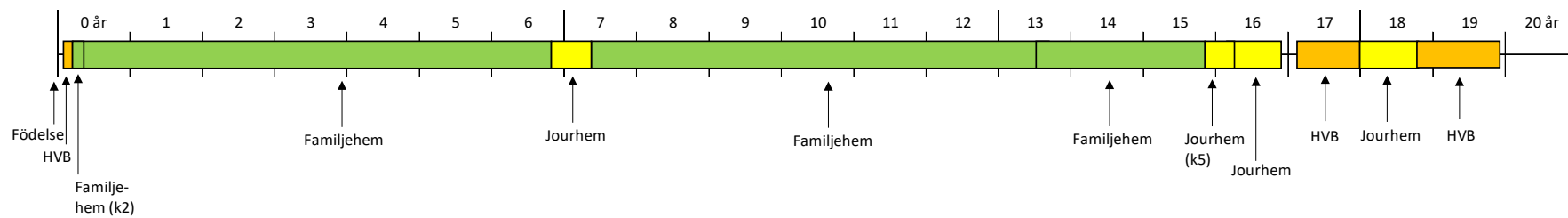
Exempel 4: Första placering vid 13,6 års ålder, sammanlagt 4,8 år i placering, 12 placeringstillfällen.

Exempel 5: Första placering vid 8,1 års ålder, sammanlagt 7,0 år i placering, 10 placeringstillfällen.

Exempel 6: Första placering som nyfödd, sammanlagt 19,6 år i placering, 11 placeringstillfällen.

Vad karakteriserar placeringskedjor med många placeringar?

Många placeringar vanligast bland långtidsplacerade

Många placeringstillfällen var vanligast bland dem som hade placerats tidigt och varit långvarigt placerade (fem år eller längre). Omkring 7–8 procent av de långtidsplacerade hade tio eller fler placeringar under uppväxten (tabell 1) och det förekommer att vissa långtidsplacerade barn hade ända upp till trettio placeringar. Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år hade någon enstaka procent tio eller fler placeringar.

Allra vanligast med många placeringar var det bland dem som var i förskoleålder (0–6 år) när de placerades första gången och som sammanlagt varit placerade minst fem år men kortare än tio år. Bland dem hade 67 procent haft tre eller fler placeringstillfällen under uppväxten och 37 procent hade haft fem eller fler placeringstillfällen (figur 26).

Fler placeringar ju tidigare första placeringen hade varit

Bland de långtidsplacerade var andelen med många placeringar högre ju tidigare den första placeringen hade skett. Bland dem som varit placerade minst fem år men kortare tid än tio år (5 – <10 år) ökade andelen som hade haft tre eller fler placeringstillfällen från 55 procent bland dem som placerades första gången när de var 13–15 år, till 67 procent bland dem som placerades första gången i förskoleålder (0–6 år). Andelen som haft fem eller fler placeringstillfällen skilde sig åt ännu mer (i relativa tal), från en fjärdedel (25 procent) bland dem som placerades vid 13–15 års ålder till en dryg tredjedel (37 procent) bland dem som placerades i förskoleålder. Det var inte institutionsplaceringar (HVB och SiS) som låg bakom merparten av placeringarna bland dem med fem eller fler placeringstillfällen, inte ens bland de tonårsplacerade (figur 27).

Samma mönster återfanns bland dem som varit placerade tio år eller längre (10+ år). Många placeringar var vanligare bland dem som placerades första gången när de var 0–6 år jämfört med dem som placerades första gången när de var 7–12 år. Andelen med många placeringar var dock något lägre än bland dem som varit placerade kortare tid än tio år (5 – <10 år). Sammantaget hade omkring en tredjedel av de tidigt (0–6 år) och långvarigt placerade haft fem eller fler placeringstillfällen under uppväxten.

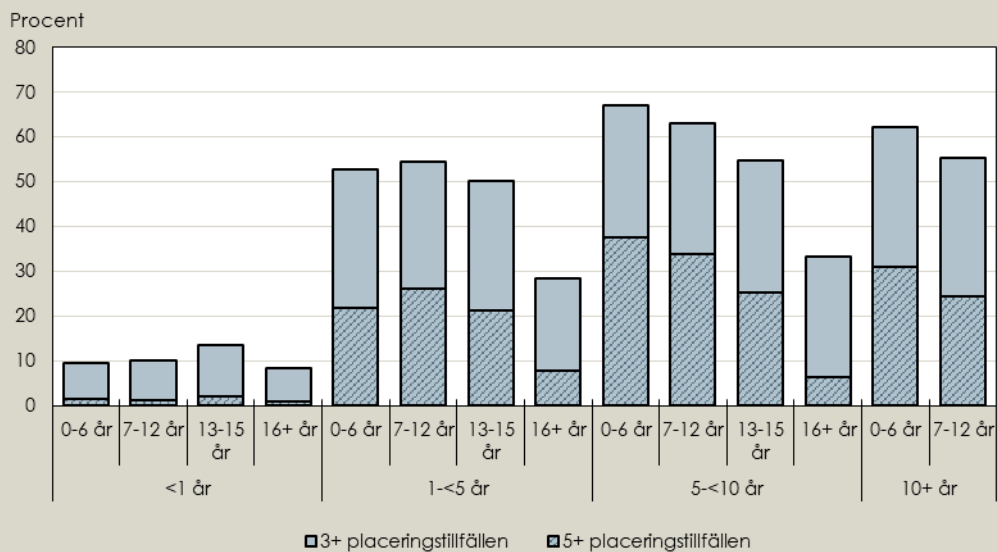
Inget samband med ålder bland dem med kortare placeringstider

Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år fanns inte detta mönster av att ju tidigare man placerats desto vanligare med många placeringar. Andelen med många placeringar var ungefär densamma oavsett vid vilken ålder den första placeringen hade skett. Undantaget dem som varit placerade minst ett år men kortare tid än fem år, där de som placerades när de var 16 år eller äldre i lägre utsträckning hade många placeringar än dem som placerades när de var yngre.

De som varit placerade kortare tid än ett år (<1 år) hade sällan många placeringar. Omkring en tiondel hade tre eller fler placeringar och någon enstaka procent hade fem eller fler placeringar. Det gällde både dem som placerades första gången i förskoleålder och dem som placerades första gången i övre tonåren (16+ år).

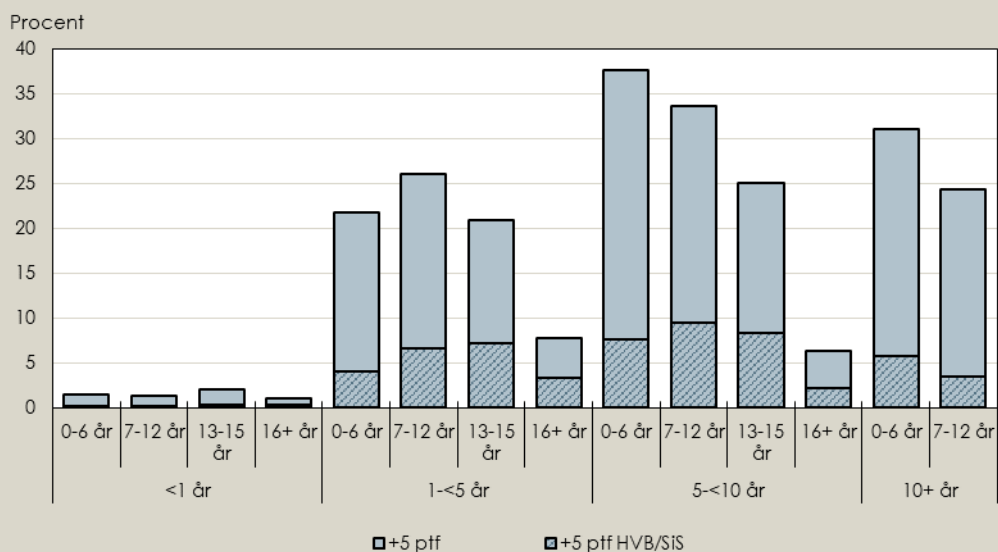
Figur 26. Minst tre respektive minst fem placeringstillfällen

Andel med minst tre respektive minst fem placeringstillfällen fördelat efter sammanlagd placeringstid (<1 år, 1-<5 år, 5-<10 år, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6 år, 7-12 år, 13-15 år, 16+ år). Folkbokförda i Sverige födda 1990-2000.

Figur 27. Minst fem placeringstillfällen totalt respektive på HVB/SiS

Andel med minst fem placeringstillfällen totalt respektive på HVB och/eller SiS fördelat efter sammanlagd placeringstid (<1 år, 1-<5 år, 5-<10 år, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6 år, 7-12 år, 13-15 år, 16+ år). Folkbokförda i Sverige födda 1990-2000.

De första placeringarna var ofta korta

De första placeringarna var ofta korta bland dem med många placeringstillfällena (tabell 2). I den grupp där många placeringar var vanligast, bland tidigt (0–6 år) och långvarigt placerade (fem år eller längre), var mediantiden i den första placeringen omkring 2–3 månader. Bland dem som sammanlagt varit placerade minst fem år men kortare än tio år så var mediantiden i den första placeringen 3,1 månader bland dem som hade 3–4 placeringstillfällena jämfört med 1,8 månader bland dem som hade 10+ placeringstillfällena. Detta kan jämföras med en mediantid om tre år och fyra månader i första placeringen bland dem som hade 1–2 placeringstillfällena, och som placerades första gången vid 0–6 års ålder och som sammanlagt varit placerade minst fem år men kortare än tio år.

Första placeringen var ofta längre bland dem som placerades i sena tonåren

Mönstret med kortare placeringstid i den första placeringen ju fler placeringstillfällena gällde i alla grupper utom i den mindre grupp (240 personer) som placerades första gången när de var 16 år eller äldre och som sammanlagt varit placerade längre än fem år. Bland dem återfinns många utrikes födda (nästan 90 procent av dem med 3–4 placeringstillfällena, tabell 2.12, bilaga 2) och placeringsmönstret i gruppen avviker från andra grupper. Bland annat var det ovanligt med fler än fyra placeringstillfällena (tabell 2.3B, bilaga 2). Nästan alla flyttade också direkt från första till andra placeringsstället (figur 2.5, bilaga 2) och andelen som placerades enligt LVU var låg (tabell 2.13, bilaga 2).

Tabell 2. Mediantid i första placeringen

Placeringstid (mediantid, månader) i den första placeringen, fördelat efter antal placeringstillfällena samt sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder.

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	1–2 placeringstillfällena	3–4 placeringstillfällena	5–6 placeringstillfällena	7–9 placeringstillfällena	10+ placeringstillfällena
<1 år	0–6 år	1,3	0,8	0,5	0,3	..
	7–12 år	1,4	0,6	0,3	0,1	..
	13–15 år	1,6	0,7	0,5	0,4	..
	16+ år	3,0	0,9	0,7	0,6	-
1- <5 år	0–6 år	14,2	2,3	1,5	1,4	1,3
	7–12 år	15,7	2,7	1,9	1,4	1,3
	13–15 år	20,4	3,3	2,3	1,5	1,2
	16+ år	17,5	3,3	1,8	1,6	1,7
5- <10 år	0–6 år	39,9	3,1	2,6	2,0	1,8
	7–12 år	63,6	4,7	3,1	3,0	1,8
	13–15 år	47,8	4,5	3,1	3,0	1,4
	16+ år	60,9	2,7	3,5	..	-
10+ år	0–6 år	132,5	3,3	3,1	2,6	2,7
	7–12 år	123,4	5,5	4,5	4,3	3,4

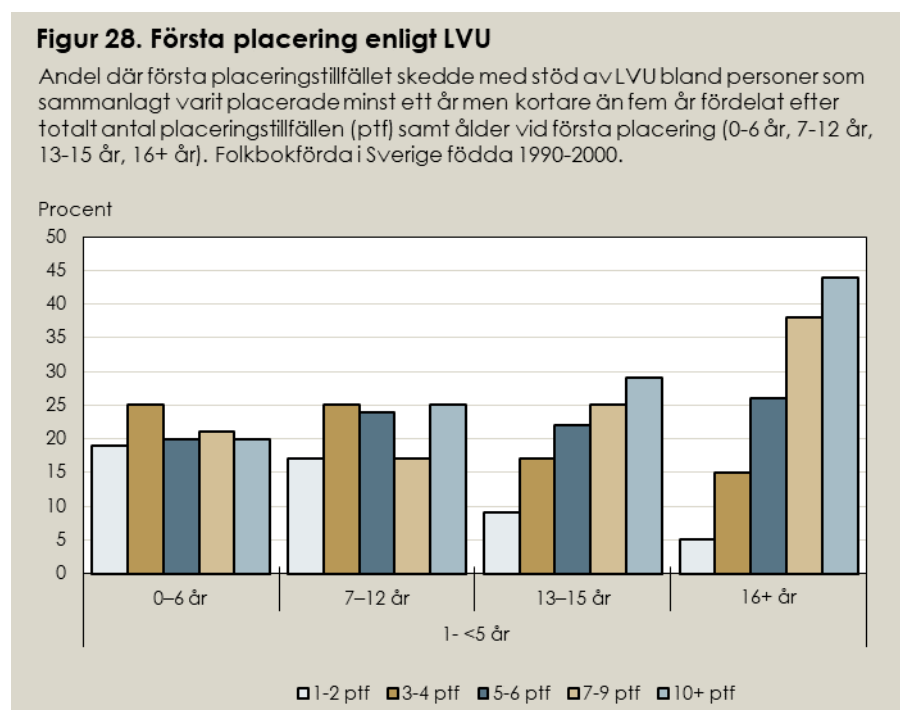
.. Under 10 personer i gruppen. – Förekommer ej.

Yngre barn flyttar oftare hem efter den första placeringen
 Ju äldre barn och unga var desto oftare flyttade de direkt från det första till det andra placeringsstället utan någon tid mellan placeringarna (figur 2.5, bilaga 2). Yngre barn flyttade oftare hem efter den första placeringen.³⁰ Bland barn som placerades vid 0–6 års ålder flyttade omkring 70–80 procent hem efter den första placeringen, undantaget dem med de längsta placeringstiderna (10+ år) där omkring hälften flyttat hem efter första placeringen. Bland de tonårsplacerade flyttade majoriteten direkt från första till andra placeringen.

Barn och unga som hade färre placeringstillfällen flyttade något oftare direkt från första till andra placeringsstället jämfört med barn och unga som hade fler placeringstillfällen. Detta gällde dock inte dem som hade de längsta placeringstiderna (tio år eller längre) där andelen som omplacerades direkt var ungefär lika hög bland dem med 3–4 placeringstillfällen som bland dem med 10+ placeringstillfällen.

LVU-placeringar vanligare bland tonåringar med många placeringar

Tvångsplaceringar (placeringar enligt LVU) vid första placeringen var vanligare bland tonårsplacerade med många placeringstillfällen (figur 28).³¹ Även bland dem med de kortaste (<1 år) och de längsta (10+ år) placeringstiderna och som placerades första gången när de var 7–12 år återfanns detta mönster, att det var vanligare med tvångsplaceringar bland dem som hade fler placeringstillfällen (tabell 2.13, bilaga 2).

³⁰ "Flytta hem" avser här att det varit ett tidsglapp mellan den första och den andra placeringen.

³¹ Detta gällde dock inte, som redan nämnts, bland dem som var 16 år och äldre och som varit placerade minst fem år men mindre än tio år. Denna grupp avvek genom att andelen utrikesfödda var hög, andelen LVU-placeringar låg och få hade fler än fem placeringar.

Bland dem som var 0–6 år när de placerades första gången och som hade varit placerade 10 år eller längre var mönstret snarare omvänt så att de med flest placeringar (10+) något mer sällan (27 procent) hade placerats enligt LVU första gången, än dem med 3–6 placeringstillfällen (36 procent) (tabell 2.13, bilaga 2). I övriga grupper som placerades före tonåren fanns inget entydigt mönster. Där hade omkring en fjärdedel placerats enligt LVU första gången, oavsett antal placeringstillfällen.

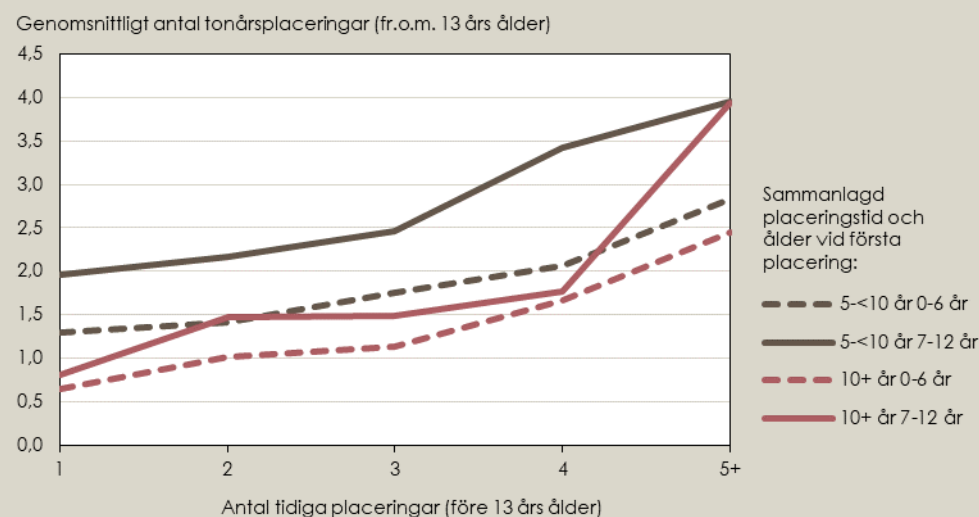
Fler tidiga placeringar hade samband med fler tonårsplaceringar bland långtidsplacerade

Antalet placeringstillfällen kan fördela sig på olika sätt under uppväxten. Bland de långvarigt placerade (fem år eller längre) som placerades första gången vid 0–6 års ålder så hade närmare hälften (48 procent) minst tre placeringar innan de nådde tonåren och 16 procent hade minst fem placeringar (figur 2.6, bilaga 2). Jämfört med 32 procent respektive 7 procent bland dem som varit placerade minst ett år men kortare än fem år och som placerades första gången vid 0–6 års ålder. Bland dem med kortare placeringstid än ett år var motsvarande andelar 7 procent och 1 procent.

De långtidsplacerade som hade fler placeringstillfällen före tonåren hade också fler placeringstillfällen under tonåren (figur 29). Bland dem som varit placerade kortare tid än fem år fanns inte detta samband (visas ej i figur), men bland dem var det inte heller så vanligt att ha många placeringar före tonåren som det var bland de långvarigt placerade.

Figur 29. Samband mellan tonårsplaceringar och tidiga placeringar

Genomsnittligt antal tonårsplaceringar (placeringstillfällen fr.o.m. 13 års ålder) fördelat efter antal tidiga placeringar (placeringstillfällen före 13 års ålder), bland långvarigt placerade (5-<10 år, 10+ år) som placerades första gången vid 0-6 år respektive 7-12 år. Födda 1990-2000 som placerades första gången före 13 års ålder.

De långtidsplacerade som placerades första gången vid 0–6 år (streckade linjer, figur 29) hade i genomsnitt färre placeringstillfällen i tonåren än de som placerades första gången vid 7–12 år (heldragna linjer, figur 29), med hänsyn till antalet placeringstillfällen före tonåren. Samtidigt hade också de med de

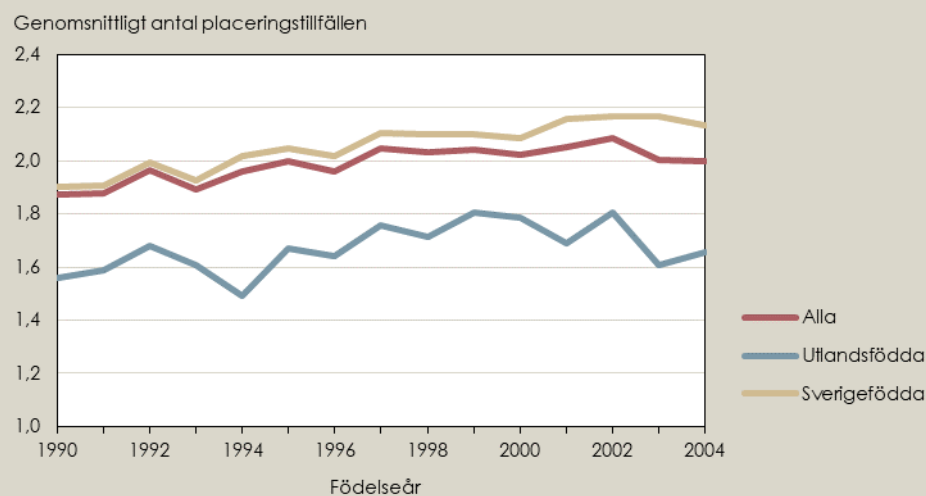
längsta placeringstiderna (10+ år, röda linjer, figur 29) i genomsnitt färre placeringstillfällen i tonåren än de långtidsplacerade som varit placerade kortare tid än tio år (5 – <10 år, bruna linjer, figur 29), med hänsyn till antalet placeringstillfällen före tonåren.

Ökning av antalet placeringar

När man jämför antalet placeringar som barn och unga har haft över tid så har det genomsnittliga antalet placeringar ökat. I figur 30 visas det genomsnittliga antalet placeringar som påbörjats före 13 års ålder. Barn och unga födda 1990 hade i genomsnitt haft 1,9 placeringstillfällen före tonåren jämfört med 2,0 bland barn och unga födda 2004. Som redan nämnts så är den valda mätperioden lite speciell mot bakgrund av att så många ensamkommande asylsökande barn och unga kom till Sverige. Därmed påverkas mönstren av att många har invandrat under tonåren. Ett ökande mönster syns inte heller bland de utrikesfödda, medan det är tydligt bland barn och unga födda i Sverige.

Figur 30. Genomsnittligt antal placeringar före 13 års ålder

Genomsnittligt antal placeringstillfällen påbörjade före 13 års ålder (<13 år) fördelat efter födelseår och födelseland. Födda 1990-2004 som placerades före 13 års ålder.

När barn och unga lämnar samhällsvården

Barn som lämnar samhällsvården tidigt flyttar oftast tillbaka hem till föräldrarna. I tabell 3 redovisas vart barn och unga flyttade när de lämnade sin sista placering fördelat efter deras ålder när de flyttade ut. Omkring hälften av barnen som lämnade samhällsvården i förskoleålder (0–6 år) flyttade hem till sin mamma och ungefär en fjärdedel flyttade hem till båda föräldrarna. Knappt var tionde flyttade hem till pappa.

Bland dem som lämnade den sista placeringen när de var 16–19 år så flyttade knappt en femtedel (18 procent) till eget boende. Bland dem som var 20 år eller äldre flyttade drygt en tredjedel (37 procent) till eget boende. En del var också kvar i placering vid slutet av uppföljningsperioden, antingen vård enligt LVU eller vård enligt SoL (efter frivillig ansökan när de hade fyllt 18 år). För omkring en tredjedel av dem som lämnade samhällsvården i sena tonåren (16–19 år) eller äldre (20+ år) så saknas uppgift om vart de flyttade efter den sista placeringen. Andelen som flyttade hem till föräldrarna eller till eget boende efter sista placeringen är därmed sannolikt underskattade. Socialnämnden ansvarar för att bedöma och tillgodose det behov av stöd som barn och unga kan ha i samband med att de lämnar heldygnsvården [65, 66]. I dagsläget finns dock ingen samlad nationell bild av i vilken utsträckning och på vilket sätt det stödet ges [67].

Tabell 3. Vart barn och unga flyttar efter den sista placeringen

Vart barn och unga flyttade efter den sista placeringen fördelat efter ålder när de lämnade den sista placeringen. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1998–2000, som varit placerade någon gång under uppväxten. Procent.

	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16–19 år	20+ år
Moder	51	44	44	10	1
Fader	9	12	11	2	0
Båda föräldrarna	27	23	24	7	1
Eget boende	0	..	0	18	37
Vårdnadsöverflyttning	4	16	8	1	0
Adoption	4	1	..	0	0
Vidare placering*	3	7	2
Annat	6	4	8	20	23
Uppgift saknas	..	0	0	37	36
Summa	100	100	100	100	100
Antal (n)	1 234	1 475	2 117	14 866	4 794

* Enligt SoL eller LVU inkl. SoL fr.o.m. 18 år.

Vårdnadsöverflyttar vanligast bland yngre barn

Vårdnadsöverflyttningar var vanligast bland barn som lämnade samhällsvården i låg- och mellanstadieålder (7–12 år). För 16 procent av dem så avslutades den sista placeringen med en vårdnadsöverflyttning, jämfört med 4 procent bland dem som lämnade samhällsvården vid 0–6 år och 8 procent bland dem som lämnade samhällsvården vid 13–15 år (visas ej i tabell).

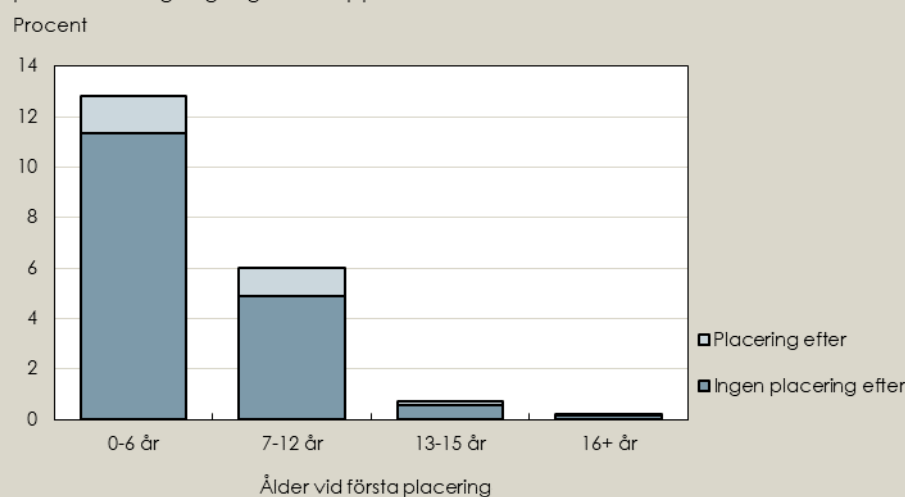
Socialnämnden är skyldig att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning när ett barn har varit placerat i samma familjehem i två år. Därefter ska frågan övervägas årligen.³² Men en ansökan om överflyttning av vårdnaden kan även övervägas innan placeringen varat i två år.³³ När man jämför grupperna utifrån vid vilken ålder de placerades första gången (istället för vid vilken ålder de lämnade den sista placeringen som i föregående stycke) så var vårdnadsöverflyttningar vanligast bland dem som placerades första gången i förskoleålder. Bland dem hade nära 13 procent varit med om en vårdnadsöverflyttning, jämfört med 6 procent bland dem som placerades första gången när de var 7–12 år. Bland dem som placerades första gången i tonåren var det ovanligt med vårdnadsöverflyttning (figur 31).

En del barn och unga återkom i nya placeringar efter vårdnadsöverflyttningen. Bland dem som placerats första gången före tonåren återkom drygt var tionde barn i nya placeringar efter vårdnadsöverflyttningen. Bland dem som placerats första gången i tonåren återkom omkring en fjärdedel.

Det var vanligare med vårdnadsöverflyttningar bland Sverigefödda barn som placerats tidigt (0–6 år) jämfört med utlandsfödda barn som placerats vid samma ålder, 14 procent jämfört med 6 procent (visas ej i tabell). Bland barn som placerats första gången i låg- och mellanstadieålder var förhållandet det omvända. Där var det vanligare med vårdnadsöverflyttningar bland utlandsfödda barn än bland Sverigefödda barn, 9 procent jämfört med 5 procent (visas ej i tabell).³⁴

Figur 31. Andel där vårdnadsöverflyttning förekommit

Andel placerade där någon vårdnadsöverflyttning förekommit fördelat efter ålder vid första placering och om någon placering förekommit efter vårdnadsöverflyttningen. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1998–2000, som varit placerade någon gång under uppväxten.

³² Se 6 kap. 8 b § första stycket SoL och 13 c § första stycket LVU.

³³ Se proposition 2021/22:178, Barnets bästa när vård enligt LVU upphör, s. 46.

³⁴ Här avses vårdnadsöverflyttningar som registrerats av socialtjänsten som avslutning på ett placeringstillfälle. Andelen barn och unga som någon gång varit folkbokförda tillsammans med andra vårdnadshavare än de biologiska föräldrarna eller adoptivföräldrarna är högre. Bland barn som placerades första gången när de var 0–6 år, 7–12 år respektive 13–15 år hade 18 procent, 15 procent respektive 23 procent varit folkbokförda med andra vårdnadshavare än föräldrarna. Andelen var högre bland utrikesfödda barn än bland Sverigefödda barn.

Adoptioner ovanliga

Det är relativt ovanligt att en placering avslutas med en adoption och i de fall det förekommer så är det bland de yngsta barnen. Som framgår av tabell 3 så avslutades 4 procent av placeringarna med en adoption när barnet *lämnade* samhällsvården vid 0–6 års ålder. Om man istället jämför grupperna efter vid vilken ålder *de placerades för första gången* så adopterades 2 procent av barnen som placerades vid 0–6 års ålder (tabell 4). Bland äldre barn är andelarna betydligt lägre och rör bara ett fåtal barn.

Enligt SCB:s befolkningsregister är det dock något vanligare med adoptioner bland placerade barn och unga än vad som framgår av registret över socialtjänstens insatser till barn och unga (tabell 4). Bland barn som placerades första gången vid 0–6 års ålder adopterades omkring 4 procent efter placeringen enligt SCB:s befolkningsregister. Andelen är alltså dubbelt så hög som i registret över socialtjänstens insatser. Det är dock olika uppgifter som avses. I det första fallet (enligt befolkningsregistren) att barnet någon gång blivit adopterad, och att ingen av de biologiska föräldrarna då var vårdnadshavare för barnet. I det andra fallet (enligt socialtjänstens insatser) att placeringen avslutats med att familjehemmet adopterat barnet.

En del barn och unga adopteras också efter att de blivit myndiga. Tabell 4 avser placerade barn och unga som var födda 1998–2000,³⁵ och som var 20–22 år gamla vid uppföljningstidens slut (år 2020). Bland äldre födelsekohorter är andelen som adopterades efter att de blivit myndiga högre, eftersom de hunnit bli äldre. Bland födda 1990 som placerades vid 0–6 års ålder, och som var 30 år vid uppföljningstidens slut, så hade 3 procent adopterats efter att de blivit myndiga (jämfört med 0,2 procent bland födda 1998–2000 (tabell 4)). Andelen som adopterats innan myndighetsdagen var ungefär densamma som bland yngre födelsekohorter, omkring 4 procent. Därmed hade totalt omkring 7 procent adopterats enligt befolkningsregistren, bland födda 1990 som placerades första gången när de var 0–6 år.

Tabell 4. Adoptioner

Andel som adopterats fördelat efter ålder vid första placering, enligt SCB:s befolkningsregister respektive Socialstyrelsens register över insatser till barn och unga (BU). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1998–2000, som varit placerade någon gång under uppväxten. Procent.

	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år
Enligt SCB:s befolkningsregister				
...Placerad efter adoption	0,2	1,0	0,9	0,5
...Placerad före adoption	3,7	0,2	0,0	0,0
...Placerad, adopterad fr.o.m. 18 år	0,2	0,2	0,1	0,0
Summa	4,1	1,4	1,0	0,5
Adopterad av familjehemmet enligt BU	2,0	0,1	0,0	0,0
Antal (n)	3 008	2 949	7 910	10 619

* Enligt Sol eller LVU inkl. Sol fr.o.m. 18 år.

³⁵ Avgränsningen är gjord på grund av att uppgift om hur placeringen avslutats finns registrerad fr.o.m. år 1998.

Vårdnadsöverflyttning vanligare bland barn och unga som varit placerade färre gånger

Vårdnadsöverflyttningar var vanligast bland barn som hade placerats tidigt och hade färre placeringstillfällen. Bland barn som placerades första gången vid 0–6 års ålder och hade haft färre än fem placeringstillfällen så hade omkring 14 procent varit med om en vårdnadsöverflyttning jämfört med knappt 10 procent bland dem med 5–9 placeringstillfällen och 6 procent bland dem med tio eller fler placeringstillfällen (tabell 5). Mer än två tredjedelar av alla vårdnadsöverflyttningar sker också vid det första eller andra placeringstillfället (visas ej i tabell).

Samma mönster återfanns för adoptioner där drygt 3 procent av barn som placerats vid 0–6 års ålder och som hade 1–2 placeringstillfällen hade adopterats av familjehemmet jämfört med omkring 0,5 procent bland tidigt placerade barn med fler placeringstillfällen (visas ej i tabell).

Tabell 5. Vårdnadsöverflyttning efter ålder vid första placering

Andel placerade där någon vårdnadsöverflyttning förekommit fördelat efter antal placeringstillfällen och ålder vid första placering. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1998–2000, som varit placerade någon gång under uppväxten. Procent.

Antal placerings- tillfällen	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år
1–2	13,7	7,0	1,0	0,3
3–4	14,4	6,9	0,5	0,1
5–6	9,4	3,1	0,3	0,7
7–9	9,8	3,1
10+	5,6	0,8
Alla	12,8	6,0	0,7	0,2

Samband mellan antal placeringar och utbildningsresultat

Resultaten i kartläggningen visar på ett tydligt samband mellan antalet placeringstillfällen och olika utbildningsutfall (inga eller låga betyg i årskurs 6 och årskurs 9, avsaknad av gymnasiebehörighet och att sakna gymnasieutbildning vid 20 års ålder). Skillnaderna ökar också ju äldre barnen är.

Betyg i årskurs 6³⁶

Barn och unga som varit placerade saknade eller hade låga betyg i betydligt högre utsträckning än andra jämnåriga. Det finns olika anledningar till att en elev saknar betyg. Antingen har betygsunderlag saknats exempelvis till följd av hög frånvaro, eller så har eleven gått i en skola som inte ger betyg i årskurs 6. Det gäller bland annat vissa skolor för barn med funktionsnedsättning. Låga betyg avser här att eleven har betyg som understiger genomsnittet bland jämnåriga minus en standardavvikelse.

Bland barn som aldrig varit placerade hade 11 procent inga eller låga betyg i årskurs 6, jämfört med 32–45 procent bland barn placerades före tonåren (figur 2.8, bilaga 2). Högst var andelen bland barn som varit placerade kortare tid än ett år (före 13 års ålder) och som placerades första gången vid 7–12 års ålder. Bland dem hade 45 procent låga eller inga betyg i årskurs 6. Här har bara placeringstiden till och med 12 år räknats, vilket betyder att dessa barn har varit placerade kortare tid än ett år under låg- och mellanstadietiden. Detta var också den största gruppen och omfattade närmare 2 300 barn (födda 2000–2004).

Andelen med låga betyg var högst bland barn som placerades första gången efter årskurs 6

När placerade barn och unga jämförs utifrån den sammanlagda placeringstiden under hela uppväxten så blir skillnaderna ännu något större. Men då inkluderas även placeringstiden efter årskurs 6. Vid en sådan jämförelse var andelen som saknade eller hade låga betyg i årskurs 6 lägst bland de tidigt och kortvarigt placerade barnen (första placering vid 0–6 år och kortare placeringstid än ett år). Bland dem hade 30 procent låga eller inga betyg (figur 2.7, bilaga 2). I den gruppen är det också vanligast med adoptioner och vårdnadsöverflyttningar (se avsnittet När barn och unga lämnar samhällsvården).

Högst andel med inga eller låga betyg återfanns bland barn och unga som placerades första gången vid 13–15 års ålder och som sammanlagt hade varit placerade minst ett år, bland dem hade hälften (50 procent) inga eller låga betyg i årskurs 6 (figur 2.7, bilaga 2). Dessa barn hade alltså inte varit placerade i årskurs 6, eller i lägre årskurser. De skulle komma att bli placerade första gången i högstadieåldern (vid 13–15 års ålder).

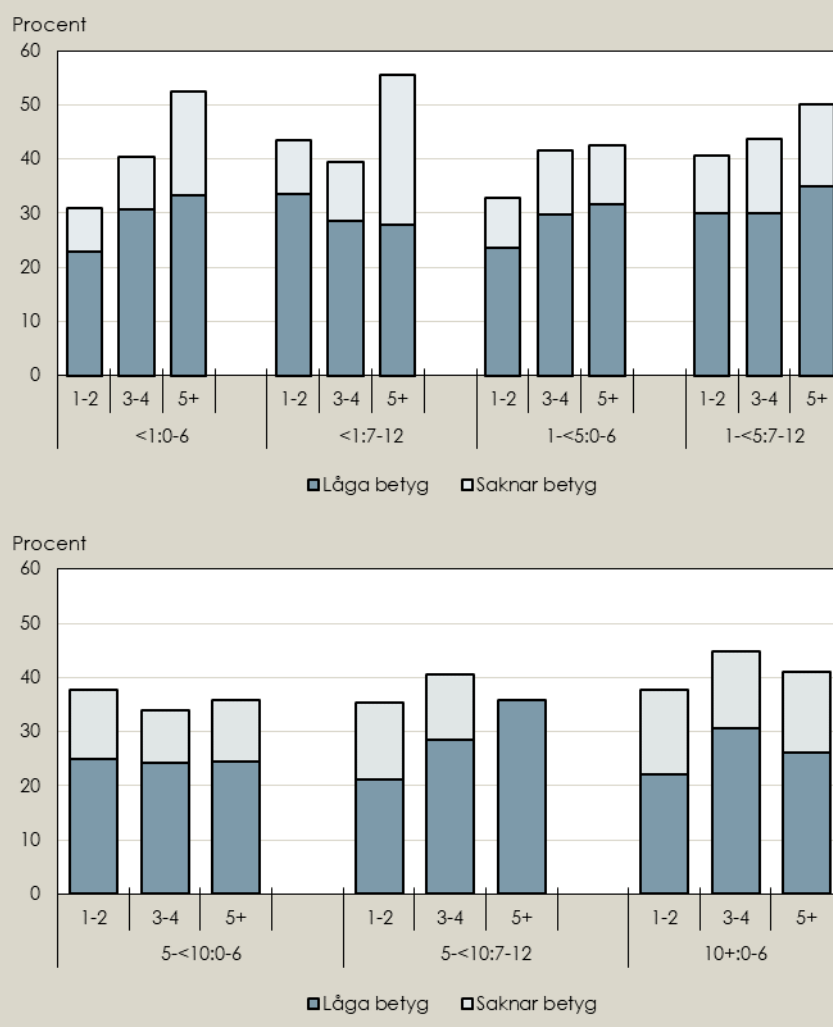
³⁶ I redovisningen ingår bara individer födda 2000–2004 eftersom registeruppgifter över betyg i årskurs 6 bara fanns tillgängliga för dessa födelsekohorter. Studiepopulationen har också avgränsats till barn som fanns i landet när skolan började och årskurs 6 avslutades. Barn som invandrat från och med 7 års ålder respektive inte var folkbokförda i Sverige året då de fyllde 12 år ingår inte.

Inget tydligt samband bland långvarigt placerade

Det var bara bland dem med kortare placeringstider (t.o.m. 12 års ålder) som det fanns ett tydligt samband mellan antalet placeringstillfällen före 13 års ålder och andelen som saknade eller hade låga betyg (figur 32). De som varit placerade kortare tid än ett år och som placerades första gången vid 7–12 års ålder avvek dock från mönstret genom att andelen med låga betyg var relativt hög bland dem med 1–2 placeringstillfällen. En förklaring till detta kan vara att en del av dessa barn också hade placerats första gången under läsåret i årskurs 6 och att det är en effekt av detta.³⁷

Figur 32. Låga betyg i årskurs 6 efter antal placeringar t.o.m. 12 år

Andel som saknar eller hade låga betyg (genomsnittsbetyg < m-sd) i åk 6 fördelat efter antal placeringstillfällen t.o.m. 12 år samt sammanlagd placeringstid t.o.m. 12 år (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12 år). Folkbokförda i Sverige födda 2000-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

Bland de långvarigt placerade (fem år eller längre) fanns inget tydligt samband mellan placeringstillfällen och låga betyg. Dock var andelen med inga

³⁷ Se resultat från den multivariata analysen, tabell 2.14, bilaga 2.

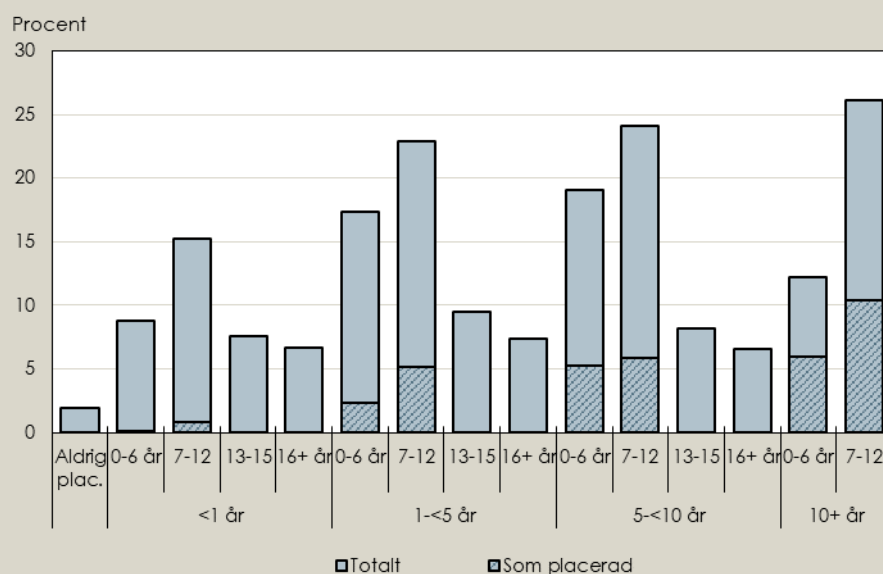
eller låga betyg jämförelsevis hög i alla grupper oavsett antalet placeringstillfällen, jämfört med jämnåriga som inte varit placerade.

Placerade barn flyttade också mer när de inte var placerade

Resultaten visade att de barn och unga som varit placerade också flyttade mer än andra barn när de inte var placerade. I figur 33 nedan jämförs andelen som flyttat till annan kommun minst två gånger under låg- och mellanstadiet (7–12 års ålder) med hänsyn till sammanlagd placeringstid under hela uppväxten. Figuren visar att andelen som flyttat två gånger eller mer var högst bland dem som placerades före tonåren, vilket delvis beror på att de flyttat till en annan kommun när de placerades (streckade fält). Men figuren visar också att andelen som flyttat två gånger eller mer var hög bland placerade barn under perioder då de inte var placerade (enfärgade fält). Skillnaderna är stora. Bland de barn och unga som aldrig varit placerade hade 2 procent flyttat minst två gånger till en annan kommun, bland långvarigt placerade barn som placerades när de var 7–12 år var motsvarande andel mer än tio gånger så hög (26 procent).

Figur 33. Flyttat mellan kommuner minst två gånger vid 7-12 års ålder

Andel som flyttat minst två gånger till annan kommun vid 7-12 års ålder, totalt respektive vid placering, fördelat efter sammanlagd placeringstid (<1 år, 1-5 år, 5-10 år, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6 år, 7-12 år, 13-15 år, 16+ år). Folkbokförda i Sverige födda 1990-2000, ej invandrad fr.o.m. 7 års ålder.

Bland de placerade (före 13 års ålder) är det framför allt antalet placeringstillfällen som har samband med betygen i årskurs 6, när man både tar hänsyn till antalet kommunflyttar och antalet placeringstillfällen. Ju fler placeringar desto högre risk för låga eller inga betyg. Bland barn som inte varit placerade (före 13 års ålder) finns dock ett starkt samband mellan antalet kommunflyttar och låga eller inga betyg i årskurs 6. Flyttar och placeringstillfällen före skolstart uppvisade inget starkt samband med låga betyg i årskurs 6, varken

bland de placerade eller de ej placerade (visas ej i tabell). Pojkar har högre risk för låga betyg i årskurs 6, särskilt bland barn som inte varit placerade (före 13 års ålder). Bland de placerade var risken för låga betyg högre bland dem som placerades första gången i mellanstadiet (10–12 år).³⁸

Betyg i årskurs 9³⁹

I årskurs 9 var skillnaderna mellan unga som varit placerade och andra jämnåriga större än de var i årskurs 6. Bland barn som aldrig varit placerade hade 11 procent inga eller låga betyg i årskurs 9, jämfört med 34–65 procent bland unga som varit placerade någon gång till och med 15 års ålder (figur 2.10, bilaga 2). Låga betyg avser här att eleven har betyg som understiger genomsnittet bland jämnåriga minus en standardavvikelse. Allra högst var andelen som hade inga eller låga betyg bland ungdomar som placerades första gången vid 13–15 års ålder. Bland dem hade över 60 procent låga eller inga betyg i årskurs 9. Bland långvarigt placerade ungdomar hade 42–47 procent inga eller låga betyg (figur 2.10, bilaga 2).

Nivåerna är ungefär desamma då man tar hänsyn till den sammanlagda placeringstiden under hela uppväxten, det vill säga även tiden efter årskurs 9. De som placerades efter grundskolan, från och med 16 års ålder, och hade varit placerade kortare tid än fem år hade dock något lägre andel med inga eller låga betyg än de som placerades vid 13–15 års ålder (figur 2.9, bilaga 2). I jämförelsen ingår inte de ensamkommande asylsökande ungdomarna, eftersom barn och unga som invandrat efter 6 års ålder uteslutits ur jämförelserna som rör utbildningsutfall.

Samband mellan antal placeringar och låga betyg

I alla grupper fanns en tydlig gradient där andelen med låga eller inga betyg i årskurs 9 ökade med antalet placeringstillfällen till och med 15 års ålder (figur 34). Andelen som saknade betyg var också betydligt högre i årskurs 9 än i årskurs 6. En förklaring är att del av ungdomarna bodde på institutioner när de gick i årskurs 9, och gick i skolan där. Studietakten kan då vara begränsad så att ungdomarna inte når upp till fullgjord grundskoleutbildning.

Samband mellan betyg i årskurs 6 och årskurs 9

Antalet placeringar har starkare samband med betygen i årskurs 9 än med betygen i årskurs 6 (jämför figur 32 och figur 34). Men betygen i årskurs 9 har också starkt samband med betygen i årskurs 6. Det gäller både bland placerade (före 16 års ålder) och ej placerade (före 16 års ålder). Bland de placerade finns också ett samband mellan antalet placeringstillfällen under högstadiet (13–15 år) och betygen i årskurs 9, även när man kontrollerar för betyg i årskurs 6. De som var placerade på institution under avgångsåret (förväntat år) från årskurs 9 hade också högre risk för låga betyg och att sakna gymnasiebehörighet jämfört med dem som inte var placerade detta år. De som var placerade i familjehem under avgångsåret hade istället lägre risk för låga be-

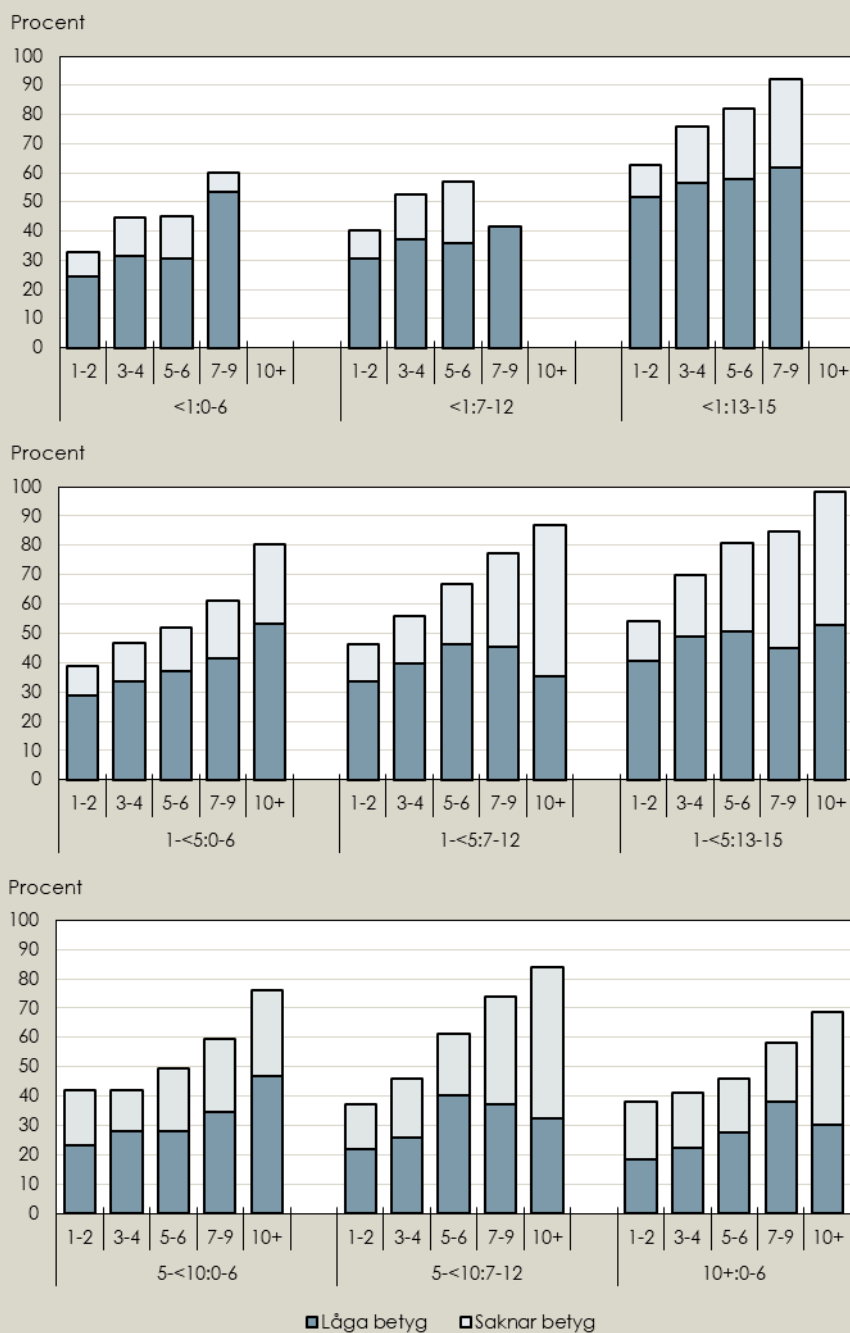
³⁸ Se resultat från den multivariata analysen, tabell 2.14, bilaga 2.

³⁹ I redovisningen av betyg i årskurs 9 ingår alla födelsekohorter (födda 1990–2004). Studiepopulationen har dock avgränsats till barn och unga som fanns i landet när skolan började och årskurs 9 avslutades. Barn som invandrat från och med 7 års ålder respektive inte var folkbokförda i Sverige året då de fyllde 15 år ingår inte.

tyg och att sakna gymnasiebehörighet jämfört med dem som inte var placerade detta år. Kommunflyttar under högstadiet innebar också en förhöjd risk för låga betyg i årskurs 9 och att sakna gymnasiebehörighet, dock inte signifikant för de placerade.⁴⁰

Figur 34. Låga betyg i åk 9 efter antal placeringar t.o.m. 15 år

Andel som saknar eller hade låga betyg (genomsnittsbetyg < m-sd) i årskurs 9 fördelat efter antal placeringar t.o.m. 15 år samt sammanlagd placeringstid t.o.m. 15 år (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15 år). Folkbokförda i Sverige födda 1990-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

⁴⁰ Se resultat från den multivariata analysen som avser gymnasiebehörighet, tabell 2.15, bilaga 2.

Gymnasiebehörighet

I linje med den höga andelen som hade låga betyg i årskurs 9 så var andelen som hade gymnasiebehörighet när de gick ut årskurs 9 jämförelsevis låg (figur 2.12, bilaga 2). Bland ungdomar som inte varit placerade hade 89 procent gymnasiebehörighet jämfört med 44–67 procent bland ungdomar som varit eller var placerade före 16 års ålder. Högst var andelen bland dem som hade placerats innan skolålder (0–6 år) och som varit placerade en kortare tid än ett år. Bland de långvarigt placerade ungdomarna hade drygt hälften (55–57 procent) gymnasiebehörighet. Lägst var andelen bland dem som hade placerats i högstadiet (13–15 år) och som varit placerade kortare tid än ett år innan de fyllde 16 år.

Bland placerade ungdomar så varierar också andelen med gymnasiebehörighet med antalet placeringar de haft innan de fyllde 16 år (figur 35). Bland de långvarigt placerade ungdomarna som placerades före skolålder (0–6 år) så fanns ingen större skillnad mellan dem som hade 1–2 placeringstillfällen och de som hade haft 3–4 placeringstillfällen. Det är från och med fem eller fler placeringstillfällen som andelen med gymnasiebehörighet sjunker. Å andra sidan var andelen med gymnasiebehörighet betydligt lägre även bland långvarigt placerade ungdomar med få placeringstillfällen (1–2 placeringstillfällen) än bland jämnåriga ungdomar som inte varit placerade, cirka 60 procent jämfört med 89 procent. Precis som vid övriga jämförelser av utbildningsutfall så har de barn och unga som invandrade efter att skolan börjat (fr.o.m. 7 års ålder) uteslutits ur studiepopulationen, så att alla var folkbokförda i Sverige från och med 7 års ålder.

Som tidigare studier har visat [68] så har också skillnaderna i gymnasiebehörighet mellan placerade ungdomar och övriga ungdomar snarare ökat än minskat över tid. Detta gällde även i denna studie där andelen som hade gymnasiebehörighet bland de långtidsplacerade (fem år eller längre före 16 års ålder) som placerades före skolålder hade sjunkit från 57 respektive 60 procent bland pojkar och flickor födda 1990–1991 till 49 respektive 55 procent bland pojkar och flickor födda 2001–2004 (visas ej i figur). Motsvarande förändring fanns inte bland jämnåriga som inte varit placerade. Även i denna jämförelse har ungdomar som invandrat efter att skolan startade uteslutits.

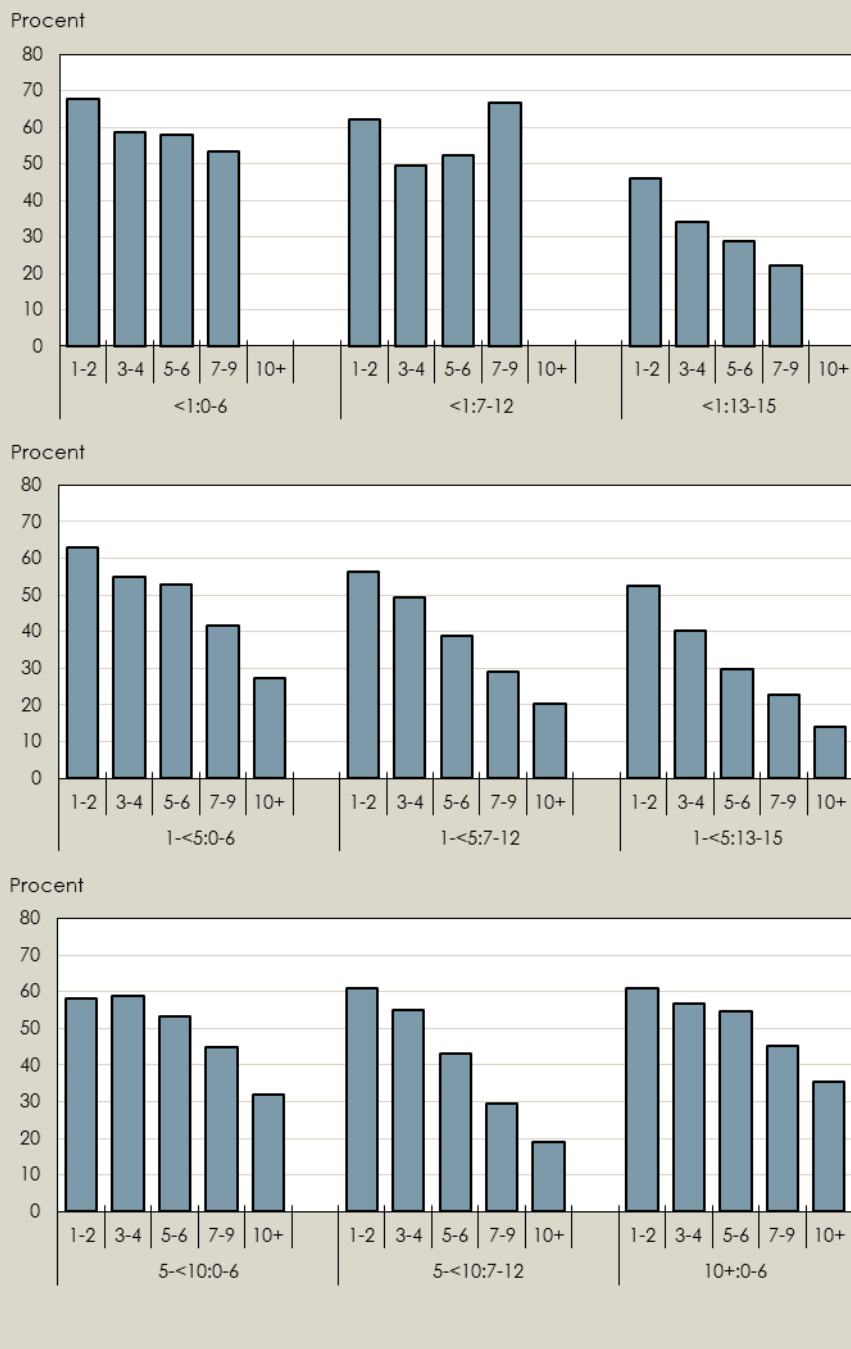
Treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder

Skillnader och samband förstärks genom utbildningssystemet. Även bland den grupp av placerade där andelen med treårig gymnasieutbildning (vid 20 års ålder) var som högst, det vill säga bland de tidigt och kortvarigt placerade, så var andelen med gymnasieutbildning betydligt lägre än bland jämnåriga som aldrig varit placerade (60 procent jämfört med 85 procent, figur 2.13, bilaga 2). Tonårsplacerade hade lägst andel gymnasieutbildade. Bland dem som placerades första gången efter grundskolan (16 år eller äldre) hade mellan 23 procent och 33 procent en treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder (figur 2.13, bilaga 2). I dessa jämförelser har individer som invandrat efter att skolan började uteslutits, så det är inte sen invandring och språksvårigheter som förklarar skillnaderna mellan grupperna. Antalet placeringar

hade starkt samband med andelen som hade en gymnasieutbildning. Detta gällde oavsett placeringstid (figur 36).

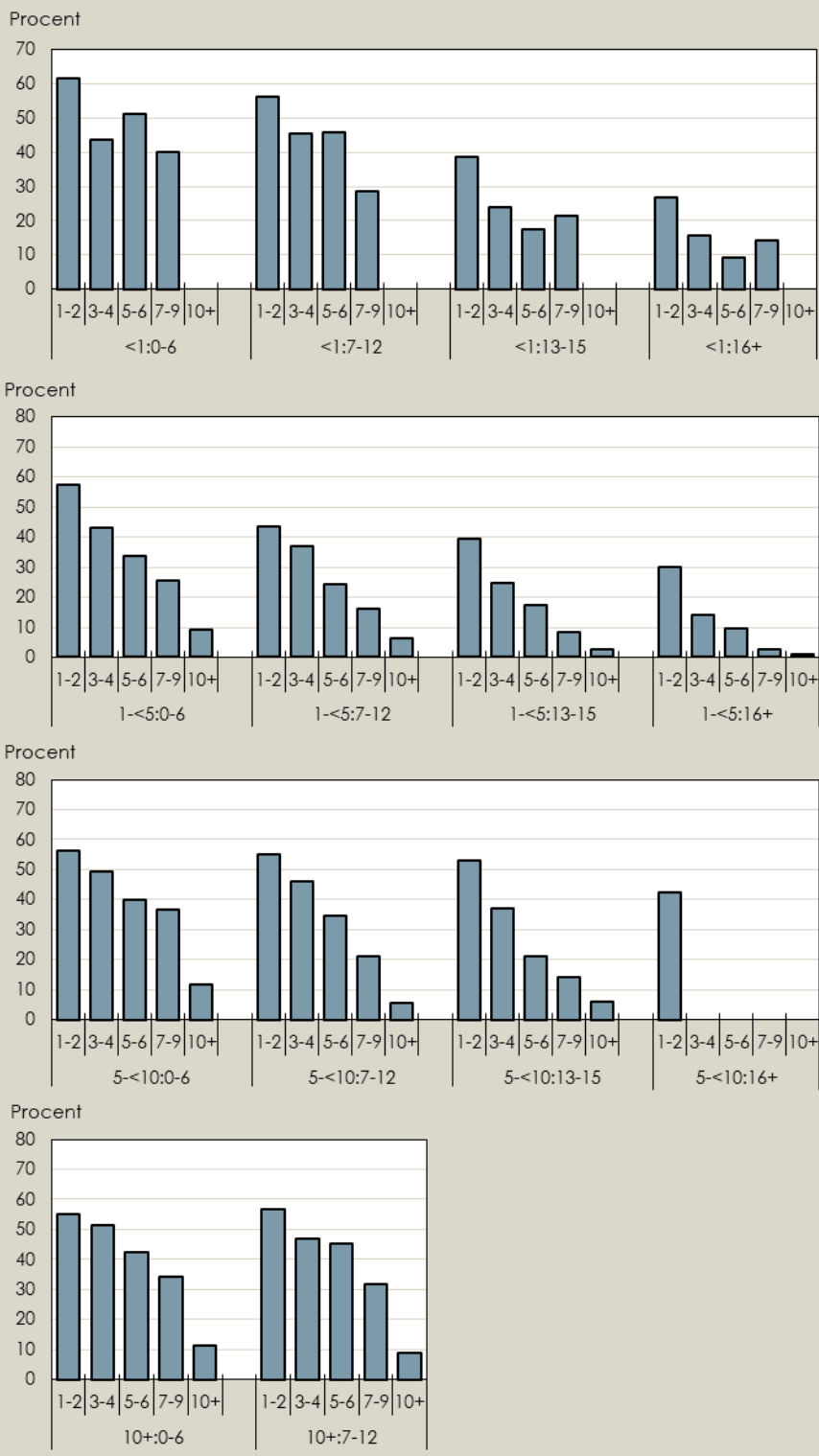
Figur 35. Gymnasiebehörighet efter antal placeringar t.o.m. 15 år

Andel med gymnasiebehörighet efter årskurs 9 fördelat efter antal placeringar t.o.m. 15 år samt sammanlagd placeringstid t.o.m. 15 år (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15 år). Folkbokförda i Sverige födda 1990-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

Figur 36. Minst treårigt gymnasium vid 20 år

Andel med minst treårigt gymnasium vid 20 års ålder fördelat efter antal placeringstillfällen samt sammanlagd placeringstid (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15, 16+ år). Folkbokförda i Sverige födda 1990-2000 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

Analys och sammanfattande diskussion

Syftet med kartläggningen har varit att svara på följande frågor: (1) Hur många gånger byter barn och unga placering? (2) Vad karakteriserar instabila placeringar? (3) Finns det något samband mellan graden av instabilitet och olika utbildningsresultat?

Hur många gånger byter barn och unga placering?

Sammantaget visar kartläggningen att majoriteten (57 procent) av alla placerade barn och unga har mer än en placering och att många placeringar är vanligast bland långtidsplacerade barn och unga. I genomsnitt har barn och unga varit placerade 2,5 gånger, men antalet varierar från 1,4 gånger bland dem som varit placerade kortare tid än ett år till 4,6 gånger bland dem som varit långvarigt placerade (fem år eller längre). Det förekommer att enstaka barn och unga har upp emot trettio placeringar under uppväxten.

Resultaten tyder på att instabiliteten i svensk heldygnsvård ligger på de nivåer man funnit i andra länder, det vill säga att omkring hälften av alla placerade barn och unga placeras mer än en gång och att långtidsplacerade barn och unga ofta har många placeringar (t.ex. [18, 27, 31, 69]). Internationella studier är dock sällan helt jämförbara och det är brist på totalundersökningar som följer placerade barn och unga under hela uppväxten. I bilaga 3 redovisas en jämförande studie av placeringsmönster i Danmark och i Sverige, där instabilitetsmättet har anpassats för att öka jämförbarheten.⁴¹ I den studien var det vanligare med flera placeringar i Sverige än i Danmark. Exempelvis hade 83 procent av de långtidsplacerade barnen mer än en placering i Sverige jämfört med 66 procent i Danmark.⁴²

Instabilitet baserat på registeruppgifter

Inom forskningen finns ingen entydig definition av instabilitet i placeringar (se Inledningskapitlet). I kartläggningen styrde tillgången på registeruppgifter valet av instabilitetsmått. Socialstyrelsens register över insatser till barn och unga innehåller inte uppgifter om faktiska placeringsbyten eller om orsaker till att en placering avbrutits. Istället användes ett konstruerat mått som mäter *antalet placeringstillfällen* som barn och unga har haft under uppväxten (se avsnittet Placeringstillfällen – ett konstruerat mått). Observera att när barn och unga återvänder hem mellan placeringar så byter de hemmiljö fler gånger än vad som framgår av antal placeringstillfällen. Ett barn som exem-

⁴¹ Detta är den första jämförande studien i sitt slag och det behövs ytterligare fördjupningsstudier för att tolka och förstå dessa skillnader. Studien ska därför ses som ett första steg att ringa in områden för lärande och förbättring.

⁴² Jämförelsen avser inrikes födda barn och unga, födda 1990–2000, som placerades före 18 års ålder (se figur 3.7).

pelvis har två placeringstillfällen, och har bott hemma en tid mellan placeringarna, har bytt hemmiljö tre gånger. Även om ett av bytena var en återför-
ening med föräldrarna.

Kartläggningen fokuserar på placeringsmönster bland barn och unga som haft tre eller fler placeringstillfällen. Den avgränsningen är gjord mot bakgrund av att två placeringar kan vara tecken på akuta händelser snarare än instabilitet i placeringen. När ett barn eller en ungdom behöver placeras med kort varsel kan det bli nödvändigt med en jourhemsplacering, eller annan tillfällig placering, innan man har funnit en mer långsiktig boendelösning. Även om 1–2 placeringar inte betraktas som instabilitet i kartläggningen så innebär varje placering ett uppbrott som kan vara mycket uppslitande för alla inblandade. Två placeringstillfällen kan dessutom innebära att barnet bytt hemmiljö (minst) tre gånger, när placeringstillfallen inte följer på varandra.

Antalet placeringar behöver inte överensstämma med barns och ungas upplevelser av instabilitet. Ett barn som haft två placeringstillfällen kan exempelvis uppleva en högre grad av instabilitet i placeringarna än ett barn som haft fyra. För barnet eller den unga kan en omplacering också vara positiv, exempelvis för att en misslyckad placering har åtgärdats, för att barnet fått komma till en familj där de hellre vill bo eller för att omplaceringen ingår i en placeringskedja mot ett självständigt boende. En eller flera omplaceringar kan således vara ett tecken på att barn och unga och deras vårdnadsgivare haft inflytande över placeringssituationen.

Det konstruerade måttet är inte heller exakt. Antalet placeringstillfällen har konstruerats utifrån tidsluckor och byten av placeringsform eller placeringskommun. Sannolikt underskattas det faktiska antalet placeringar, eftersom omplaceringar under sammanhängande tidsperioder som sker inom samma kommun och placeringsform inte går att identifiera. Exempelvis då barnet eller den unga byter mellan två olika familjehem som ligger i samma kommun.

Antal placeringar under uppväxten kan också fördelas på många olika sätt och därmed ha större eller mindre inverkan på barns stabilitet under uppväxten. Ett barn placeras kanske kort en gång tidigt i småbarnsåren och bor hemma under hela skoltiden för att senare i tonåren bli placerad flera gånger. En ensamkommande ungdom kommer kanske till Sverige som 16-åring och byter i ung vuxen ålder placeringsställe. Ett annat barn placeras kanske återkommande under uppväxten i ett och samma familjehem under kortare perioder men bor under merparten av tiden hemma med föräldrarna. Ett annat barn kan vara placerad kontinuerligt under merparten av uppväxten och av olika orsaker byta familjehem flera gånger. Alla dessa kan ha samma antal placeringar, trots att stabiliteten under uppväxten såg olika ut.

Vad karaktäriserar instabila placeringar?

En tredjedel av alla placerade barn och unga har haft tre eller fler placerings-
tillfällen under uppväxten, varav 20 procent haft 3–4 placeringar, 7 procent
haft 5–6 placeringar, 4 procent haft 7–9 placeringar och 2 procent haft tio el-
ler fler placeringar.

Övergripande mönster bland barn och unga med tre eller fler placeringar

Det övergripande mönstret bland barn och unga som har tre eller fler placeringar är att den första placeringen ofta är kort, omkring ett par tre månader. Ju fler placeringar som barn och unga har haft desto kortare har tiden i den första placeringen varit. De barn som har placerats tidigt, och som varit långvarigt placerade, har ofta flera sådana korta placeringar inledningsvis. Det innebär att tidigt placerade barn och unga med många placeringar också har många placeringar tidigt, även om också slutet av placeringskedjan kan innehålla flera tonårsplaceringar.

Generellt är familjehem den vanligaste placeringsformen [65]. Bland barn och unga som har tre eller fler placeringstillfällen varierar placeringsformen vid den första placeringen med barns och ungas ålder. Skolbarn placeras ofta i jourhem medan de yngsta barnen (0–6 år) och de äldre tonåringarna ofta placeras på institution. När små barn placeras på institution kan det vara fråga om en så kallad utredningsplacering där barnet placeras tillsammans med föräldrarna. Utredningen och socialnämndens beslut avgör sedan om barnet kan flytta hem eller ska placeras i ett familjehem.

Yngre barn (0–6 år) flyttar oftast hem efter den första placeringen. Bland dem som varit placerade tio år eller längre har ungefär hälften flyttat hem efter den första placeringen, och bland dem som varit placerade kortare tid än tio år har ungefär två tredjedelar flyttat hem efter den första placeringen.⁴³ Generellt är det vanligare att den första och den andra placeringen följer direkt på varandra ju äldre barnet är vid placeringen. Det är också något vanligare att barn och unga med färre placeringstillfällen har flyttat direkt från den första till den andra placeringen.

Omkring en fjärdedel av barnen som placeras innan tonåren tvångsplaceras enligt LVU första gången. Andelen varierar inte med antalet placeringstillfällen. Bland unga som placeras i tonåren finns däremot en tydlig gradient så att de som har fler placeringar oftare placeras enligt LVU första gången, jämfört med de som har färre placeringar (figur 28). På sidorna 66–67 visas exempel på hur placeringskedjor med många placeringstillfällen (10+) kan skilja sig åt med avseende på ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering.

Många placeringar vanligast bland långtidsplacerade

Många placeringar är vanligast bland långtidsplacerade barn och unga där två tredjedelar hade haft tre eller fler placeringar. Närmare en tredjedel har haft minst fem placeringar och 7–8 procent har haft tio eller fler placeringar. Samma mönster återfinns i internationella studier där långa placeringstider är förknippat med förhöjd risk för instabila placeringar [9, 12].

De långtidsplacerade barnen (fem år eller längre) placeras oftast tidigt första gången, 45 procent placerades när de var 0–6 år och 31 procent när de

⁴³ Vid längre placeringar, minst två år, kan det också i vissa fall röra sig om vårdnadsöverflyttningar.

var 7–12 år. I dessa åldrar är oftast skälen till placering kopplade till föräldrarnas bristande omsorgsförmåga. Generellt bedöms det bästa vara att barn ska kunna återförenas med föräldrarna [7]. Det kan dock vara mycket svårt att bedöma möjligheterna för en lyckad återförening. Och när återföreningsprincipen tillämpas i alltför hög grad riskerar det att ske på bekostnad av barns rätt till en stabil och trygg uppväxtmiljö. Bedömningen behöver därför vara väl underbyggd, både för att vara relevant och hålla för beslut. Placeringsbeslut är beroende av både lagar och regler, och av praxis. Förutsättningarna för en lyckad återförening beror också på samhällets stöd till föräldrarna, både medan barnet är placerat och när det återvänder hem [70].

När en återförening inte är möjlig är målsättningen istället att hitta ett familjehem där barnet kan bo långsiktigt. Flera forskningsstudier har visat att faktorer kopplade till den sociala barnvården står bakom en stor del av instabiliteten i placeringar [7, 10]. Tillgången på lämpliga familjehem är förstås avgörande, dels för att det överhuvudtaget ska finnas familjehem att tillgå när behovet uppstår, dels för att matchningen mellan familjehem och barn ska bli så bra som möjligt [29, 71]. Många andra faktorer inverkar också på möjligheterna att skapa en stabil placering, från lagstiftning och resurser till kompetensförsörjning och utbildning ([7, 9, 34].

Den sociala barnvården omfattar olika grupper av barn och unga, där de som placeras i tonåren ofta placeras på institution. Resultaten från kartläggningen visade att tonårsplacerade med många placeringstillfällen hade flera olika placeringsformer under slutet av placeringskedjan. Placeringar på HVB och SiS kunde varvas med LVU i det egna hemmet eller ospecificerade placeringsformer (annan placeringsform). I de ospecificerade placeringsformerna ingår bland annat olika former av utslussningsboende, till exempel stödboende som infördes år 2016. Även om placeringsformerna kan skilja sig åt för små och äldre barn, så är upprepade placeringar även bland tonåringar ett tecken på att samhället inte klarat av att skapa stabilitet. Ofta hänger det samman med att man misslyckats med att bryta ett riskbeteende, exempelvis kriminalitet eller missbruk.

Ju fler placeringar före tonåren, desto fler placeringar under tonåren

Långtidsplacerade barn som har många placeringar före tonåren har också oftare fler placeringar under tonåren. Detta mönster återfinns även i internationella studier [72]. Det är alltså inte så att många institutionsplaceringar under tonåren svarar för merparten av placeringarna bland barn och unga som placerats tidigt. Utan de barn som har många placeringar har vanligtvis upprepade placeringstillfällen under hela placeringstiden. Det gäller även dem som placeras första gången i tonåren, men bland dem svarar institutionsplaceringarna för en stor del av alla placeringstillfällen.

Sambanden mellan instabilitet och olika riskfaktorer kopplade till barn och unga är ofta komplexa och sammanflätade. Svenska och internationella studier har visat att upprepade omplaceringar kan ge problem med anknytning och tillit, självkänsla och identitet [9, 11–13, 21] och hämma barns fysiska och kognitiva utveckling [26, 27]. Instabila placeringar kan också skapa eller förstärka olika beteendeproblem, och driva en negativ utveckling eftersom

beteendeproblem också är en stark riskfaktor för instabila placeringar [40, 73, 77, 96]. Upprepade traumatiska händelser under barndomen kan exempelvis ta sig uttryck i svag impuls kontroll, aggressivitet, svårighet att bygga relationer eller andra psykiska problem. Vilket i sin tur kan leda till instabila placeringar med återkommande uppbrott och nya trauman. Barn och unga kan också uppleva att de inte kan berätta hur de mår av rädsla för att familjehemmet inte ska orka ta hand om dem [74].

Oavsett hur sambanden mellan olika faktorer ser ut så behöver det finnas en medvetenhet om barnets svårigheter innan placering och en beredskap för att ta om hand dessa problem under placeringen [30, 96]. Bristande information innan placeringen, och otillräckligt stöd under placeringen, är faktorer som lyfts av familjehemmen när de tillfrågas om orsaker till sammanbrott i placeringar [35]. Här kan också tillgången till resurser från andra aktörer utanför socialtjänsten och familjehemmet eller institutionen ha en avgörande betydelse för att en placering ska bli bra, exempelvis skolan eller barn- och ungdomspsykiatri. Placerade barn och unga har jämförelsevis höga förekomster av psykiatriska hälsoproblem [75–77, 96].

Finns det något samband mellan graden av instabilitet och olika utbildningsresultat?

Av kartläggningen framgick att det finns ett tydligt samband mellan antalet placeringstillfällen och skolresultat. Ju fler placeringar barn och unga har haft desto vanligare är det att de har låga betyg, saknar gymnasiebehörighet och saknar gymnasieutbildning vid 20 års ålder.⁴⁴ Det är dock generellt mycket vanligare med låga skolresultat bland barn och unga som varit placerade än vad det är bland jämnåriga som aldrig varit placerade. Det gäller även bland dem med 1–2 placeringstillfällen.

Skillnaderna mellan grupperna ökar ju äldre barnen blir, det vill säga de är större i årskurs 9 än i årskurs 6 och större i gymnasiet än i årskurs 9. Vilket även visats i internationella studier (t.ex. [78]). Betygen i årskurs 6 har också starkt samband med betygen i årskurs 9, även när man tar hänsyn till antalet placeringstillfällen. I årskurs 9 är dessutom andelen som saknar betyg betydligt högre än i årskurs 6, vilket delvis kan förklaras av att en del ungdomar går i skolor på institutioner som inte redovisar betyg till skolregistret. Ungdomar som bor på institution i årskurs 9 har högre risk för låga eller inga betyg i årskurs 9 jämfört med dem som bor i familjehem.

Varje placering kan innebära byte av skola

För barn som varit placerade många gånger kan varje ny placering innebära att de måste byta skola. Kartläggningen visade också att nya placeringar ofta

⁴⁴ Kapitlet som beskriver skolresultat och utbildningsnivå i relation till antal placeringar har begränsats utifrån tillgängliga data. Här ingår också bara barn och unga som fanns i landet före sju års ålder, det vill säga som har hela sin utbildning i det svenska skolsystemet. Resultaten redovisas efter den placeringsenhet barn och unga hade då betygen sattes, det vill säga i årskurs 6 respektive årskurs 9. Betyg i årskurs 6 har avgränsats till barn födda 2000–2004. Betyg i årskurs 9 omfattar alla födelsekohorter (födda 1990–2004). Gymnasiebehörighet och högsta fullföljda utbildningsnivå vid 20 års ålder har avgränsats till unga födda 1990–2000.

är förenade med flyttar mellan kommuner, vilket kan innebära att de även flyttar långt bort från familj och vänner. De placerade barnen flyttar också oftare än andra barn under perioder då de inte är placerade (figur 33), och resultaten från kartläggningen visar att flyttar under grundskoletiden har starkare samband med skolresultat än flyttar innan skolan började.

Internationella studier visar också att placerade barn och unga generellt byter skola oftare än de byter placering, och att både skolbyten och placeringsbyten är riskfaktorer för placerade barns och ungas lägre skolresultat [23, 24, 43]. Att placerade barn byter skola oftare än andra barn har också visats i en svensk studie. Där fann man ett negativt samband mellan skolbyten och betyg, särskilt i slutet av grundskolan, och att detta hade starkare inverkan på placerade barns betyg eftersom de hade fler skolbyten än andra barn [42]. Vid vilken tidpunkt ett skolbyte sker kan också ha betydelse. Placerade barn byter oftare skola mitt under terminen, vilket ökar risken för negativ påverkan på skolresultaten [24, 44].

Kausaliteten

Även om kartläggningen visade på ett tydligt samband mellan instabilitet i placeringar och låga skolresultat så är inte kausaliteten självklar. Sannolikt är sambanden sammanflätade med andra faktorer som kan påverka och driva på en negativ utveckling. Exempelvis kan instabila placeringar med upprepade skolbyten och försvagade vuxenrelationer bidra till en negativ utveckling som tar sig uttryck i olika beteendeproblem, vilket leder till ytterligare omplaceringar eller återplaceringar. Instabila placeringar kan därmed både vara en orsak till, och ett symptom på, en negativ utveckling. Detta dubbelriktade samband har även visats vad gäller beteendeproblem och låga skolresultat [47, 79] samt beteendeproblem och många placeringar [80].

Resultaten kan tolkas i termer av kumulativa processer [81] där stödet till placerade barn och unga inte är tillräckligt omfattande för att bryta eller förhindra utvecklingen av en negativ utbildningsspiral [82]. Många barn och unga som placeras har behov av utökat stöd i skolan. Det framgår också när betygen i årskurs 6 jämförs utifrån sammanlagd placeringstid under *hela uppväxten (0–20 år)*. Då inkluderas även de som ännu inte har placerats, men som kommer att placeras efter årskurs 6. När jämförelsen görs på detta sätt så är andelen som har låga betyg i årskurs 6 lika hög eller högre bland dem som ännu inte har placerats men som kommer att placeras för första gången i högstadiet (figur 2.7 bilaga 2). Eftersom placeringar i unga år ofta är resultat av brister i hemmiljön så har många barn halkat efter i skolarbetet innan de placeras. Och eftersom skolan bygger kunskap genom skolåren så behöver eventuella kunskapsluckor fyllas igen snabbt för att så tidigt som möjligt bryta en negativ spiral [23, 45, 83]. Möjligheterna att förbättra skolresultaten har visat sig goda, enligt forskningsöversikter ger de flesta utbildningsinsatser riktade till placerade barn positiva resultat [84, 85].

I en amerikansk studie som följde omkring 8000 placerade barn genom grundskolan [23] fann forskarna att fyra punkter var särskilt viktiga för att ge placerade barn möjligheter att lyckas i skolan: (1) Att de placerade barnen kommer ifatt så fort som möjligt om de ligger efter i skolarbetet. Behovet av

stöd bör ingå redan i utredningen inför en placering och helst bör stödet påbörjas som en av förberedelserna inför placering. Om man väntar med detta tills placeringen är genomförd så förloras värdefull tid då skolsituationen riskerar att förvärras. Barnet bör komma till den nya skolan så väl förberedd som möjligt. (2) Vid placeringsbyten är det viktigt att samverka och dela information med alla inblandade aktörer. Det är också viktigt att barnet blir välkomnad i den nya skolan och att får hjälp med anpassningen till den nya skolmiljön. (3) Barn som innan placering inte haft behov av stöd i skolan får inte glömmas bort. Studien visade att de tappade mer än andra placerade barn i samband med placering och byten. (4) Det är också viktigt att man följer barnens skolgång när de lämnar placeringen, och att de fortsätter att få stöd med skolarbetet om de så behöver.

Skolan fyller flera funktioner

Skolan fyller även andra funktioner än att bygga utbildning. För barn och unga är det en viktig social arena där de tillbringar mycket tid. Hur det går i skolan, såväl utbildningsmässigt som socialt, påverkar välbefinnande och självkänsla. I studier uppger också placerade barn att skolan är viktig för dem (t.ex. [11]). Många är dock rädda för stigmatisering till följd av placeringen. Studier visar också att de löper högre risk än andra barn att utsättas för mobbning [48, 50].

Utbildningssystemet ger också möjlighet att kompensera för tidiga bristande förutsättningar [86], särskilt i de nordiska länderna som har ett öppet utbildningssystem där utbildningen är gratis och utbildningsvalen sker förhållandevis sent och går att komplettera i vuxen ålder [87–90]. Socialstyrelsens tidigare studier visar dock att unga vuxna som varit placerade inte använder möjligheterna som finns i vuxenstudiesystemet i samma utsträckning som andra jämnåriga [6]. En förklaring kan vara att de inte har lika starkt stöd som andra vad gäller exempelvis boende och försörjning. Vilket också i högre grad kan gälla dem som haft många placeringar och inte bott långvarigt i ett och samma familjehem.

Utbildning har kommit att bli allt viktigare för inträdet på arbetsmarknaden. Utbildningsmeriter kan dessutom vara särskilt viktiga för barn och unga som varit placerade. I de sektorer av arbetsmarknaden där formella meriter inte är avgörande för att få en anställning är andra tillgångar mer avgörande, exempelvis körkort, tidigare arbetslivserfarenheter, referenser, sociala nätverk och kontakter [91, 92]. Något som barn och unga som varit placerade oftare saknar. Särskilt om de flyttat ofta mellan olika kommuner och inte bott långvarigt hos någon familj [93–95]. Utbildning är därför en nyckelfaktor för många placerade, och sambanden mellan utbildning och framtida utveckling är starkare bland dem än bland andra grupper som inte varit placerade [6].

Avslutning

Att många barn och unga som är placerade har instabila uppväxtförhållanden med upprepade placeringar och byte av hemmiljö är ett känt problem inom den sociala barnvården världen över. Hur omfattande instabiliteten är i den svenska barnvården har däremot varit mer okänt. Syftet med kartläggningen

har därför varit att uppskatta omfattningen av problemet, och att undersöka hur placeringsmönstren ser bland de barn och unga som haft många placeringar.

Resultaten bekräftar att kontinuiteten brister för många placerade barn och unga, och att det särskilt gäller bland de långtidsplacerade barnen som placeras tidigt i livet. Två tredjedelar av dem har haft minst tre placeringstillfällen under uppväxten, och en tredjedel har haft minst fem placeringstillfällen. Att långtidsplacerade har många placeringstillfällen är ett tecken på att samhället brustit i att ge dessa utsatta barn en stabil uppväxtmiljö. Socialstyrelsens övergripande slutsats är därför att stabiliteten för placerade barn och unga behöver öka, och att det särskilt gäller de mest utsatta barnen det vill säga de som har störst behov av långsiktiga lösningar.

Kartläggningen ger dock inte svar på orsakerna till instabiliteten i barnvården, utan syftet har varit att ge en övergripande bild som kan tjäna som kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet med att öka långsiktigheten och stabiliteten i placerade barns och ungas uppväxtvillkor.

Vidare studier

I kartläggningen har Socialstyrelsen utvecklat ett mått för att studera instabiliteten i placeringar. Det ger möjlighet till vidare fördjupade studier av mer avgränsade frågeställningar som rör placeringsmönster och placeringskedjor. Kunskapen på området är än så länge begränsad, och många frågor återstår. Vad ligger exempelvis bakom ökningen av antalet placeringstillfällen över tid som kartläggningen visade (figur 30)? Hur påverkas stabiliteten i placeringar av att barn och unga är placerade i en annan kommun än den som ansvarar för placeringen? Hur ser mönstren för vårdnadsöverflyttningar till familjehemmet ut? Hur ser mönstret för återföreningar ut? Hur vanligt är det att små barn växlar mellan att vara placerade och att bo hemma? Hur vanligt är det med lyckade återföreningar efter en längre tid i placering under spädbarnsåren?

Registerstudier kan mäta omfattning av olika företeelser, och hitta mönster och ringa in områden av särskilt intresse. För att få fördjupad kunskap och för att hitta arbetssätt eller metoder för förbättring behövs dock andra typer av studier, exempelvis kvalitativa studier och systematisk uppföljning. Sådana studier är angelägna för att hitta vägar för att öka stabiliteten i heldygnsvården.

Referenser

1. Skolverket, Socialstyrelsen & Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021). SAMS. Samverkan socialtjänst skola. Obruten skolgång för placerade barn och unga. www.socialstyrelsen.se.
2. Berlin, M. (2020). Out-of-Home Care and Educational Outcomes. Prevalence, Patterns and Consequences. Stockholm University Demography Unit, Dissertation series 20. Stockholm: Universitetservice US-AB.
3. Vinnerljung, B., & Andreassen, T. (2015). Forskning i korthet: Barn och unga i samhällets vård – Forskning om den sociala dygnsvården. Forte, Stockholm: Tryckeri AB Orion.
4. Kääriälä, A., & Hiilamo, H. (2017). Children in out-of-home care as young adults: A systematic review of outcomes in the Nordic countries. *Children and Youth Services Review*, 79, 107–114.
5. Gypen, L., Vanderfaellie, J., De Maeyer, S., Belenger, L., & Van Holen, F. (2017). Outcomes of children who grew up in foster care: Systematic-review. *Children and Youth Services Review*, 76, 74–83.
6. Vinnerljung, B., Berlin, M., & Hjern, A. (2010). Kapitel 7. Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. I: Social Rapport 2010. Socialstyrelsen, Stockholm: Edita Nordstedts Tryckeri.
7. Ward, H. (2009). Patterns of instability: Moves within the care system, their reason, contexts and consequences. *Children and Youth Services Review*, 31, 1113–1118.
8. Jones, R., Everson-Hock, E. S., Papaioannou, D., Guillaume, L., Goyder, E., Chilcott, J., Cooke, J., Payne, N., Duenas, A., Sheppard, L. M. & Swann, C. (2011). Factors associated with outcomes for looked-after children and young people: A correlates review of the literature. *Child: Care, Health and Development*, 37(5), 613–622.
9. Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., van Rooij, F., Stams, G-J., Colonnesi, C., Lindauer, R., & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483–499.
10. James, S. (2004). Why Do Foster Care Placements Disrupt? An Investigation of Reasons for Placement Change in Foster Care. *Social Service Review* (December 2004), 601–627.
11. Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2015). Understanding foster placement instability for looked after children: A systematic review and narrative synthesis of quantitative and qualitative evidence. *British Journal of Social Work*, 45, 177–203.
12. Oosterman, M., Schuengel, C., Wim Slot, N., Bullens Ruud, A.R. & Doreleijers, T. (2007) Disruption in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29, 53-76.
13. Stijker, J., Knorth, E., & Knot-Dickscheit, J. (2008). Placement History of Foster Children: A Study of Placement History and Outcomes in Long-Term Family Foster Care. *Child Welfare* 87, 107–124.

14. Bombach, C., Gabriel, T., & Stohler, R. (2018). Acknowledging the complexity of processes leading to foster care breakdown. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 9(1), 38–60.
15. Unrau, Y. (2007). Research on placement moves: Seeking the perspective of foster children. *Children and Youth Service Review*, 29(1), 122–137.
16. Children's Bureau (2017). Child welfare outcomes 2010–2014: Report to Congress. U.S. Department of Health and Human Services. Hämtad från: <https://www.acf.hhs.gov/cb/report/child-welfare-outcomes-2010-2014-report-congress>.
17. Upprättelseutredningen. (2011). Barnen som samhället svek – åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelser i samhällsvården (SOU 2011:9). Regeringskansliet. Stockholm: Elanders Sverige AB.
18. Vanderwill, L. A., Salazar, A. M., Jenkins, G., Larwelle, J., McMahon, A. K., Day, A., & Haggerty, K. (2021) Systematic literature review of foster and adoptive caregiver factors for increasing placement stability and permanency, *Journal of Public Child Welfare*, 15:4, 487-527.
19. Spånberger Weitz, Y. (2011). Ungas erfarenheter av skola, samhällsvård och vuxenblivande. Rapport i socialt arbete nr 136. Doktorsavhandling, Stockholms universitet. Stockholm: Universitetservice US-AB.
20. Fawley-King, K., Trask, E. V., Zhang, J. & Aarons, A. (2017). The impact of changing neighborhoods, switching schools, and experiencing relationship disruption on children's adjustment to a new placement in foster care. *Child Abuse & Neglect*, 63, 141–150.
21. Skoog, V., Khoo, E., & Nygren, L. (2015). Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. *British Journal of Social work*, 45, 1888–1904.
22. Unrau, Y. A., Seita, J. R., & Putney, K. S. (2008). Former foster youth remember multiple placement moves: A journey of loss and hope. *Children and Youth Services Review*, 30, 1256–1266.
23. Clemens, E. V., Klopfenstein, K., Lalonde, T. L., & Tis, M. (2018). The effects of placement and school stability on academic growth trajectories of students in foster care. *Children and Youth Services Review*, 87, 86–94.
24. Fuglsang Olsen, R., & de Montgomery, C. J. (2018). Revisiting out-of-home placed children's poor educational outcomes—Is school change part of the explanation? *Children and Youth Services Review*, 88, 103–113.
25. Ward, H., Jones, H., Lynch, M., & Skuse, T. (2002). Issues concerning the health of looked after children. *Adoption and Fostering*, 26(4), 1–11.
26. Johnson, D. E., Tang, A., Almas, A. N., Degnan, K. A., McLaughlin, K. A., Nelson, C. A., ... Drury, S. S. (2018). Caregiving disruptions affect growth and pubertal development in early adolescence in institutionalized and fostered Romanian children: A randomized clinical trial. *Journal of Pediatrics*, 203, 345–353.
27. Van Rooij, F., Maaskant, A., Weijers, I., Weijers, D., & Hermanns, J. (2015). Planned and unplanned terminations of foster care placements in

- the Netherlands: Relationships with characteristics of foster children and foster placements. *Children and Youth Services Review*, 53, 130–136.
28. Jedwab, M., Xu, Y., Keyser, D., & Shaw T. V. (2019). Children and youth in out-of-home care: What can predict an initial change in placement? *Child Abuse & Neglect*, 93, 55–65.
 29. Moore, T. D., McDonald, T. P., & Cronbaugh-Auld, K. (2016). Assessing Risk of Placement Instability to Aid Foster Care Placement Decision Making. *Journal of Public Child Welfare*, 10(2), 117–131.
 30. Liming, K. W., Akin, B., & Brook, J. (2021). Adverse Childhood Experiences and Foster Care Placement Stability. *Pediatrics*, 148(6). DOI: <https://doi.org/10.1542/peds.2021-052700>.
 31. Vreeland, A., Ebert, J. S., Kuhn, T. M., Gracey, K. A., Shaffer, A. M., Watson, K. H., Gruhn, M. A., Henry, L., Dickey, L., Siciliano, R. E., Anderson, A., & Compas, B. E. (2020). Predictors of placement disruptions in foster care. *Child Abuse & Neglect*, 99, 104283.
 32. Clark, S. L., Palmer, A. N., Akin, B. A., Dunkerley, S., & Brook, J. (2020). Investigating the Relationship between Trauma Symptoms and Placement Instability. *Children Abuse & Neglect*, 108, 104660.
 33. Vinnerljung, B., Sallnäs, M., & Berlin, M. (2014). Placement breakdowns in long-term foster care – a regional Swedish study. *Child and Family Social Work*.
 34. Blakey, M. B., Leather, S. J., Lawler, M., Washington, T., Natschke, S., & Walton, Q. (2012). A review of how states are addressing placement stability. *Children and Youth Services Review*, 34, 369–378.
 35. Khoo, E., & Skoog, V. (2013). The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social Work*, 13(2), 255–269.
 36. Jönsson, H. (1995). Sammanbrott i familjehem. SoS-rapport 1995:9. Stockholm: Socialstyrelsen; 1995.
 37. Socialstyrelsen (2012). Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn. www.socialstyrelsen.se.
 38. Trahan, M., Kim, J., Bellamy, J., & Hall, J. (2020). Parenting Engagement in Foster Care Placement. Stability and Permanency. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 11(2), 2334–2315.
 39. Dumaret, A. (1985). IQ, scholastic performance and behaviour in sibs raised in contrasting environments. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 26, 553–580.
 39. Vinnerljung, B., Sallnäs, M., & Kyhle Westermark, P. (2001). Sammanbrott vid tonårsplaceringar – om ungdomar i fosterhem och på institution. Stockholm: CUS/Socialstyrelsen.
 40. Newton, R., Litrownik, A., & Landsverk, J. (2000). Children and youth in foster care: disentangling the relationship between problem behaviours and number of placements. *Child Abuse & Neglect*, 24, 1363–1374.
 41. Sallnäs, M., Vinnerljung, B., & Kyhle Westermark P. (2004). Breakdown of teenage placements in Swedish foster and residential care. *Child & Family Social Work*, 9, 141–152.

42. Hansson, Å., & Gustafsson, J-E. (2020). School Mobility and Achievement for Children Placed and Not Placed in Out-of-home Care, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(2), 167–180.
43. Berridge, D. (2017). The education of children in care: Agency and resilience. *Children and Youth Services Review*, 77, 86–93.
44. Pears, K. C., Kim, H. K., Buchanan, R., & Fisher, P. A. (2015). Adverse consequences of school change for children in foster care: A prospective longitudinal study. *Child Development*, 86, 1210–1226.
45. Tideman, E., Vinnerljung, B., Hintze, K., & Aldenius, A. (2011). Improving foster children's school achievements: Promising results from a Swedish intensive study. *Adoption & Fostering*, 35, 44–56.
46. Rutter, M., Maughan, B., Mortimor, P., & Ouston, J. (1982). *Fifteen thousand hours. Secondary Schools and their effect on Children*. 4th printing. Great Britain.
47. Gustafsson, J-E., Allodi Westling, M., Alin Åkerman, B., Eriksson, C., Eriksson, L., Fischbein, S., Granlund, M., Gustafsson, P., Ljungdahl, S., Ogden, T., Persson, R. S. (2010), *School, learning and mental health: a systematic re-view*. Stockholm: The Royal Swedish Academy of Sciences, The Health Committee.
48. Berlin, M. (2012). Kapitel 6. Barn som inte bor med föräldrar. I: *Skolans betydelse för barns och ungas psykiska hälsa – en studie baserad på den nationella totalundersökningen i årskurs 6 och 9 hösten 2009*. Stockholm: Socialstyrelsen och Chess. www.socialstyrelsen.se.
49. Lagerlöf, H. (2012). *Samhällsvård och välfärdsresurser. En studie av skolgång, fritid och kamratrelationer bland unga i familjehem och institutioner*. Rapport i socialt arbete nr 137. Doktorsavhandling, Stockholms universitet. Stockholm: Universitetservice US-AB.
50. Van Holen, F., Van Hove, L., Clé, A., Verheyden, C., & Vanderfaellie, J. (2021). How do foster children placed in long-term family foster care experience school? *Developmental Child Welfare*, 3(2), 135–149.
51. Quarmby, T., Sanford, R., & Elliot, E. (2018). “I actually used to like PE, but not now”: understanding care-experienced young people's (dis)engagement with physical education. *Sport, Education and Society*, DOI: 10.1080/13573322.2018.1456418.
52. Berger, L. M., Cancian, M., Han, E., Noyes, J., & Rios-Salas, V. (2015). Children's academic achievement and foster care. *Pediatrics*, 135, 109–116.
53. Egelund, T., Jakobsen, T. B., Hammen, I., Olsson, M., & Høst, A. (2010). *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. København, Danmark: SFI/Socialforskningsinstituttet.
54. Pears, K. C., Kim, H. K., & Brown, K. L. (2018). Factors affecting the educational trajectories and outcomes of youth in foster care. In E. Trejos-Castillo & N. Trevino-Schafer (Eds.). *Handbook of Foster Youth* (sid. 208–222). New York: Routledge.
55. Beisse, K., & Tyre, A. (2013). *Caregiver Involvement in the Education of Youth in Foster Care: An Exploratory Study*. Ch 1 – SSW Journal March 2013. Chicago, IL, USA: Lyceum Books, Inc.

56. Munford, R., & Sanders, J. (2016). Foster parents: an enduring presence for vulnerable youth. *Adoption & Fostering*, 40(3), 264–278.
57. Amato, P. R. (2005). The Impact of Family Formation Change on the Cognitive, Social, and Emotional Well Being of the Next Generation. *The Future of Children*, 15(2), 75–96.
58. Ganong, L., & Coleman, M. (2006). Patterns of exchange and intergenerational responsibilities after divorce and remarriage. *Journal of Ageing studies*, 20, 265–278.
59. O’Higgins, A., Sebba, J., & Gardner, F. (2017). What are the factors associated with educational achievement for children in kinship or foster care: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, 79, 198–220.
60. Gorard, S., Huat See, B., & Davies, P. (2012). The impact of attitudes and aspirations on educational attainment and participation. York: Joseph Rowntree Foundation. Hämtad från <http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/education-young-peopleparents-full.pdf>.
61. SOU 2009:68. Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU). Betänkande av Barnskyddsutredningen. Stockholm: Edita Sverige AB.
62. Socialstyrelsen. (2022). Registret över insatser till barn och unga. www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/register/alla-register/barn-och-unga/
63. Triseliotis, J. (1989). Foster care outcomes: a review of key research findings. *Adoption & Fostering*, 13(3), 5–17.
64. Socialstyrelsen. (2013). Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013. Västerås: Edita Västra Aros.
65. Socialstyrelsen (2020). Placerade barn och unga. Handbok för socialtjänsten. Stockholm: Atta45 Tryckeri AB.
66. Socialstyrelsen (2020). LVU. Handbok för socialtjänsten. Stockholm: Atta45 Tryckeri AB.
67. Socialstyrelsen (2020). Förstudie om socialtjänstens behov av stöd i arbetet med att förbereda unga placerade i övergången till självständigt boende.
68. Socialstyrelsen. (2016). Individ- och familjeomsorg. Lägesrapport 2016. Falun: Edita Bobergs AB.
69. Konijn, C., Colonna, C., Kroneman, L., Lindauer, R., & Stams, G-J. (2021). Prevention of Instability in Foster Care: A Case File Review Study. *Child & Youth Care Forum*, 50, 493–509.
70. Utredningen om tvångsvård för barn och unga. (2015). Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU. Del A. Slutbetänkande av Utredningen om tvångsvård för barn och unga (SOU 2015:71).
71. LaBrenz, C. A., Kim, J., Harris, M. S., Crutchfield, J., Choi, M., Robinson, E. D., Findley, E., & Ryan, S. D. (2022). Racial Matching in Foster Care Placements and Subsequent Placement Stability: A National Study. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 39, 583–594.
72. Webster, D., Barth, R. P., & Needell, B. (2000). Placement Stability for Children in Out-of-Home Care: A Longitudinal Analysis. *Child Welfare*, 79(5), 614–632.

73. Proctor, L. J., Skriver, L. C., Roesch, S., & Litrownik, A. J. (2010). Trajectories of behavioral adjustment following early placement in foster care: Predicting stability and change over 8 years. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 49, 464–473.
74. Riebschleger, J., Day, A., & Damashek, A. (2015) Foster Care Youth Share Stories of Trauma Before, During, and After Placement: Youth Voices for Building Trauma-Informed Systems of Care, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 24(4), 339–360.
75. Socialstyrelsen. (2014). Förskrivning av psykofarmaka till placerade barn och ungdomar. www.socialstyrelsen.se.
76. Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2014). Consumption of psychotropic drugs among adults who were in societal care during their childhood. A Swedish national cohort study. *Nordic Journal of Psychiatry*, 68, 611–619.
77. Zlotnick, C., Tam, T. W., & Soman, L. A. (2012). Life course outcomes on mental and physical health: The impact of foster care on adulthood. *American Journal of Public Health*, 102(3), 534–540.
78. O’Sullivan, A., & Westerman, R. (2007). Closing the gap. Investigating the barriers to educational achievement for locked after children. *Adoption & Fostering*, 31(1), 13–20.
79. Hinshaw, S. P. (1992). Externalizing Behavior Problems and Academic Underachievement in Childhood and Adolescence: Causal Relationships and Underlying Mechanisms. *Psychological Bulletin*, 111(1), 127–155.
80. Sullivan, M. J., Jones, L., & Mathiesen, S. (2010). School change, academic progress, and behavior problems in a sample of foster youth. *Children and Youth Services Review*, 32, 164–170.
81. Ferraro, K. F., Schafer, M. H., & Wilkinson, L. R. (2016). Childhood disadvantage and health problems in middle and later life: early imprints on physical health? *American Sociological Review*, 81, 107–133.
82. Heath, A. F., Colton, M. J., & Aldgate, J. (1994). Failure to Escape: A Longitudinal Study of Foster Children’s Educational Attainment. *The British Journal of Social Work*, 24(3), 241–260.
83. Tordön, R., Vinnerljung, B., & Axelsson, U. (2014). Improving foster children’s school performance: A replication of the Helsingborg study. *Adoption & Fostering*, 38, 37–48.
84. Forsman, H., & Vinnerljung, B. (2012). Interventions Aiming to Improve School Achievements of Children in Out-of-home Care: A Scoping Review. *Children and Youth Services Review*, 34(6), 1084–1091.
85. Männistö, I. I., & Pirttimaa, R. A. (2018). A review of interventions to support the educational attainments of children and adolescents in foster care. *Adoption & Fostering*, 42(3), 266–281.
86. Hout, M., & DiPrete, T. A. (2006). What we have learned: RC28’s contribution to knowledge about social stratification. *Research in Social Stratification and Mobility*, 24, 1–20.
87. Jackson, M. (2013). How Is Inequality of Educational Opportunity Generated? The Case for Primary and Secondary Effects. I: M. Jackson (Red.). *Determined to succeed?* (sid. 1–33). Stanford University Press.

88. Jackson, M. (2014). Determined to succeed. I: Grusky, D. B., & Weisshaar, K. R. (Red.), *Social Stratification: Class, Race, and Gender in Sociological Perspective* (4 ed., sid. 562–569). Boulder, CO, USA: Westview Press.
89. Rudolphi, F. (2013). Ever-Declining Inequalities? Transitions to Upper Secondary and Tertiary Education in Sweden, 1972–1990 Birth Cohorts. I: Jackson, M. (Red.). *Determined to succeed?* (sid. 185–227). Stanford University Press.
90. Breen, R. (2010). Educational Expansion and Social Mobility in the 20th Century. *Social Forces*, 89, 365–388.
91. Sirniö, O. (2016). Constrained life chances. Intergenerational transmission of income in Finland. *Publications of the Faculty of Social Sciences 26. Sociology Department of Social Research, University of Helsinki*.
92. Breen, R., & Jonsson, J. O. (2007). Explaining Change in Social Fluidity: Educational Equalization and Educational. *American Journal of Sociology*, 112(6), 1775–1810.
93. Geiger, J. M., & Beltran, S. J. (2017). Readiness, Access, Preparation, and Support for Foster Care Alumni in Higher Education: A Review of the Literature. *Journal of Public Child Welfare*, 11(4–5), 487–515.
94. Cameron, C., Jackson, S., Hauari, H., & Hollingworth, K. (2012). Continuing educational participation among children in care in five countries: some issues of social class. *Journal of Education Policy*, 27(3), 387–399.
95. Martin, P.Y., & Jackson, S. (2002). Educational success for children in public care: advice from a group of high achievers. *Child and Family Social Work*, 7, 121–130.
96. Engler, A. D., Sarpong, K. O., Van Horne, B. S., Greeley, C. S., & Keefe, R. J. (2022). Systematic Review of Mental Health Disorders of Children in Foster Care. *Trauma, violence, & abuse*, 23(1), 255–264.

Bilaga 1. Metod och genomförande

Resultaten i rapporten baseras på registeruppgifter. Databearbetningarna genomfördes åren 2021–2022 och utgick från då senast uppdaterade data.

Studiepopulation

Grundpopulationen har hämtats från Historiska Befolkningsregistret och utgörs av samtliga individer födda 1990–2004 och som varit folkbokförda i Sverige någon gång under perioden 1990–2020. Föräldrar har hämtats från Flergenerationsregistret. Övriga vårdnadshavare har hämtats från RTB. Den totala populationen (inklusive föräldrar och övriga vårdnadshavare) uppgick till cirka 4 130 000 individer. Av samtliga individer födda 1990–2004 hade omkring 4,5 procent varit placerade någon gång under perioden 1990–2020 (94 000 av 2 105 000).

Valet av studiepopulation (födda 1990–2004) har gjorts med utgångspunkt från tillgång till data samt aktualitet. Med detta val av födelsekohorter går det att följa utvecklingen under senare år samt omfatta år 2011 då kraven till gymnasieskolan skärptes. De äldsta (födda 1990) kan följas t.o.m. 30 års ålder och de yngsta (födda 2004) t.o.m. 16 års ålder.

Avgränsningar

I kartläggningen ingår bara personer med giltigt personnummer eftersom detta krävs för att knyta samman registeruppgifter och för att kunna följa personer över tid. Studiepopulationen avgränsas också på olika sätt beroende på vilket utfall som studeras. Därmed kan procentskattningar av samma företeelse skilja sig något åt beroende på avgränsning.

I kartläggningen av placeringstillfällen under uppväxten har studiepopulationen avgränsats till folkbokförda personer med giltigt personnummer födda 1990–2000, som alla hunnit fylla 20 år under slutet av uppföljningsperioden (2020), och som någon gång under uppväxten (0–20 år) varit placerade i heldygnsvård enligt SoL eller LVU. De utgjorde 72 038 personer (tabell 1.1). I fördjupningsavsnittet *Placeringsmönster bland barn och unga med tre eller fler placeringstillfällen* har studiepopulationen även avgränsats till personer som var folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder. Denna avgränsning reducerade studiepopulationen till 71 540 personer födda 1990–2000 som varit placerade någon gång under uppväxten.

Tabell 1.1. Antal placerade födda 1990–2000

Antal placerade fördelade efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Personer födda 1990–2000 som varit folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer och som varit placerade någon gång under uppväxten (0–20 år).

Sammanlagd placeringstid	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år	Totalt
<1 år	4 443	3 644	6 570	11 149	25 806
1 – <5 år	2 510	3 225	13 071	15 979	34 785
5 – <10 år	1 798	2 911	2 511	240	7 460
10+ år	3 353	634	0	0	3 987
Summa	12 104	10 414	22 152	27 368	72 038

I jämförelserna av olika utbildningsutfall har studiepopulationen avgränsats till personer som varit folkbokförda i Sverige (med giltigt personnummer) varje år från förväntad start av grundskolan (7 års ålder), till respektive utbildningsutfall (betyg i årskurs 6 och årskurs 9 respektive minst treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder). Vid jämförelser av utbildningsutfall omfattar populationen även personer som inte varit placerade, antingen till och med det studerade utfallet eller aldrig någon gång varit placerade. Olika födelsekohorter är inkluderade med avseende på tillgängliga data:

- Åk 6, födda 2000–2004: Placerade t.o.m. 12 år (n=9 108), Ej placerade före 13 år (n=470 157).
- Åk 9, födda 1990–2004: Placerade t.o.m. 15 år (n=54 454), Ej placerade före 16 år (n=1 458 158).
- Gymnasiet, födda 1990–2000: Placerade t.o.m. 20 år (n=41 493), Ej placerade (n=1 085 802).

Indelning i studiegrupper

I kartläggningen har de placerade delats in i studiegrupper utifrån placerings- erfarenhet (sammanlagd placeringstid och ålder vid första placering) eftersom det påverkar placeringsmönstren. Det har också betydelse för placeringsarnas inverkan på kontinuiteten och stabiliteten under uppväxten. Vid vilken ålder man placerades första gången påverkar också hur lång sammanlagd tid man kan vara placerad. Och hur lång tid man varit placerad (jmf. exponeringstid) påverkar hur många gånger man hinner vara placerad. Följande indelning används i kartläggningen, där ålder vid första placering någotsånär följer utbildningssystemets olika stadium.

Sammanlagd tid i placering:

- Kortare än ett år (<1 år);
- Minst ett år men kortare än fem år (1 – <5 år);
- Fem år eller längre (5+ år), ibland uppdelad i minst fem år men kortare än tio år (5 – <10 år) och tio år eller längre (10+ år).

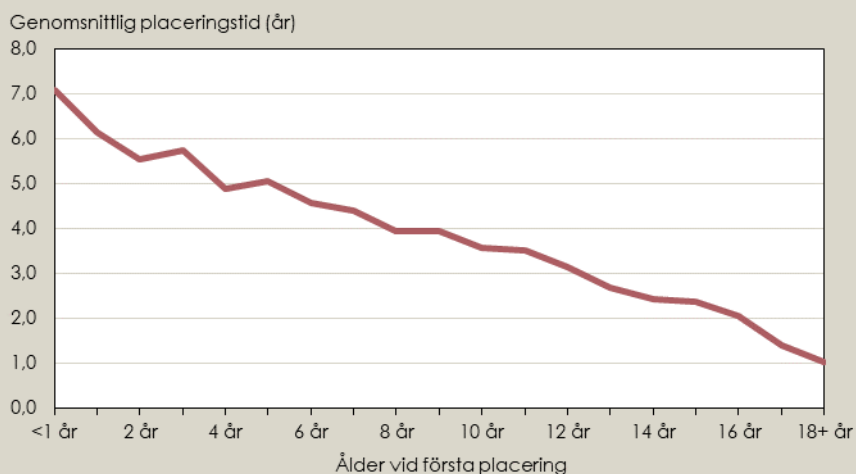
Ålder vid första placering:

- 0–6 år (före grundskolan)
- 7–12 år (låg- och mellanstadiet)
- 13–15 år (högstadiet)
- 16+ år (efter grundskolan)

I kartläggningen benämns barn och unga som varit placerade fem år eller längre som långtidsplacerade. Ju tidigare barn och unga placeras desto längre placeringstider har de i genomsnitt (figur 1.1). Det betyder att i studiegrupperna så varierar den genomsnittliga placeringstiden med ålder vid första placering. Det gäller särskilt bland de långtidsplacerade. Bland dem som varit placerade i minst fem år men kortare än tio år (5 – <10 år) så varierar exempelvis den genomsnittliga placeringstiden från 5,4 år bland dem som placerades första gången från 16 års ålder, jämfört med 7,4 år bland dem som placerades första gången vid 0–6 års ålder (figur 1.2).

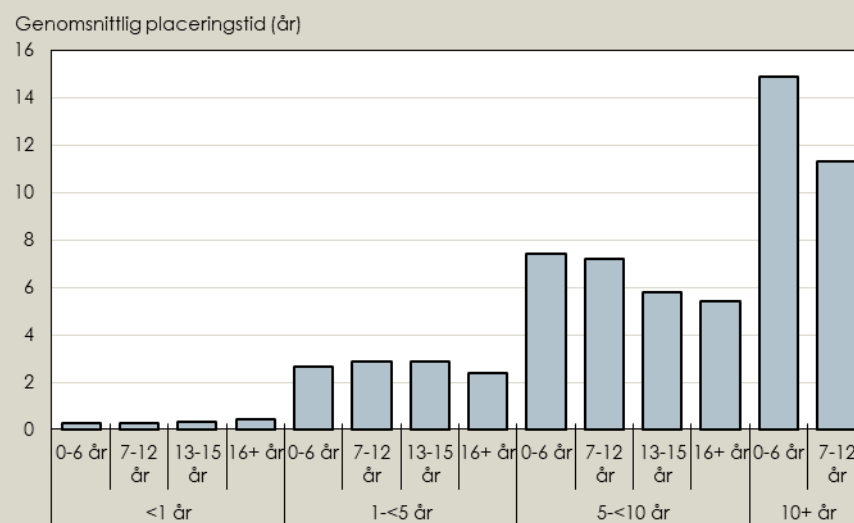
Figur 1.1. Genomsnittlig placeringstid efter ålder vid 1:a placering

Genomsnittlig sammanlagd tid i placering fördelat efter ålder vid första placering. Alla (n=72 038) som någon gång varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

Figur 1.2. Genomsnittlig placeringstid i studiegrupperna

Genomsnittlig sammanlagd placeringstid i respektive studiegrupp. Alla som någon gång varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

Datakällor

I kartläggningen har flera nationella dataregister samkörts och individerna i studiepopulationen har följts från födelsen eller första invandringen till och med år 2020. Den äldsta födelsekohorten (födda 1990) kan följas till och med 30 års ålder och den yngsta (födda 2004) till och med 16 års ålder. Vissa variabler finns inte tillgängliga för samtliga år (se nedan) vilket styr avgränsningen av studiepopulationen vid olika utfall. Följande register och variabler har använts:

Socialstyrelsen:

- Registret över insatser till barn och unga: Datum för start och avslut av placering, placeringsform, placeringskommun, vart barnet flyttar när placeringen avslutas, lagstöd för insats.

Statistiska centralbyrån (SCB):

- Registret över rikets totalbefolkning (RTB): Kön, födelseår, födelseland grupperat, vårdnadshavare (fr.o.m. 1998), byten av folkbokföringsadress, folkbokföringskommun, in- och utvandringsdatum, dödsdatum.
- Flergenerationsregistret: Adoptionsföräldrar, biologiska föräldrar.
- Utbildningsregistret: Högsta fullföljda utbildning årsvis.

SCB/Skolverket:

- Åk6-registret: Betyg åk 6 (fr.o.m. 2013).
- Åk9-registret: Slutbetyg åk 9 (fr.o.m. 2004), behörighet till gymnasiet.
- Gymnasiebetyg: Slutbetyg (fr.o.m. 2007).
- Elevregistret: Skolkod/enhet (fr.o.m. 2008).

Placeringsvariabler

Placeringsvariablerna utgår från *Registret över insatser till barn och unga* som innehåller uppgifter om heldygnsplaceringar av barn och unga i åldern 0–20 år för vård utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, respektive lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Registret baseras på individuppgifter som rapporteras in från kommunerna. Täckningen är god. Efter 2013 finns dock ett visst årligt bortfall till följd av att vissa kommuner inte rapporterat in uppgifter enskilda år (4–13 kommuner per år, olika kommuner olika år).⁴⁵

Placeringstillfällen

I Registret över insatser till barn och unga finns uppgift om när en placering startar och slutar, samt i vilken placeringsform och vilken kommun barnet varit placerad. Däremot finns inte uppgift om i vilket specifikt familjehem, eller på vilken specifik institution, ett barn har varit placerat. Vilket gör att byte av placeringsställe inte kan identifieras.

⁴⁵ Se Socialstyrelsens webbplats: Registret över insatser till barn och unga.

I kartläggningen konstrueras placeringstillfällena utifrån datum för när en placering startar och slutar. De registrerade datumen utgår från socialnämndens beslut, och kan både avse beslut om en ny placering, en omplacering eller att placeringen förlängts efter omprövning. Enbart datumen kan därför inte användas för att identifiera placeringstillfällena. Kartläggningen utgår istället från följande antaganden: När en placering avslutas utan att en ny placering följer direkt på föregående placering, det vill säga när det finns tidsluckor mellan placeringar, så räknas nästa placering som ett nytt placeringsstillfälle. När placeringar följer direkt på varandra så räknas detta som ett och samma placeringstillfälle om placeringsformen och placeringskommunen är oförändrade. Detta illustreras av de två exemplen på nästa sida. De visar två olika placeringskedjor som båda har tre tidsperioder, där de två första tidsperioderna följer direkt på varandra. I det översta exemplet har den första och andra tidsperioden olika placeringsform (jourhem och familjehem) och räknas därmed som två placeringstillfällen i kartläggningen. I det nedersta exemplet har den första och andra tidsperioden samma placeringsform (familjehem) och samma placeringskommun, och räknas som ett placeringstillfälle i kartläggningen. Sammanlagt finns tre placeringstillfällen i det översta exemplet, och två placeringstillfällen i det nedersta exemplet.

Ett placeringstillfälle definieras därmed som en i tid sammanhållen placering där placeringsformen och placeringskommunen är densamma (ingen hänsyn tas till om placeringen skett med stöd av SoL eller LVU), och ett nytt placeringstillfälle startar då:

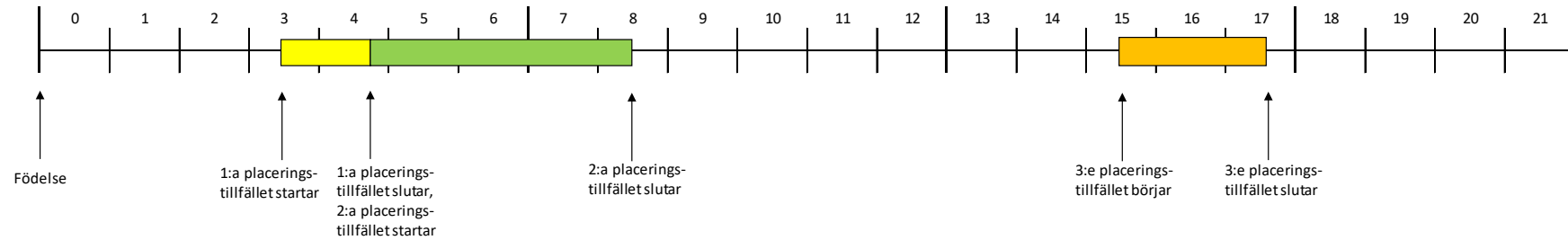
- Det är mer än en (1) dag mellan avslutningsdatum på en placering och startdatum på nästa placering, eller
- placeringsformen förändras, eller
- kommunen barnet är placerad i förändras.

Detta sätt att mäta placeringstillfällena underskattar sannolikt det faktiska antalet placeringstillfällen eftersom omplaceringar inom samma kommun och placeringsform inte räknas, exempelvis då barnet eller den unga byter mellan två olika familjehem som ligger i samma kommun. Å andra sidan gäller också att om barnet först placeras i ett jourhem som sedan övergår till att vara familjehem så räknas det som ett byte eftersom placeringsformen förändras. Möjligheten att ett byte av placeringsform inte är ett faktiskt byte av placering borde främst gälla övergångar från jourhem till familjehem, eftersom övriga placeringsformer inte borde kunna växla form under ett och samma placeringstillfälle.

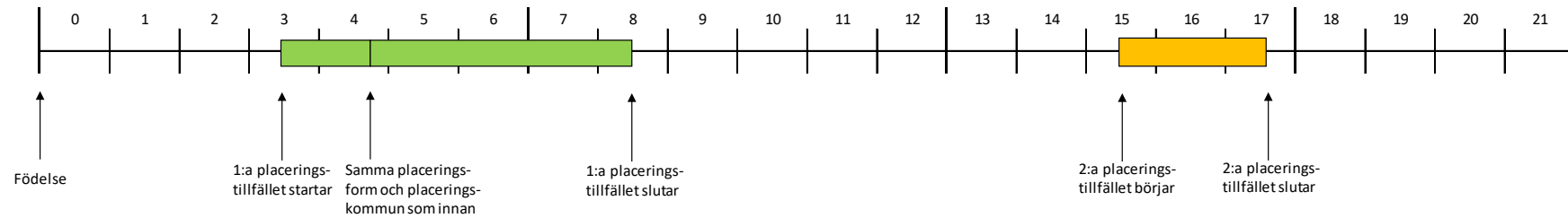
I kartläggningen används *antalet placeringstillfällen* för att skatta graden av instabilitet. Observera att antalet byten av hemmiljö kan vara fler än antalet placeringstillfällen, om barnet eller den unga flyttar hem mellan placeringarna.

Exempel på placeringskedjor med tre start- och slutdatum

Förändrad placeringsform (och/eller placeringskommun) för två tidsperioder som följer direkt på varandra:

Oförändrad placeringsform och placeringskommun för två tidsperioder som följer direkt på varandra:

Placeringsform

I *Registret över insatser till barn och unga* finns uppgift om vilken placeringsform som barn och unga är placerade i. Följande placeringsformer finns upptagna: Familjehem inkl. konsulentstödda familjehem; Nätverkshem, dvs. familjehemsplacering hos anhörig eller annan närstående; Jourhem inkl. beredskapshem; Stödboende (fr.o.m. 2017); Hem för vård eller boende (HVB) med offentlig huvudman; Hem för vård eller boende (HVB) med enskild huvudman; Särskilt ungdomshem enligt 12 § LVU (s.k. SiS-hem); Eget hem; Annan placeringsform.

Fördjupningstabeller

Till fördjupningsavsnittet *Placeringsmönster bland barn och unga med tre eller fler placeringstillfällen* redovisas tabeller i bilaga 2 (tabellerna 2.6A–2.10B), över den första och den längsta placeringen som barn och unga har haft, uppdelat efter placeringserfarenhet (ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering).

Mediantid anger det mittersta värdet när individer sorteras efter placeringstid i första respektive längsta placeringen, från den som hade kortast tid till den som hade längst tid. Hälften av alla har då varit placerade kortare tid än medianvärdet, och hälften av alla har varit placerade längre tid än medianvärdet.

Enligt LVU anger andelen (procent) som placerades enligt LVU (inklusive omedelbara omhändertaganden) vid den första placeringen. Placeringar enligt LVU sker utan vårdnadshavarens samtycke för barn och unga 0–17 år om skälet är brister i hemmet (2 § LVU), eller för barn och unga 0–20 år om skälet är den ungas eget destruktiva beteende (3 § LVU).

Direkt till 2:a anger andelen (procent) som flyttade direkt från första till andra placeringen utan någon tidslucka mellan placeringstillfällena. Eftersom ett nytt placeringstillfälle antas starta när placeringsform eller placeringskommun förändras så har detta skett i samtliga fall då en i tid sammanhängande placeringstid består av flera placeringstillfällen (se avsnittet *Placeringstillfällen* ovan).

Medianålder vid start anger det mittersta värdet när individer sorteras efter ålder vid starten av den längsta placering som respektive individ har haft, från den som var yngst till den som var äldst. Hälften av alla har då varit yngre än medianvärdet, och hälften av alla har varit äldre än medianvärdet.

Andel (%) av total placeringstid anger hur stor del av den sammanlagda placeringstiden som tillbringades i den längsta placeringen. Täljaren är tiden i den längsta placeringen och nämnaren är den sammanlagda placeringstiden.

Minst 3 respektive 5 placeringar före 13 år anger andelen (procent) som haft 3 respektive 5 placeringstillfällen före 13 års ålder.

Statistiska metoder

Alla analyser är gjorda med statistikprogrammet SAS (procedur inom parentes). De flesta resultat i rapporten är deskriptiva och anges som procentfördelningar (PROC FREQ) eller genomsnitt (PROC MEANS). I redovisningen

kan värden som presenteras i olika avsnitt, för samma utfall, variera något beroende på hur studiepopulationen har avgränsats i respektive fall (se avsnittet Avgränsningar ovan). I vissa tabeller förekommer även mindre ”avrundningsfel”, det vill säga att totalsumman inte blir exakt 100 procent (trots att den står angiven som 100 %) till följd av att procenttalen i tabellen har avrundats till närmaste ental (eller decimal).

Linjär regression

Den multivariata analysen över samband mellan antalet placeringstillfällen och bakgrundsfaktorer (tabell 2.5, bilaga 2) är genomförd med linjär regression (PROC REG). I analysen ingår samtliga folkbokförda i Sverige, födda 1990–2000, som varit placerade någon gång under uppväxten (n=72 038). Utfallet är antalet placeringstillfällen under uppväxten (0–20 år) som kontrolleras för olika bakgrundsfaktorer. I modell 1 kontrolleras för kön, sammanlagd placeringstid (år) och ålder vid första placering (år). I modell 2 kontrolleras även för första placering enligt LVU och födelseland (utlandsfödd vs. Sverigefödd). Olika regressionsmodeller testades bland annat för att anpassa modellen till kurvlinjärt samband. Slutligen valdes modeller där sammanlagd placeringstid (år) även ingår som kvadratisk term. Att sambandet mellan placeringstid och antalet placeringstillfällen inte är linjärt framgår bland annat av figur 5.

Cox-regression

De multivariata analyserna över risk för låga betyg i årskurs 6 (tabell 2.14, bilaga 2) respektive risk att sakna gymnasiebehörighet (tabell 2.15, bilaga 2) är genomförd med Cox-regression (PROC PHREG). Cox-regression är en så kallad överlevnadsanalys och resultaten presenteras som Hazard Ratios (HR), vilket är en skattning av benägenheten för att en viss händelse inträffar hos en grupp jämfört med en vald referensgrupp. Referensgruppen kan sägas vara den basnivå som övriga grupper jämförs med.

HR kan tolkas ungefär som en relativ risk (RR), med den skillnaden att RR anger risken vid slutet av uppföljningsperioden medan HR anger risken vid varje givet ögonblick under uppföljningsperioden. I modellerna används konstant tid. HR över 1,0 innebär att risken är högre än referensgruppens (som är 1,0), medan HR under 1,0 anger att den är lägre [1].

Resultaten ”justeras” för olika bakgrundsfaktorer, exempelvis kön och placeringserfarenhet. Det innebär att analysen tar hänsyn till att fördelningen av dessa variabler skiljer sig åt mellan grupperna. Referensgrupperna för de olika variablerna anges i tabellen. I tabellerna redovisas p-värden som anger den statistiska signifikansnivån för olika faktorer. P-värden under 0,05 ($p < 0,05$) anger att resultatet är signifikant på 5 %-nivån.

I analyserna ingår folkbokförda i Sverige, födda 2000–2004, som haft hela skoltiden i Sverige, det vill säga som fanns i landet när skolan startade (fr.o.m. 7 år) och som inte utvandrat eller avlidit under grundskoletiden (7–15 år). Att studiepopulationen avgränsats till födda 2000–2004 beror på att för dessa födelsekohorter finns uppgift om betyg i årskurs 6 samt att de är gamla nog att ha avslutat grundskolan till och med mätperiodens slut (år 2020).

I analysen över risk för låga betyg (se nedan) i årskurs 6 (tabell 2.14) redovisas separata modeller för barn som varit placerade före 13 års ålder (Placerade <13 år) respektive barn som inte varit placerade före 13 års ålder (Ej placerade <13 år) samt alla sammantaget (Samtliga). Observera att i modellen för barn som inte varit placerade före 13 års ålder ingår även de som kommer att placeras senare (fr.o.m. 13 års ålder). I modellen ingår följande bakgrundsfaktorer: Kön; Ålder vid första placering (grupperat); Sammanlagd tid i placering före 13 år (grupperat); Antal kommunflyttar 7–12 år (dvs. flyttar över kommungräns exkl. flyttar över kommungräns i samband med placering i modellen som avser Placerade <13 år); Antal påbörjade placeringstillfällena vid 7–12 år; och Vårdnadshavare vid 12 års ålder (adoptivföräldrar respektive anhörigperson, dvs. annan vuxen som barnet bor tillsammans med, avser bara de fall då ingen av de biologiska föräldrarna också är vårdnadshavare).

I analysen över risk att sakna gymnasiebehörighet (tabell 2.15) avses att sakna gymnasiebehörighet vid avgången från grundskolan (årskurs 9). Separata modeller redovisas för barn som varit placerade före 16 års ålder (Placerade <16 år) respektive barn som inte varit placerade före 16 års ålder (Ej placerade <16 år) samt alla sammantaget (Samtliga). Observera att i modellen för barn som inte varit placerade före 16 års ålder ingår även de som kommer att placeras senare (fr.o.m. 16 års ålder). I modellen ingår följande bakgrundsfaktorer: Kön; Ålder vid första placering (grupperat); Sammanlagd tid i placering före 16 år (grupperat); Betyg i årskurs 6 (se nedan); Antal kommunflyttar 13–15 år (dvs. flyttar över kommungräns exkl. flyttar över kommungräns i samband med placering i modellen som avser Placerade <16 år); Antal påbörjade placeringstillfällena vid 13–15 år; och Placerad åk 9 (avser att man var placerad någon gång under (det förväntade) avgångsåret från årskurs 9 (det år man fyller 16 år) med följande kategorier: Nej; Ja, familjehem (endast familjehem); Ja, institution (någon institutionsplacering, även familjehem kan ha förekommit); Ja, annat (varken familjehem eller institution). Som familjehem räknas även nätverkshem och jourhem. Som institution räknas HVB i offentlig eller privat regi samt SiS-hem).

Betyg i årskurs 6 och 9

Kategoriseringen av betyg utgår från medelvärde och standardavvikelse i respektive födelsekohort.

Saknar betyg Uppgift om betyg saknas i registret.

Låg	Medelbetyg (x) som är lägre än betygsmedelvärdet (M) minus en standardavvikelse (SD), dvs. $x \geq (M-SD)$
Låg/medel	Medelbetyg som är högre än låga betyg upp till och med betygsmedelvärdet, dvs. $(M-SD) < x \leq M$.
Medel/hög	Medelbetyg som är högre än betygsmedelvärdet med högst en standardavvikelse, dvs. $M < x \leq (M+SD)$.
Hög	Medelbetyg som är högre än betygsmedelvärdet plus en standardavvikelse, dvs. $x > (M+SD)$

Typfall

Typfallen (exempel 1–6) beskriver typiska placeringsmönster utifrån typvärden, det vill säga de vanligaste mönstren inom respektive grupp. De variabler som använts för att ta fram typfallen är: Ålder vid första placering; Sammanlagd tid i placering; Antal placeringstillfällen (uppdelat på ålder); Födelse-land; Tid i första placering; Första och sista placeringsform; och Om man gick direkt från första till andra placeringen. Utifrån dessa typvärden har några placeringskedjor valts och modifierats för att undvika identifiering.

Referenser

1. Allison, P. D. (2010). *Survival Analysis Using SAS: A Practical Guide*. 2nd ed. Cary, NC: SAS Institute.

Bilaga 2. Tabeller och figurer

Tabeller

Tabell 2.1. Placeringserfarenhet

Andel placerade fördelat efter ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering. Alla som varit placerade någon gång under uppväxten (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990–2000. Samtliga samt uppdelat på Sverigefödda respektive utlandsfödda pojkar och flickor. Procent.

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering				Summa
	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år	
Samtliga (n=72 038)					
<1 år	6,2	5,1	9,1	15,5	35,8
1 - <5 år	3,5	4,5	18,1	22,2	48,3
5 - <10 år	2,5	4,0	3,5	0,3	10,4
10+ år	4,7	0,9	-	-	5,5
Summa	16,8	14,5	30,8	38,0	100,0
Sverigefödda: Pojkar (n=20 409)					
<1 år	10,0	7,2	8,4	13,3	38,9
1 - <5 år	5,8	6,5	14,1	11,4	37,8
5 - <10 år	4,5	6,2	2,6	0,1	13,3
10+ år	8,4	1,6	-	-	10,0
Summa	28,6	21,5	25,1	24,8	100,0
Flickor (n=20 655)					
<1 år	9,2	5,8	14,2	13,1	42,3
1 - <5 år	5,6	5,3	16,9	9,4	37,2
5 - <10 år	4,0	5,1	2,7	0,1	11,9
10+ år	7,5	1,1	-	-	8,6
Summa	26,3	17,3	33,7	22,6	100,0
Utlandsfödda: Pojkar (n=22 220)					
<1 år	1,0	2,3	4,1	17,2	24,7
1 - <5 år	0,3	1,9	22,9	42,4	67,6
5 - <10 år	0,1	1,4	5,1	0,8	7,4
10+ år	0,1	0,2	-	-	0,3
Summa	1,7	5,8	32,1	60,5	100,0
Flickor (n=8 256)					
<1 år	2,7	5,4	11,7	21,9	41,7
1 - <5 år	0,9	3,9	18,6	26,7	50,2
5 - <10 år	0,3	3,2	3,6	0,1	7,2
10+ år	0,4	0,5	-	-	0,9
Summa	4,3	13,0	33,9	48,8	100,0

- Ingen förekomst.

Tabell 2.2. Genomsnittligt antal placeringstillfällen efter placeringserfarenhet

Genomsnittligt antal placeringstillfällen under uppväxten (0–20 år) fördelat efter ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering. Alla som varit placerade någon gång under uppväxten (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990–2000. Samtliga samt uppdelat på Sverigefödda respektive utlandsfödda pojkar och flickor.

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering			
	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år
Samtliga				
<1 år	1,4	1,4	1,6	1,4
1 - <5 år	3,3	3,6	3,2	2,2
5 - <10 år	4,6	4,4	3,6	2,2
10+ år	4,1	3,6	-	-
Sverigefödda:				
Pojkar				
<1 år	1,4	1,4	1,5	1,5
1 - <5 år	3,3	3,5	3,7	2,9
5 - <10 år	4,5	4,3	4,1	2,8
10+ år	4,1	3,5	-	-
Flickor				
<1 år	1,5	1,5	1,6	1,4
1 - <5 år	3,4	3,8	3,6	2,5
5 - <10 år	4,8	4,4	4,2	2,2
10+ år	4,1	3,7	-	-
Utlandsfödda:				
Pojkar				
<1 år	1,3	1,4	1,5	1,3
1 - <5 år	3,2	3,3	2,8	2,0
5 - <10 år	4,2	4,5	3,2	2,2
10+ år	4,8	3,3	-	-
Flickor				
<1 år	1,3	1,4	1,6	1,4
1 - <5 år	3,0	3,6	3,0	2,1
5 - <10 år	5,5	4,8	3,7	1,8
10+ år	5,1	3,8	-	-

- Ingen förekomst.

Tabell 2.3A. Antal placerade efter antal placeringstillfällen och placeringserfarenhet, födda 1990–2000

Antal placerade fördelade efter ålder vid första placering, sammanlagd tid i placering och antal placeringstillfällen. Alla som varit placerade någon gång under uppväxten (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990–2000.

Sammanlagd placeringstid	Antal placeringstillfällen	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år	Total
<1 år	1–2	4 020	3 278	5 686	10 218	23 202
	3–4	356	320	747	816	2 239
	5–6	55	35	116	100	306
	7–9	11	10	20	15	56
	10+	0	..
	Summa	4 443	3 644	6 570	11 149	25 806
1 – <5 år	1–2	1 186	1 470	6 517	11 445	20 618
	3–4	775	912	3 790	3 285	8 762
	5–6	323	440	1 505	783	3 051
	7–9	148	253	849	328	1 578
	10+	78	150	410	138	776
	Summa	2 510	3 225	13 071	15 979	34 785
5 – <10 år	1–2	592	1 071	1 139	160	2 962
	3–4	532	853	740	65	2 190
	5–6	292	394	323	10	1 019
	7–9	203	318	179	..	705
	10+	179	275	130	0	584
	Summa	1 798	2 911	2 511	240	7 460
10+ år	1–2	1 271	283	0	0	1 554
	3–4	1 038	197	0	0	1 235
	5–6	472	83	0	0	555
	7–9	328	45	0	0	373
	10+	244	26	0	0	270
	Summa	3 353	634	0	0	3 987
Alla	1–2	7 069	6 102	13 342	21 823	48 336
	3–4	2 701	2 282	5 277	4 166	14 426
	5–6	1 142	952	1 944	893	4 931
	7–9	690	626	1 048	348	2 712
	10+	502	452	541	138	1 633
	Summa	12 104	10 414	22 152	27 368	72 038

.. Under 10 personer i gruppen.

Tabell 2.3B. Andel placerade fördelade efter antal placeringstillfällen och placeringserfarenhet, födda 1990–2000

Andel placerade fördelade efter ålder vid första placering, sammanlagd tid i placering och antal placeringstillfällen. Alla som varit placerade någon gång under uppväxten (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990–2000. Procent.

Sammanlagd placeringstid	Antal placeringstillfällen	0–6 år	7–12 år	13–15 år	16+ år	Total
<1 år	1–2	90,5	90,0	86,5	91,6	89,9
	3–4	8,0	8,8	11,4	7,3	8,7
	5–6	1,2	1,0	1,8	0,9	1,2
	7–9	0,2	0,3	0,3	0,1	0,2
	10+	0,0	0,0	0,0	-	0,0
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1 – <5 år	1–2	47,3	45,6	49,9	71,6	59,3
	3–4	30,9	28,3	29,0	20,6	25,2
	5–6	12,9	13,6	11,5	4,9	8,8
	7–9	5,9	7,8	6,5	2,1	4,5
	10+	3,1	4,7	3,1	0,9	2,2
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
5 – <10 år	1–2	32,9	36,8	45,4	66,7	39,7
	3–4	29,6	29,3	29,5	27,1	29,4
	5–6	16,2	13,5	12,9	4,2	13,7
	7–9	11,3	10,9	7,1	2,1	9,5
	10+	10,0	9,4	5,2	-	7,8
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
10+ år	1–2	37,9	44,6	-	-	39,0
	3–4	31,0	31,1	-	-	31,0
	5–6	14,1	13,1	-	-	13,9
	7–9	9,8	7,1	-	-	9,4
	10+	7,3	4,1	-	-	6,8
	Summa	100,0	100,0			100,0
Alla	1–2	58,4	58,6	60,2	79,7	67,1
	3–4	22,3	21,9	23,8	15,2	20,0
	5–6	9,4	9,1	8,8	3,3	6,8
	7–9	5,7	6,0	4,7	1,3	3,8
	10+	4,1	4,3	2,4	0,5	2,3
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- = Ingen förekomst. 0,00 = Avrundat till noll (0).

Tabell 2.4A. Antal placerade t.o.m. 15 års ålder fördelade efter antal placeringstillfällen och placeringserfarenhet, födda 2001–2004

Antal placerade t.o.m. 15 års ålder fördelade efter ålder vid första placering, sammanlagd tid i placering och antal placeringstillfällen. Alla som varit placerade t.o.m. 15 års ålder (n=17 376). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 2001–2004.

Sammanlagd placeringstid	Antal placeringstillfällen	0–6 år	7–12 år	13–15 år	Total
<1 år	1–2	1 681	1 574	3 715	6 970
	3–4	183	179	426	788
	5–6	18	12	86	116
	7–9	20	29
	10+	..	-	-	..
	Summa	1 887	1 770	4 247	7 904
1 – <5 år	1–2	458	1 363	2 599	4 420
	3–4	324	614	809	1 747
	5–6	126	263	240	629
	7–9	69	115	122	306
	10+	25	44	30	99
	Summa	1 002	2 399	3 800	7 201
5 – <10 år	1–2	319	348	-	667
	3–4	296	180	-	476
	5–6	164	70	-	234
	7–9	92	35	-	127
	10+	44	15	-	59
	Summa	915	648	-	1 563
10+ år	1–2	269	-	-	269
	3–4	239	-	-	239
	5–6	94	-	-	94
	7–9	68	-	-	68
	10+	38	-	-	38
	Summa	708	-	-	708
Alla	1–2	2 727	3 285	6 314	12 326
	3–4	1 042	973	1 235	3 250
	5–6	402	345	326	1 073
	7–9	233	155	142	530
	10+	108	59	30	197
	Summa	4 512	4 817	8 047	17 376

- Ingen förekomst. Under 10 personer i gruppen.

Tabell 2.4B Andel placerade t.o.m. 15 års ålder fördelade efter antal placeringstillfällena och placeringserfarenhet, födda 2001–2004

Antal placerade t.o.m. 15 års ålder fördelade efter ålder vid första placering, sammanlagd tid i placering och antal placeringstillfällena. Alla som varit placerade t.o.m. 15 års ålder (n=17 376). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 2001–2004. Procent

Sammanlagd placeringstid	Antal placeringstillfällena	0–6 år	7–12 år	13–15 år	Total
<1 år	1–2	89,1	88,9	87,5	88,2
	3–4	9,7	10,1	10,0	10,0
	5–6	1,0	0,7	2,0	1,5
	7–9	0,2	0,3	0,5	0,4
	10+	0,1	-	-	0,0
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0
1 – <5 år	1–2	45,7	56,8	68,4	61,4
	3–4	32,3	25,6	21,3	24,3
	5–6	12,6	11,0	6,3	8,7
	7–9	6,9	4,8	3,2	4,2
	10+	2,5	1,8	0,8	1,4
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0
5 – <10 år	1–2	34,9	53,7	-	42,7
	3–4	32,3	27,8	-	30,5
	5–6	17,9	10,8	-	15,0
	7–9	10,1	5,4	-	8,1
	10+	4,8	2,3	-	3,8
	Summa	100,0	100,0	-	100,0
10+ år	1–2	38,0	-	-	38,0
	3–4	33,8	-	-	33,8
	5–6	13,3	-	-	13,3
	7–9	9,6	-	-	9,6
	10+	5,4	-	-	5,4
	Summa	100,0	-	-	100,0
Alla	1–2	60,4	68,2	78,5	70,9
	3–4	23,1	20,2	15,3	18,7
	5–6	8,9	7,2	4,1	6,2
	7–9	5,2	3,2	1,8	3,1
	10+	2,4	1,2	0,4	1,1
	Summa	100,0	100,0	100,0	100,0

.. = Ingen förekomst. 0.00 = Avrundat till noll (0).

Tabell 2.5. Samband mellan antalet placeringstillfällen och bakgrundsfaktorer

Resultat av linjär regression där utfallet är antalet placeringstillfällen under uppväxten (0–20 år): b-koefficienter, standardfel inom parentes. Alla som varit placerade någon gång under uppväxten (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990–2000.

	Modell 1	Modell 2
Intercept	1,695* (0,029)	1,521* (0,029)
Flickor och unga kvinnor	0,205* (0,016)	0,106* (0,017)
Sammanlagd placeringstid (år)	0,626* (0,006)	0,647* (0,006)
Sammanlagd placeringstid (år), kvadrerad	-0,030 (0,000)	-0,032 (0,000)
Ålder vid första placering (år)	-0,032* (0,002)	-0,011* (0,002)
Första placering enl. LVU		0,675* (0,023)
Utlandsfödda		-0,440* (0,018)
N	72 038	72 038
R ²	0,18	0,19

* p < 0,01.

Bakgrundsfaktorer: Flickor och unga kvinnor, Första placering enligt LVU samt Utlandsfödd ingår som dummy-variabler i modellerna. Sammanlagd placeringstid (år) och ålder vid första placering (år) ingår som kontinuerliga variabler.

Tabell 2.6A. Jämförelsetabell: 1–2 placeringstillfällen

Andel (%) och antal (n) fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 1–2 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=48 052).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Andel (%)	Antal (n)
<1 år	0–6 år	8	3 979
	7–12 år	7	3 267
	13–15 år	12	5 647
	16+ år	21	10 147
1- <5 år	0–6 år	2	1 175
	7–12 år	3	1 451
	13–15 år	14	6 493
	16+ år	24	11 400
5- <10 år	0–6 år	1	587
	7–12 år	2	1 063
	13–15 år	2	1 136
	16+ år	0	160
10+ år	0–6 år	3	1 265
	7–12 år	1	282
Summa		100	48 052

Tabell 2.6B. Jämförelsetabell: Första placering – 1–2 placeringstillfällen

Mediantid (månader) samt andel (%) i familjehem, nätverkshem respektive jourhem* och andel (%) placerade enligt LVU vid första placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 1–2 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=48 052).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid	Placeringsform (%)				Enligt LVU** (%)	Antal (n)
		Månader	Familjehem	Nätverkshem	Jourhem*	S:a		
<1 år	0–6 år	1,3	28	3	12	43	17	3 979
	7–12 år	1,4	22	10	32	63	24	3 267
	13–15 år	1,6	21	5	35	62	20	5 647
	16+ år	3,0	15	5	19	39	11	10 147
1- <5 år	0–6 år	14,2	41	9	9	59	19	1 175
	7–12 år	15,7	36	18	22	75	17	1 451
	13–15 år	20,4	25	10	14	49	9	6 493
	16+ år	17,5	17	5	9	31	5	11 400
5- <10 år	0–6 år	39,9	54	11	7	72	28	587
	7–12 år	63,6	45	23	19	87	21	1 063
	13–15 år	47,8	27	12	19	58	10	1 136
	16+ år	60,9	15	4	3	22	4	160
10+ år	0–6 år	132,5	64	6	6	77	36	1 265
	7–12 år	123,4	54	18	17	88	21	282

* Inklusivt beredskapshem. ** Inklusivt omedelbart omhändertagande.

Tabell 2.7A. Första placering – 3–4 placeringstillfällen

Mediantid (månader) samt andel (%) i familjehem, nätverkshem respektive jourhem* och andel (%) placerade enligt LVU vid första placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 3–4 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=14 335).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid	Place-rings-form (%)				Enligt LVU** (%)	Direkt till 2:a (%)	Antal (n)
			Månader	Familjehem	Nätverkshem	Jourhem*			
<1 år	0–6 år	0,8	23	3	16	41	20	25	353
	7–12 år	0,6	21	6	38	65	27	35	316
	13–15 år	0,7	16	3	42	61	27	45	740
	16+ år	0,9	12	3	25	39	32	59	800
1- <5 år	0–6 år	2,3	28	5	12	45	25	30	773
	7–12 år	2,7	26	8	31	65	25	43	902
	13–15 år	3,3	19	4	28	51	17	67	3 766
	16+ år	3,3	12	4	19	35	15	77	3 275
5- <10 år	0–6 år	3,1	35	4	13	52	23	30	527
	7–12 år	4,7	33	12	31	75	24	63	848
	13–15 år	4,5	16	5	26	47	14	83	740
	16+ år	2,7	13	2	16	30	3	95	64
10+ år	0–6 år	3,3	30	5	11	46	36	53	1 034
	7–12 år	5,5	33	6	32	71	30	80	197

* Inklusive beredskapshem. ** Inklusive omedelbart omhändertagande.

Tabell 2.7B. Längsta placering – 3–4 placeringstillfällen

Mediantid (år*), medianålder vid start (år), andel (%) av sammanlagd tid samt andel (%) i familjehem** respektive institution vid längsta placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 3–4 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=14 335).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid	Medianålder vid start	Andel (%) av total placeringstid	Place-rings-form (%)		Minst 3 plac. <13 år (%)
					År*	År	
<1 år	0–6 år	0,3	5,7	62	52	41	69
	7–12 år	0,3	12,0	57	62	30	53
	13–15 år	0,3	15,5	60	49	43	-
	16+ år	0,4	17,6	61	34	55	-
1- <5 år	0–6 år	1,7	6,7	69	63	29	60
	7–12 år	1,8	12,8	67	69	26	34
	13–15 år	1,7	15,8	62	46	43	-
	16+ år	1,5	17,6	60	29	49	-
5- <10 år	0–6 år	5,5	7,2	79	93	6	62
	7–12 år	5,0	12,4	71	88	11	36
	13–15 år	3,7	15,9	64	54	31	-
	16+ år	3,8	17,4	73	28	47	-
10+ år	0–6 år	12,1	4,7	85	98	1	67
	7–12 år	8,2	9,5	72	91	7	48

* Tiden uttrycks i år, en hundradel (0,01) motsvarar 3,65 dagar och en tiondel (0,10) motsvarar 36,5 dagar.

** Inklusive nätverkshem, jourhem och beredskapshem.

Tabell 2.8A. Första placering – 5–6 placeringstillfällen

Mediantid (månader) samt andel (%) i familjehem, nätverkshem respektive jourhem* och andel (%) placerade enligt LVU vid första placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 5–6 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=4 888).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid Månader	Placeringsform (%)				Enligt LVU** (%)	Direkt till 2:a (%)	Antal (n)
			Familjehem	Nätverkshem	Jourhem*	S:a			
<1 år	0–6 år	0,5	50	-	7	57	11	9	54
	7–12 år	0,3	23	6	34	63	29	37	35
	13–15 år	0,5	16	2	34	51	30	41	115
	16+ år	0,7	12	-	24	36	32	49	95
1- <5 år	0–6 år	1,5	33	2	11	46	20	20	322
	7–12 år	1,9	24	9	32	66	24	42	437
	13–15 år	2,3	17	4	32	52	22	64	1 495
	16+ år	1,8	11	2	21	34	26	75	769
5- <10 år	0–6 år	2,6	30	5	15	51	19	31	292
	7–12 år	3,1	29	10	37	76	25	62	391
	13–15 år	3,1	14	3	29	46	19	84	319
	16+ år	3,5	-	-	30	30	20	100	10
10+ år	0–6 år	3,1	35	5	13	53	36	51	471
	7–12 år	4,5	33	11	36	80	37	72	83

* Inklusive beredskapshem. ** Inklusive omedelbart omhändertagande.

Tabell 2.8B. Längsta placering – 5–6 placeringstillfällen

Mediantid (år*), medianålder vid start (år), andel av sammanlagd tid samt andel (%) i familjehem** respektive institution vid längsta placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 5–6 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=4 888).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid År*	Medianålder vid start År	Andel (%) av total placeringstid Median	Placeringsform (%)		Minst 5 plac. <13 år (%)
					Familjehem**	HVB eller SiS	
<1 år	0–6 år	0,3	6,4	48	65	26	57
	7–12 år	0,3	12,2	48	69	23	37
	13–15 år	0,3	15,7	47	41	48	-
	16+ år	0,3	17,5	44	28	56	-
1- <5 år	0–6 år	1,6	12,4	52	68	25	29
	7–12 år	1,6	13,9	51	57	36	14
	13–15 år	1,4	16,0	48	38	50	-
	16+ år	1,1	17,9	47	23	57	-
5- <10 år	0–6 år	4,3	11,5	60	87	12	34
	7–12 år	3,8	12,9	55	79	18	9
	13–15 år	3,0	16,4	51	49	37	-
	16+ år	3,6	18,0	58	30	60	-
10+ år	0–6 år	9,3	6,3	66	98	2	38
	7–12 år	6,3	11,5	55	81	17	18

* Tiden uttrycks i år, en hundradel (0,01) motsvarar 3,65 dagar och en tiondel (0,10) motsvarar 36,5 dagar.

** Inklusive nätverkshem, jourhem och beredskapshem.

Tabell 2.9A. Första placering – 7–9 placeringstillfällen

Mediantid (månader) samt andel (%) i familjehem, nätverkshem respektive jourhem* och andel (%) placerade enligt LVU vid första placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 7–9 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=2 671).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid	Place-rings-form (%)				Enligt LVU** (%)	Direkt till 2:a (%)	Antal (n)
			Månader	Familjehem	Nätverkshem	Jourhem*			
<1 år	0–6 år	0,3	18	-	18	36	18	0	11
	7–12 år	0,1	20	-	50	70	30	10	10
	13–15 år	0,4	21	-	42	63	42	42	19
	16+ år	0,6	7	-	29	36	36	71	14
1- <5 år	0–6 år	1,4	26	4	18	48	21	25	145
	7–12 år	1,4	20	9	43	72	17	33	249
	13–15 år	1,5	15	3	35	53	25	60	832
	16+ år	1,6	11	3	17	31	38	74	321
5- <10 år	0–6 år	2,0	32	6	12	51	28	27	202
	7–12 år	3,0	23	9	42	74	25	58	313
	13–15 år	3,0	18	2	30	50	21	74	179
	16+ år
10+ år	0–6 år	2,6	30	4	13	47	33	51	326
	7–12 år	4,3	22	4	47	73	29	87	45

* Inklusive beredskapshem. ** Inklusive omedelbart omhändertagande.

Tabell 2.9B. Längsta placering – 7–9 placeringstillfällen

Mediantid (år*), medianålder vid start (år), andel av sammanlagd tid samt andel (%) i familjehem** respektive institution vid längsta placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 7–9 placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=2 671).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid	Medianålder vid start	Andel (%) av total placeringstid	Place-rings-form (%)		Minst 5 plac. <13 år (%)
					År*	År	
<1 år	0–6 år	0,1	8,8	38	55	45	82
	7–12 år	0,3	14,4	32	60	30	30
	13–15 år	0,3	16,1	42	58	32	-
	16+ år	0,3	18,0	45	7	71	-
1- <5 år	0–6 år	1,5	13,9	43	56	39	30
	7–12 år	1,4	14,4	41	51	40	12
	13–15 år	1,2	16,1	40	31	58	-
	16+ år	0,9	18,0	38	16	67	-
5- <10 år	0–6 år	3,6	11,5	51	82	15	48
	7–12 år	3,0	13,5	44	63	34	17
	13–15 år	2,7	16,6	45	36	53	-
	16+ år	-
10+ år	0–6 år	7,7	7,3	55	94	6	57
	7–12 år	5,0	10,1	45	84	16	18

* Tiden uttrycks i år, en hundradel (0,01) motsvarar 3,65 dagar och en tiondel (0,10) motsvarar 36,5 dagar.

** Inklusive nätverkshem, jourhem och beredskapshem.

Tabell 2.10A. Första placering – 10+ placeringstillfällen

Mediantid (månader) samt andel (%) i familjehem, nätverkshem respektive jourhem* och andel (%) placerade enligt LVU vid första placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 10+ placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=1 591).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid Månader	Placeringsform (%)				Enligt LVU** (%)	Direkt till 2:a (%)	Antal (n)
			Familjehem	Nätverkshem	Jourhem*	S:a			
1- <5 år	0–6 år	1,3	29	-	12	41	20	17	75
	7–12 år	1,3	19	6	49	74	25	27	144
	13–15 år	1,2	15	4	32	51	29	57	398
	16+ år	1,7	7	2	9	18	44	69	135
5- <10 år	0–6 år	1,8	30	3	21	54	20	29	179
	7–12 år	1,8	22	4	44	70	25	52	267
	13–15 år	1,4	16	2	34	53	24	67	129
10+ år	0–6 år	2,7	31	2	15	48	27	46	238
	7–12 år	3,4	35	12	23	69	46	81	26

3 personer med kortare sammanlagd placeringstid än ett år är exkluderade.

* Inklusivt beredskapshem. ** Inklusivt omedelbart omhändertagande.

Tabell 2.10B. Längsta placering – 10+ placeringstillfällen

Mediantid (år*), medianålder vid start (år), andel av sammanlagd tid samt andel (%) i familjehem** respektive institution vid längsta placering, fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering. Placerade födda 1990–2000 med totalt 10+ placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder (n=1 591).

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	Mediantid År*	Medianålder vid start År	Andel (%) av total placeringstid Median	Placeringsform (%)		Minst 5 plac. <13 år (%)
					Familjehem**	HVB eller SiS	
1- <5 år	0–6 år	1,1	14,8	33	39	53	35
	7–12 år	1,0	14,7	29	31	63	17
	13–15 år	1,0	16,4	29	25	63	-
	16+ år	0,8	18,4	28	9	78	-
5- <10 år	0–6 år	2,5	11,6	34	69	25	54
	7–12 år	2,2	14,2	32	47	47	29
	13–15 år	1,8	17,0	31	29	56	-
10+ år	0–6 år	6,0	6,5	43	90	10	65
	7–12 år	4,8	9,6	44	77	23	35

* Tiden uttrycks i år, en hundraedel (0,01) motsvarar 3,65 dagar och en tiondel (0,10) motsvarar 36,5 dagar.

** Inklusivt nätverkshem, jourhem och beredskapshem.

Tabell 2.11. Andel flickor och unga kvinnor efter antal placeringstillfällen

Andel (%) flickor och unga kvinnor fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering samt antal placeringstillfällen. Placerade födda 1990–2000 med tre eller flera placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder.

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	1–2 placeringstillfällen	3–4 placeringstillfällen	5–6 placeringstillfällen	7–9 placeringstillfällen	10+ placeringstillfällen
>1 år	0–6 år	48	52	41	36	..
	7–12 år	45	49	40	60	..
	13–15 år	59	61	70	84	..
	16+ år	41	42	56	29	-
1- <5 år	0–6 år	48	50	50	57	48
	7–12 år	43	44	49	48	52
	13–15 år	36	40	45	44	42
	16+ år	25	28	30	27	24
5- <10 år	0–6 år	48	43	47	54	53
	7–12 år	43	47	50	43	49
	13–15 år	33	32	34	31	55
	16+ år	17	14	30	..	-
10+ år	0–6 år	50	44	49	47	49
	7–12 år	41	40	47	40	50

- Förekommer ej. .. Färre än 10 personer i gruppen.

Tabell 2.12. Andel utlandsfödda efter antal placeringstillfällen

Andel (%) utlandsfödda fördelat efter sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering samt antal placeringstillfällen. Placerade födda 1990–2000 med tre eller flera placeringstillfällen. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder.

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	1–2 placeringstillfällen	3–4 placeringstillfällen	5–6 placeringstillfällen	7–9 placeringstillfällen	10+ placeringstillfällen
>1 år	0–6 år	11	8	6	9	..
	7–12 år	27	27	23	10	..
	13–15 år	29	29	29	26	..
	16+ år	52	40	41	36	-
1- <5 år	0–6 år	7	5	4	6	8
	7–12 år	25	23	25	17	24
	13–15 år	57	51	41	34	27
	16+ år	77	69	54	41	28
5- <10 år	0–6 år	3	3	2	4	3
	7–12 år	19	19	21	20	24
	13–15 år	56	66	58	45	24
	16+ år	80	89	60	..	-
10+ år	0–6 år	2	2	3	3	3
	7–12 år	11	13	17	11	15

- Förekommer ej. Färre än 10 personer i gruppen.

Tabell 2.13. Andel vars första placering var enligt LVU

Andel (%) vars första placering skedde enligt LVU (inklusive omedelbart omhändertagande), fördelat efter antal placeringstillfällen (ptf) och placeringserfarenhet (sammanlagd tid i placering och ålder vid första placering). Placerade födda 1990–2000. Folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder.

Sammanlagd tid i placering	Ålder vid första placering	1–2 ptf	3–4 ptf	5–6 ptf	7–9 ptf	10+ ptf
<1 år	0–6 år	17	20	11	18	..
	7–12 år	24	27	29	30	..
	13–15 år	20	27	30	42	..
	16+ år	11	32	32	36	-
1- <5 år	0–6 år	19	25	20	21	20
	7–12 år	17	25	24	17	25
	13–15 år	9	17	22	25	29
	16+ år	5	15	26	38	44
5- <10 år	0–6 år	28	23	19	28	20
	7–12 år	21	24	25	25	25
	13–15 år	10	14	19	21	24
	16+ år	4	3	..	-	-
10+ år	0–6 år	36	36	36	33	27
	7–12 år	21	30	37	29	46

- Förekommer ej. Färre än 10 personer i gruppen.

Tabell 2.14. Risk för låga betyg i årskurs 6

Risk (Hazard Ratio, HR) för låga betyg i årskurs 6, bland placerade före 13 års ålder (<13 år) respektive ej placerade före 13 års ålder och samtliga. Cox-regression med konstant tid. Födda 2000–2004. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer exkl. personer som invandrat eller utvandrat under grundskoletiden (7–15 år).

	Placerade <13 år		Ej placerade <13 år		Samtliga	
	HR	P*	HR	P*	HR	P*
Kön						
Pojke	1,38	<,01	1,64	<,01	1,62	<,01
Flicka	1 (ref)		1 (ref)		1 (ref)	
Ålder vid första placering						
0–3 år	1 (ref)		
4–6 år	1,00	0,96	
7–9 år	0,99	0,86	
10–12 år	1,32	<,01	
Sammanlagd tid i placering <13 år						
Ej placerad före 13 års ålder		1 (ref)	
Mindre än 1 år	1 (ref)		..		2,96	<,01
1 - <5 år	1,00	0,97	..		2,56	<,01
Minst 5 år	1,07	0,17	..		2,56	<,01
Antal kommunflyttar 7–12 år (a)						
Inga (0)	1 (ref)		1 (ref)		1 (ref)	
1	0,97	0,53	1,50	<,01	1,44	<,01
2	0,97	0,71	2,06	<,01	1,87	<,01
3	0,91	0,42	2,56	<,01	2,08	<,01
4+	1,34	0,35	3,28	<,01	2,39	<,01
Antal påbörjade placeringsstillfällen 7–12 år						
Inga (0)	1 (ref)		
1	1,06	0,36	
2	1,17	0,02	
3	1,18	0,04	
4	1,29	0,02	
5+	1,43	<,01	
Vårdnadshavare vid 12 års ålder (b)						
Biologiska föräldrar	1 (ref)		1 (ref)		1 (ref)	
Adoptivföräldrar	0,80	0,15	1,39	<,01	1,34	<,01
Anhörigperson	0,96	0,60	2,55	<,01	1,18	0,02
Uppgift saknas	0,93	0,71	6,64	<,01	3,98	<,01
Antal (n)	9 108		476 067		485 175	

* Pr > ChiSq.

a) Flyttar över kommungräns. Flyttar i samband med placering ingår inte i modellen "Placerade <13 år".
 b) Adoptivföräldrar respektive anhörigperson (annan vuxen som barnet bor tillsammans med) avser bara de fall då ingen av de biologiska föräldrarna också är vårdnadshavare.

Tabell 2.15. Risk att sakna gymnasiebehörighet

Risk (Hazard Ratio, HR) att sakna gymnasiebehörighet vid avgång från grundskolan (årskurs 9), bland placerade före 16 års ålder (<16 år) respektive ej placerade före 16 års ålder och samfliga. Cox-regression med konstant tid. Födda 2000–2004. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer exkl. personer som invandrat eller utvandrat under grundskoletiden (7–15 år).

	Placerade <16 år		Ej placerade <16 år		Samfliga	
	HR	P*	HR	P*	HR	P*
Kön						
Pojke	0,89	<,01	0,82	<,01	0,82	<,01
Flicka	1 (ref)		1 (ref)		1 (ref)	
Ålder vid första placering						
0–3 år	1 (ref)		
4–6 år	1,01	0,77	
7–9 år	1,00	0,99	
10–12 år	1,03	0,50	
13–15 år	1,13	0,01	
Sammanlagd tid i placering <16 år						
Ej placerad före 16 års ålder		1 (ref)	
Mindre än 1 år	1 (ref)		..		1,70	<,01
1 - <5 år	0,99	0,81	..		1,59	<,01
Minst 5 år	1,14	<,01	..		1,66	<,01
Betyg i åk 6						
Låga inkl. saknas	1,97	<,01	4,61	<,01	4,26	<,01
Låg < x < Medel	1 (ref)		1 (ref)		1 (ref)	
Medel < x < Hög	0,40	<,01	0,14	<,01	0,15	<,01
Hög	0,18	<,01	0,06	<,01	0,06	<,01
Antal kommunflyttar 13–15 år (a)						
Inga (0)	1 (ref)		1 (ref)		1 (ref)	
1	1,06	0,14	1,22	<,01	1,17	<,01
2	1,08	0,16	1,42	<,01	1,27	<,01
3	1,17	0,12	1,38	<,01	1,30	<,01
4+	1,12	0,50	1,48	<,01	1,24	0,02
Antal påbörjade placeringstillfällen 13–15 år						
Inga (0)	1 (ref)		
1	1,12	<,01	
2	1,18	<,01	
3	1,24	<,01	
4	1,30	<,01	
5+	1,31	<,01	
Placerad avgångsåret åk 9 (b)						
Nej	1 (ref)		
Ja, familjehem	0,92	0,02	
Ja, institution	1,34	<,01	
Ja, annat	1,19	0,07	
Antal (n)	13 706		471 469		485 175	

* Pr > ChiSq.

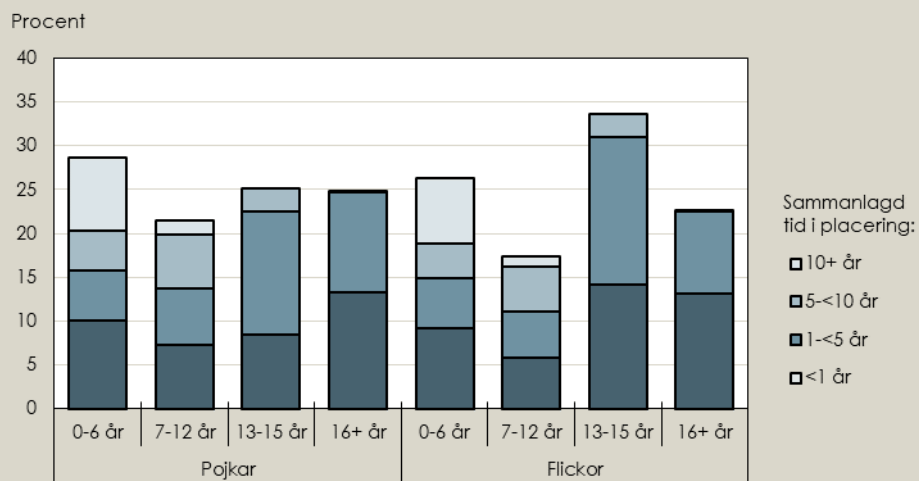
(a) Flyttar över kommungräns. Flyttar i samband med placering ingår inte i modellen "Placerade <16 år".

(b) Avser att man var placerad någon gång under (det förväntade) avgångsåret från årskurs 9 (det år man fyller 16 år). De som var placerade på institution kan även ha varit placerade i familjehem.

Figurer

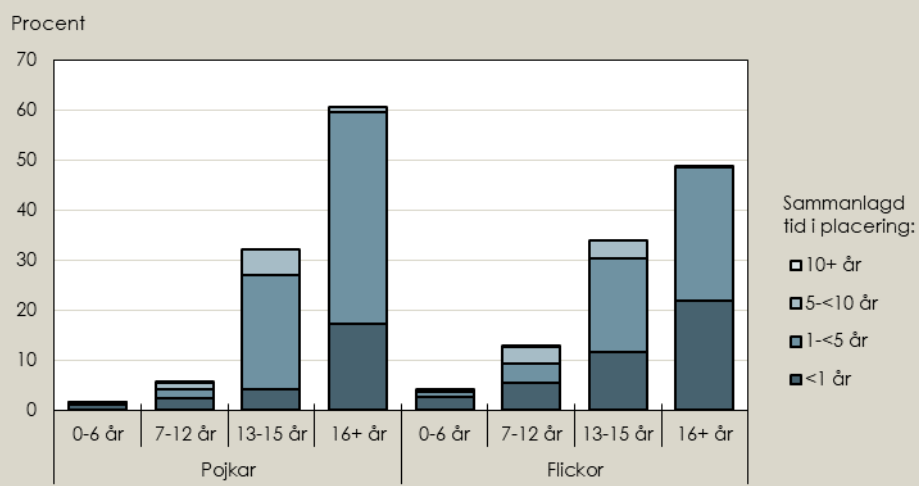
Figur 2.1. Placeringserfarenhet fördelat efter kön - Sverigefödda

Andel placerade fördelat efter sammanlagd tid och ålder vid första placering bland Sverigefödda män (n=20 409) respektive kvinnor (n=20 655). Alla som någon gång under uppväxten varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000. Staplarna för respektive kön summerar till 100 procent.

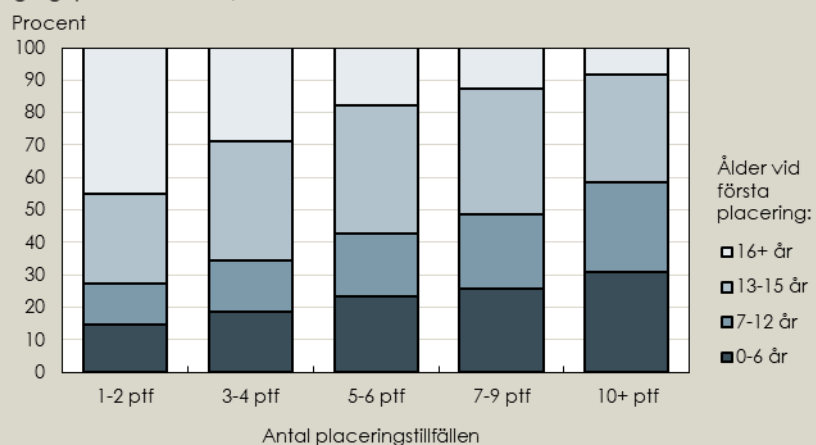
Figur 2.2. Placeringserfarenhet fördelat efter kön - utlandsfödda

Andel placerade fördelat efter sammanlagd tid och ålder vid första placering bland utlandsfödda män (n=22 220) respektive kvinnor (n=8 256). Alla som någon gång under uppväxten varit placerade. Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000. Staplarna för respektive kön summerar till 100 procent.

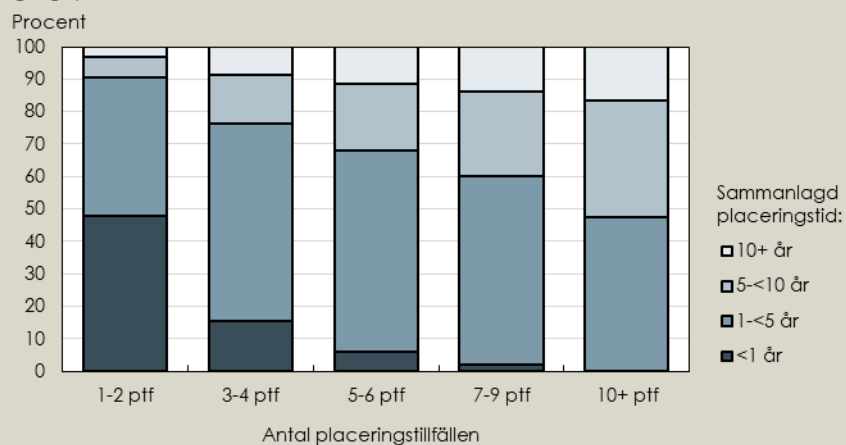
Figur 2.3. Ålder vid första placering efter antal placeringar

Andel som placerats vid olika åldrar fördelat efter antal placeringstillfällen (ptf). Alla som någon gång varit placerade (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

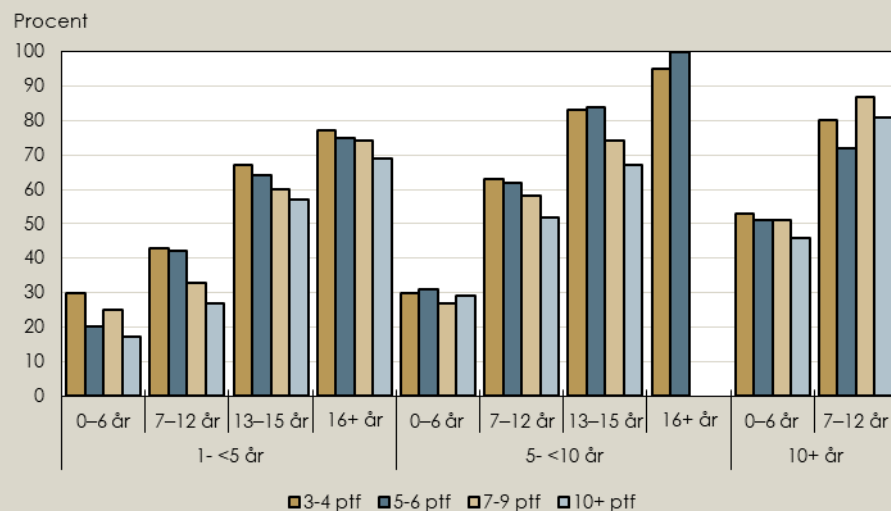
Figur 2.4. Sammanlagd placeringstid efter antal placeringar

Andel med olika lång placeringstid fördelat efter antal placeringstillfällen (ptf). Alla som någon gång varit placerade (n=72 038). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

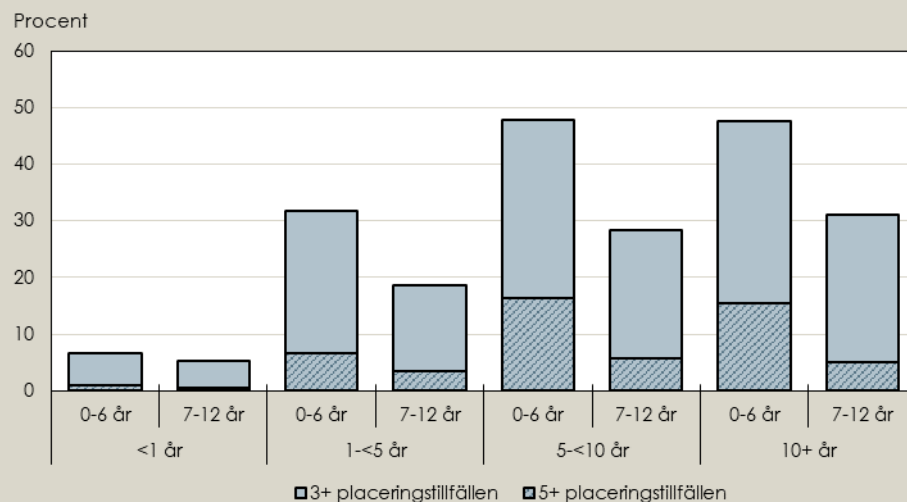
Figur 2.5. Flyttat direkt från första till andra placeringen

Andel som flyttat direkt från det första till det andra placeringsstället utan någon tid mellan placeringsstillfällena, fördelat efter totalt antal placeringsstillfällen (ptf) samt sammanlagd placeringstid (1-<5 år, 5-<10 år, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6 år, 7-12 år, 13-15 år, 16+ år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

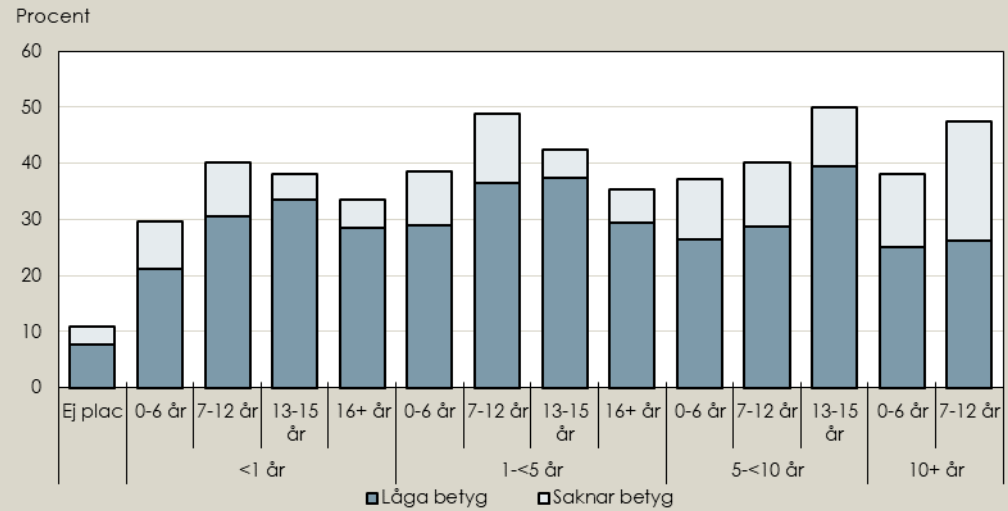
Figur 2.6. Minst tre respektive fem placeringsstillfällen före 13 års ålder

Andel med minst tre respektive minst fem påbörjade placeringsstillfällen före 13 års ålder, fördelat efter sammanlagd placeringstid (<1 år, 1-<5 år, 5-<10 år, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6 år, 7-12 år, 13-15 år, 16+ år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000.

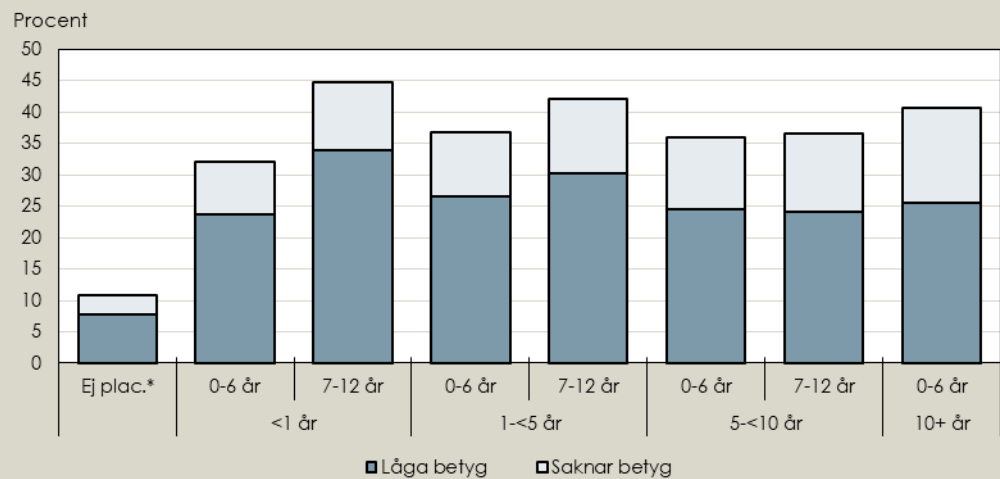
Figur 2.7. Låga betyg i årskurs 6 - sammanlagd placeringstid t.o.m. år 2020

Andel som saknar eller hade låga betyg (genomsnittsbetyg < m-sd) i årskurs 6 fördelat efter sammanlagd placeringstid t.o.m. år 2020 (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15, 16+ år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 2000-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

Figur 2.8. Låga betyg i årskurs 6 - sammanlagd placeringstid t.o.m. 12 år

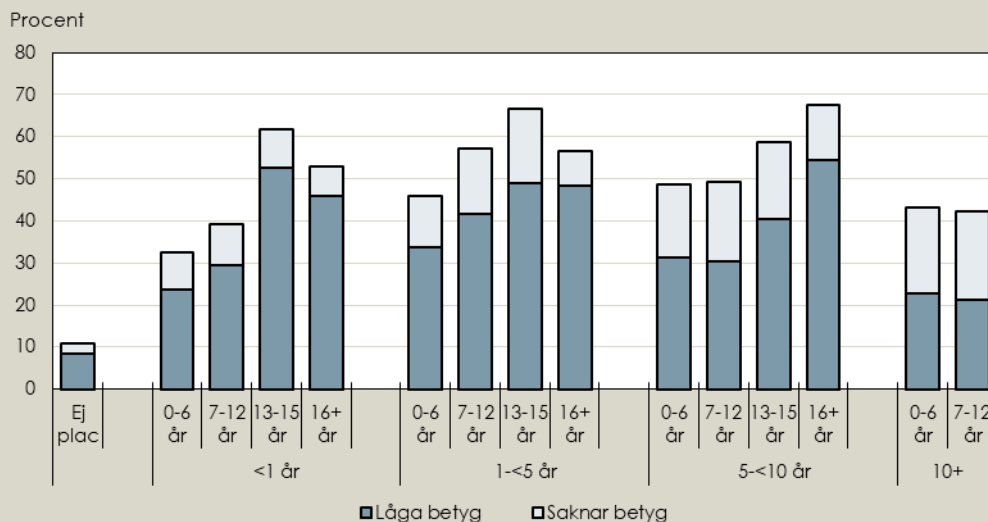
Andel som saknar eller hade låga betyg (genomsnittsbetyg < m-sd) i årskurs 6 fördelat efter sammanlagd placeringstid t.o.m. 12 år (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12 år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 2000-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

* Aldrig placerad t.o.m. år 2020.

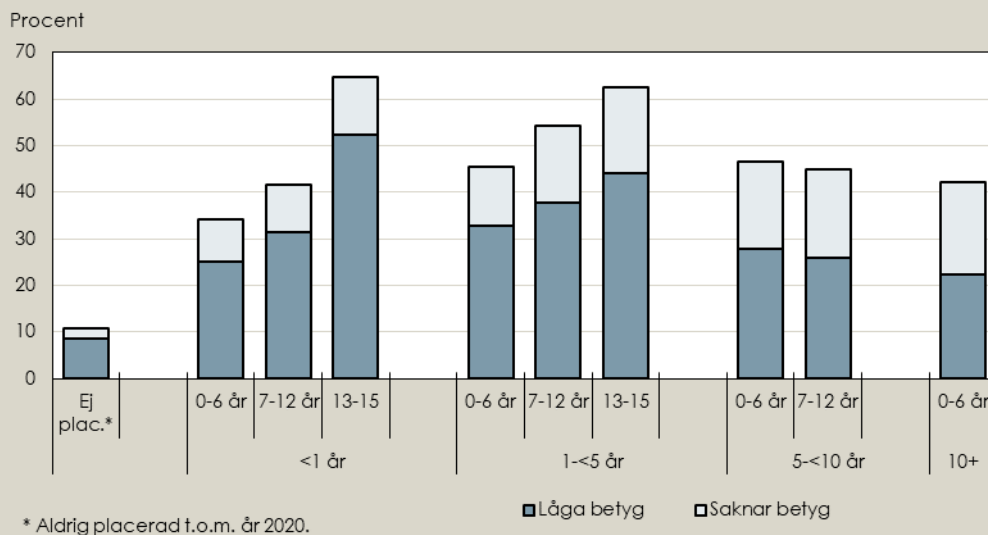
Figur 2.9. Låga betyg i årskurs 9 - sammanlagd placeringstid t.o.m. år 2020

Andel som saknar eller hade låga betyg (genomsnittsbetyg < m-sd) i årskurs 9 fördelat efter sammanlagd placeringstid t.o.m. år 2020 (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15, 16+ år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

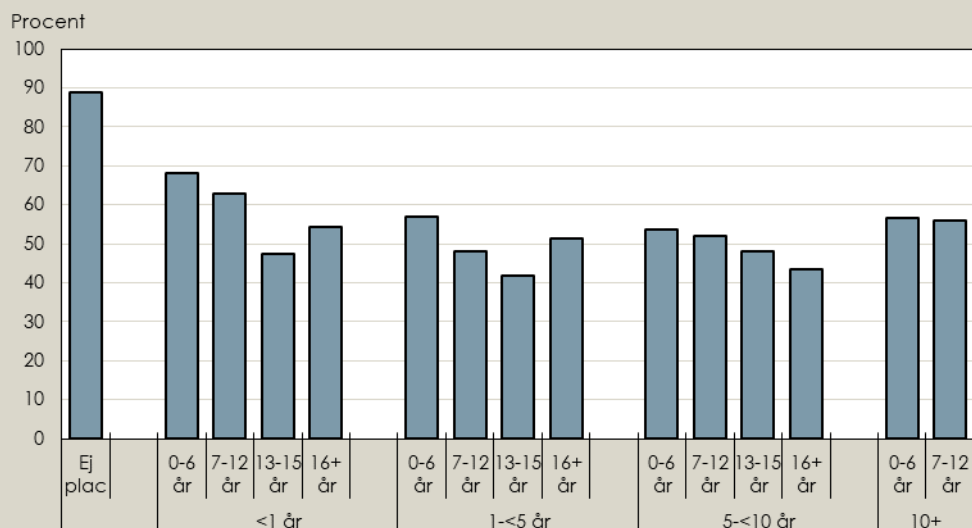
Figur 2.10. Låga betyg i årskurs 9 - sammanlagd placeringstid t.o.m. 15 år

Andel som saknar eller hade låga betyg (genomsnittsbetyg < m-sd) i årskurs 9 fördelat efter sammanlagd placeringstid t.o.m. 15 år (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15 år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

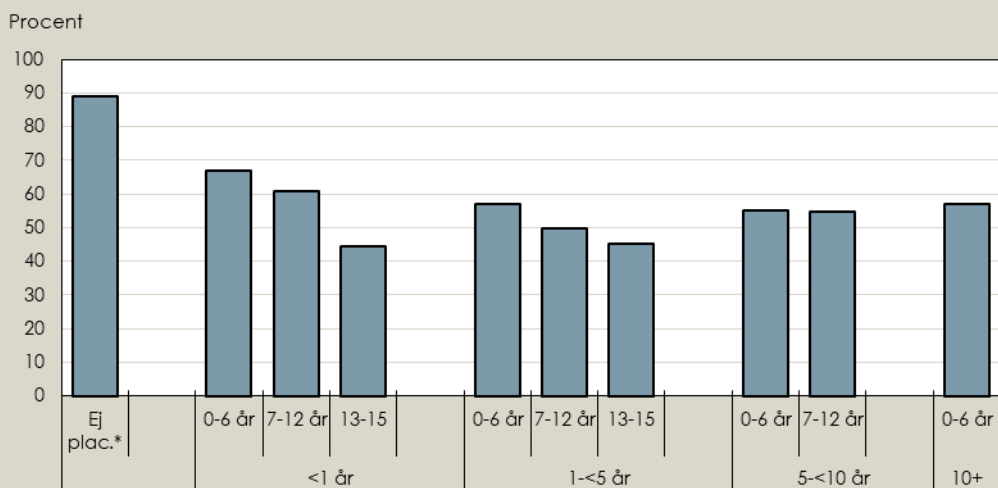
Figur 2.11. Gymnasiebehörighet - sammanlagd placeringstid t.o.m. år 2020

Andel behöriga till gymnasiet fördelat efter sammanlagd placeringstid t.o.m. år 2020 (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15, 16+ år). Folkbokförda i Sverigemed giltigt personnummer, födda 1990-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

Figur 2.12. Gymnasiebehörighet - sammanlagd placeringstid t.o.m. 15 år

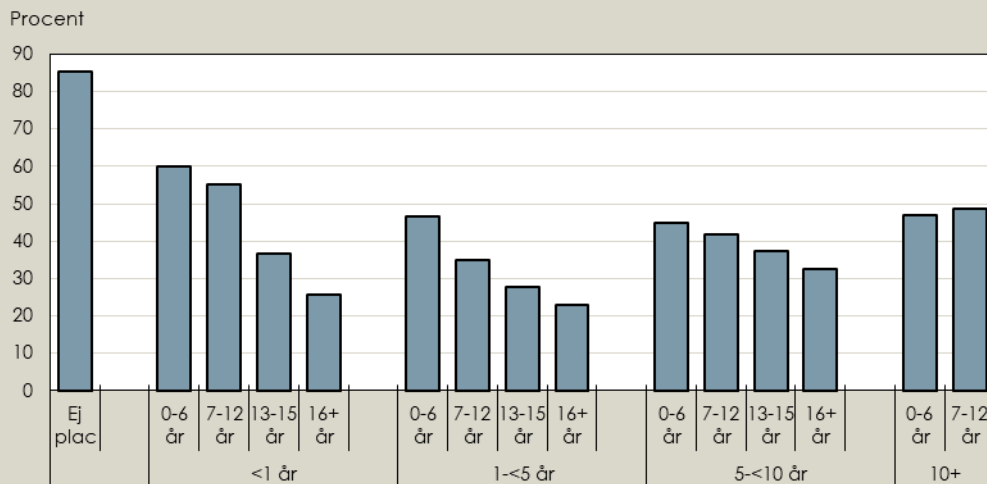
Andel behöriga till gymnasiet fördelat efter sammanlagd placeringstid t.o.m. 15 år (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15 år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2004 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

* Aldrig placerad t.o.m. 2020.

Figur 2.13. Minst treårig gymnasieutbildning vid 20 år

Andel med minst treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder fördelat efter sammanlagd placeringstid (<1, 1-<5, 5-<10, 10+ år) under uppväxten (0-20 år) och ålder vid första placering (0-6, 7-12, 13-15, 16+ år). Folkbokförda i Sverige med giltigt personnummer, födda 1990-2000 exkl. invandrade fr.o.m. 7 års ålder.

Bilaga 3. En jämförelse av placeringsmönster i Danmark och Sverige

Parallellt med kartläggningen av placeringsmönster i Sverige så gjordes också en jämförelse av placeringsmönstren i Sverige och i Danmark. Jämförelsen gjordes utifrån placeringsperioder, med och utan byte av placering. I Danmark registreras byte av placering i registren. I Sverige görs inte det, istället användes den konstruktion av placeringstillfällen som också användes i den svenska kartläggningen (se Bilaga 1. Metod och genomförande).

Jämförelsen avser gruppen som varit placerad någon gång under uppväxten. Det är alltså inte en jämförelse av hur vanligt det är att bli placerad i respektive land. I Sverige hade 3,5 procent av de inrikes födda och 7,7 procent av de utrikes födda varit placerade någon gång före 18 års ålder, av alla födda 1990–2000 i befolkningen. I Danmark var motsvarande andelar 3,7 procent respektive 4,0 procent.

Resultaten redovisas uppdelade efter inrikes och utrikes födda i respektive land. Detta har gjorts för att öka jämförbarheten mellan länderna. Sverige har bland annat tagit emot fler ensamkommande barn och unga än vad Danmark har gjort, och utrikesföddas placeringsmönster påverkas av vid vilken ålder de invandrade. Den kommenterande texten om skillnaderna mellan Danmark och Sverige har avgränsats till de inrikes födda, men i tabellerna redovisas resultaten för båda grupperna.

Eftersom det är antalet placeringar under hela uppväxten som studeras, så omfattar studien en längre tidsperiod (fr.o.m. 1990 t.o.m. 2020 dvs. 30 år). Både i Danmark och i Sverige har olika reformer som berör heldygnsvården för barn och unga genomförts under den studerade tidsperioden. Det gör att resultaten inte nödvändigtvis avspeglar dagens placeringsmönster.

Mot bakgrund av detta måste resultaten tolkas med viss försiktighet. Det kan också hända att en del av skillnaderna mellan länderna snarare är skillnader i hur placeringar registreras, än faktiska skillnader i placeringsmönster. Studien har gjorts i samarbete med Socialstyrelsen i Danmark.

Metod och genomförande

Studiepopulation

I studiepopulationen ingår alla som varit placerade i heldygnsvård någon gång före 18 års ålder. Deras placeringar har följts till och med 22 års ålder, eller till och med år 2020. Studiepopulationen har avgränsats till personer födda 1990–2000, därmed hade alla uppnått 20 års ålder vid mätperiodens slut år 2020.

Definitioner och begrepp

Placeringsmönstren beskrivs utifrån antalet placeringsperioder med eller utan byte av placering. En placeringsperiod avser en i tid sammanhängande placering. Byte av placering registreras på olika sätt i Sverige och i Danmark. I Danmark finns uppgift om byte i registren, medan i Sverige avses byte av placeringsform och/eller byte av placeringskommun (se Bilaga 1. Metod och genomförande). Det innebär att antalet faktiska placeringsbyten kan ha underskattats i de svenska resultaten. Ett byte mellan två familjehem i samma kommun kommer exempelvis inte att markeras som placeringsbyte i de svenska resultaten.

Begrepp

Placeringsform	Form för placering, följande former redovisas i statistiken: Danmark ⁴⁶ : Vanligt familjehem, kommunalt familjehem, släkt- och nätverkshem, kollegier eller kollegieliknande boenden, kost- och efterskola, öppen institution, delvis låst institution, låst institution, socialpedagogiskt boende, fartygsprojekt och eget hem. Sverige: Familjehem, nätverkshem, jourhem, stödboende, hem för vård och boende (HVB) i privat regi, HVB i offentlig regi, särskilt ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse (SiS), eget hem och "annan" placeringsform.
Placeringskommun	Sverige: Den kommun som barnet eller den unge är placerad i.
Placeringsperiod	En placering eller flera placeringar som hänger samman i tid. En ny period startar då det är mer än en (1) dag mellan två placeringar.
Placeringsperiod med byte	Ett eller flera placeringsbyten inom en i tid sammanhängande placeringsperiod. I Danmark enligt registeruppgift, i Sverige då placeringsform och/eller placeringskommun förändrats.
Placeringsperiod utan byte	En i tid sammanhängande placeringsperiod där inga placeringsbyten skett. I Danmark enligt registeruppgift, i Sverige utan att placeringsform och/eller placeringskommun förändrats.
Långtidsplacerade	Den sammanlagda placeringstiden var fem år eller längre.
Kort placeringstid	Den sammanlagda placeringstiden var kortare än ett år.

Skillnader mellan länderna

Heldygnsvården för barn och unga i Danmark och Sverige har många likheter (t.ex. [1]), men det finns också skillnader både i systemen och i hur den registreras:

- I Danmark finns uppgift om placeringsbyten i registret. Det gör det inte i Sverige. Istället antas ett placeringsbyte ha skett då placeringsform och/eller placeringskommun förändras.
- I det danska systemet finns så kallad eftervård (eftervaern), dvs. stöd till unga vuxna 18–22 år som lämnar placering. Eftervård är en behovsprövad

⁴⁶ På danska: Anbringelser på eget værelse, kollegium, kollegielignende opholdssted samt kost- og efterskole, anbringelser i slægt- og netværkspleje, anbringelse i almindelige og kommunale plejefamilier og anbringelser på almindelig, delvist lukket og lukket døgninstitution samt socialpædagogiske opholdssteder og skibsprojekt.

och frivillig insats som exempelvis kan omfatta fortsatt placering, kontaktperson eller annat individanpassat stöd för att underlätta övergången till ett självständigt vuxenliv [2]. I Sverige finns inte det som kallas eftervård. Istället ska socialnämnden enligt lag ansvara för att bedöma och tillgodose det behov av stöd som barn och unga kan ha i samband med att de lämnar heldygnsvården. Unga som är placerade enligt SoL [3], eller enligt LVU till följd av brister i hemmet [4], kan också själva ansöka om fortsatt placering för att exempelvis avsluta en gymnasieutbildning.

- Både i Danmark och i Sverige kan socialtjänsten erbjuda barn och unga öppenvårdsinsatser (forebyggende foranstaltninger). Sådana insatser kan exempelvis vara en särskild utsedd kontaktperson eller kontaktfamilj, eller individuellt anpassade målinriktade program, som kan erbjudas när barnet eller den unga bor hemma eller är placerad. I Danmark registreras dessa på individnivå, vilket gör att man kan studera vilka öppenvårdsinsatser en viss individ eventuellt har haft före, under och efter en placering. I Sverige finns bara aggregerade uppgifter över hur många som fått vissa öppenvårdsinsatser under ett enskilt år. Dessa uppgifter kan alltså inte kopplas till en enskild individ.

Datakällor

Analysen baseras på samkörningar av nationella dataregister i respektive land.

Danmark

De danska resultaten utgår från följande register: Anbringelsesstatistikken (BUAF), Statistikken over forebyggende foranstaltninger (BUFO) och Befolkningsregisteret (BEF).

BUAF är ett händelseregister. Det betyder att varje inrapporterad händelse ger en ny observation. Utifrån dessa händelser har placeringsperioder skapats, där varje period startar med en händelse som anger beslut (afgørelse om anbringelse) eller verkställande om placering (iværksættelse af anbringelse). Händelsen byte av placeringsställe (iværksættelse af ændret anbringelsessted) markerar att det har skett ett byte av placering under en i tid sammanhållen placeringsperiod (se avsnittet Definitioner och begrepp).

Öppenvårdsinsatser har hämtats från BUFO. Folkbokföringsuppgifter och födelseland har hämtats från BEF.

Insatser till barn och unga med funktionsnedsättning (anbringelser pga. funktionsnedsättelser) ingår i analysen med undantag för ”særlige døgninstitutioner” för barn och unga med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning samt fortsatt placering för unga över 18 år med funktionsnedsättning i familjehem (plejefamilie). Först från och med år 2019 blev det möjligt att särskilja placeringar i familjehem på grund av funktionsnedsättning, vilket alltså bara var möjligt för de två sista åren av mätperioden (2019–2020).

Sverige

De svenska resultaten utgår från följande register: Socialstyrelsens register över insatser till barn och unga (BU), samt SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). BU omfattar alla barn och unga som varit placerade i hel-

dygnsvård utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, eller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), förkortad LVU. Insatser till barn och unga på grund av funktionsnedsättning ingår inte registret.

Placeringsperioder med och utan byte har skapats utifrån variablerna startdatum, avslutsdatum, placeringsform och placeringskommun (se Definitioner och begrepp).

Folkbokföringsuppgifter och födelse land har hämtats från RTB.

Resultat

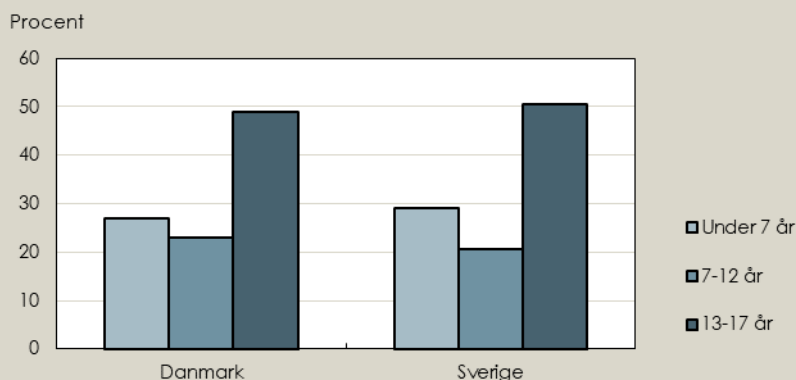
Likartat åldersmönster för första placering

Åldersmönstret för den första placeringen var väldigt lika bland inrikes födda barn och unga i Danmark och Sverige (figur 3.1). I båda länderna var hälften i tonåren när de placerades för första gången. Bland dem som hade placerats före tonåren fanns en viss tendens till att placeringarna skett lite tidigare i Sverige än i Danmark. Andelen som placerades före skolålder (under 7 år) var något högre i Sverige än i Danmark, medan andelen som placerats i låg- och mellanstadieålder (7–12 år) var något högre i Danmark än i Sverige.

I Sverige skedde den första placeringen oftare med tvång (enligt LVU) än vad den gjorde i Danmark, 23 procent jämfört med 9 procent (tabell 3.1). Barn och unga placerades också oftare i familjehem första gången i Sverige än vad de gjorde i Danmark, 59 procent jämfört med 30 procent (tabell 3.1). I Danmark var det vanligare med familjehem ju yngre de placerade var vid första placeringen, 48 procent bland dem som var 0–6 år, 40 procent bland som var 7–12 år och 16 procent bland dem som var 13–17 år. I Sverige var mönstret annorlunda. Där var andelen som placerades i familjehem (inklusive jourhem och nätverkshem) högst bland dem som var 7–12 år när de placerades första gången, 72 procent. Bland dem som var 0–6 år och 13–17 år placerades 51 respektive 58 procent i familjehem (visas ej i tabell).

Figur 3.1. Ålder vid första placering, inrikes födda

Andel som var under 7 år, 7–12 år respektive 13–17 år när de placerades i heldygnsvård första gången. Barn och unga inrikes födda 1990–2000 som placerades för första gången före 18 års ålder, i Danmark och Sverige.

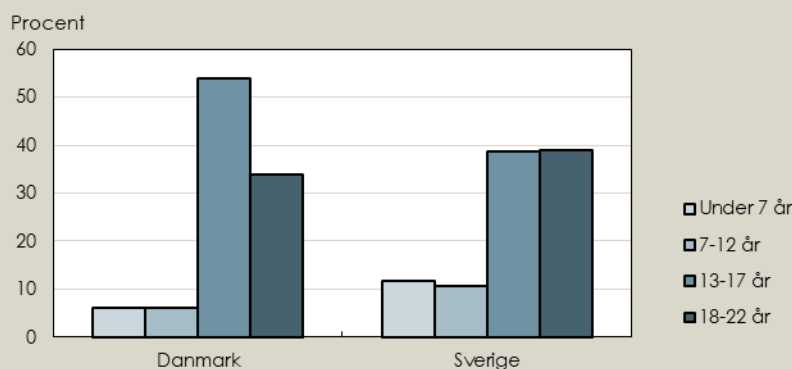
Fler lämnar tidigare – och senare - i Sverige

Även om åldersmönstret för den första placeringen var väldigt likartat i de två länderna så var åldersmönstret för när man lämnade heldygnsvården för sista gången olika (figur 3.2). Bland inrikes födda i Danmark var det vanligast att lämna heldygnsvården vid 13–17 års ålder, drygt hälften hade gjort det. I Sverige var det lika vanligt att lämna placering vid 13–17 års ålder som vid 18–22 års ålder. Och det var vanligare i Sverige än i Danmark att lämna heldygnsvården före tonåren.

I Danmark infördes år 2001 det som kallas eftervård (eftervaern), det vill säga stödinsatser i samband med att unga 18 år och äldre lämnar heldygnsvården. Det hade 22 procent av de inrikes födda i Danmark fått (tabell 3.1). Eftervården kan bestå av fortsatt placering, eller av andra stödinsatser. I Sverige finns inte det som kallas eftervård men lagen reglerar att socialnämnden ansvarar för att bedöma och tillgodose det behov av stöd som barn och unga kan ha i samband med att de lämnar heldygnsvården. I dagsläget finns dock ingen samlad nationell bild av i vilken utsträckning och på vilket sätt det stödet ges [5].

Figur 3.2. Ålder vid placeringsavslut, inrikes födda

Andel som var under 7 år, 7-12 år, 13-17 år respektive 18-22 år* när de lämnade placeringen sista gången. Barn och unga inrikes födda 1990-2000 som placerades för första gången före 18 års ålder, i Danmark och Sverige.

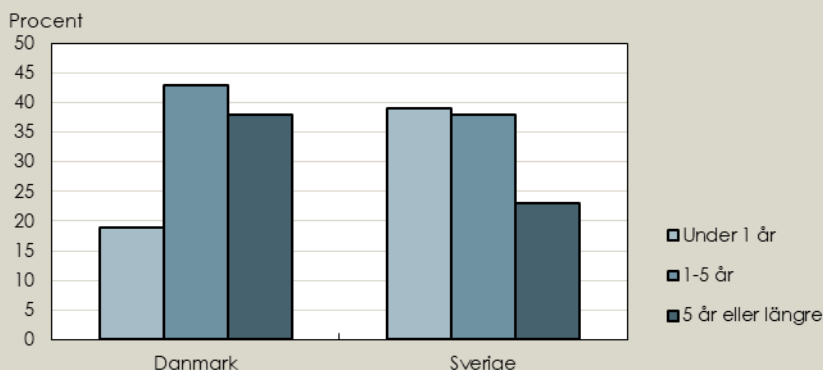
* Alla hade uppnått 20 år sålder vid 2020 års utgång. I Danmark inkluderas eftervården i placeringar vid 18-22 års ålder.

Vanligare med långa placeringar i Danmark

I Danmark var det vanligare än i Sverige med långa placeringar (figur 3.3), drygt en tredjedel (38 procent) av de inrikes födda hade varit placerade sammanlagt fem år eller längre. I Sverige hade en knapp fjärdedel (23 procent) varit placerade så länge. Omvänt var det vanligare med korta placeringstider i Sverige, 39 procent av de inrikes födda hade varit placerade kortare tid än ett år. I Danmark var motsvarande andel 19 procent.

Figur 3.3. Sammanlagd tid i placering, inrikes födda

Andel som sammanlagt varit placerad under 1 år, 1-5 år respektive 5 år eller längre under uppväxten*. Barn och unga inrikes födda 1990-2000 som placerades för första gången före 18 års ålder, i Danmark och Sverige.

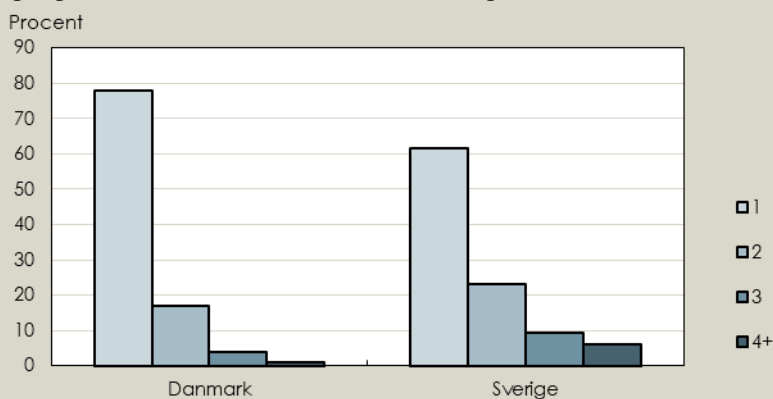
* Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020.

Vanligare med flera placeringar i Sverige

Det var vanligare med många placeringar i Sverige än i Danmark (figur 3.4). Detta trots att fler hade kortare sammanlagd placeringstid i Sverige än i Danmark. I Danmark hade 78 procent bara en placeringstid jämfört med i Sverige där motsvarande andel var 62 procent.

Figur 3.4. Antal placeringar, inrikes födda

Andel med 1, 2, 3 respektive 4 eller fler (4+) placeringar* under uppväxten. Barn och unga inrikes födda 1990-2000 som placerades första gången före 18 års ålder, i Danmark och Sverige.

* Med placeringstid avses en i tid sammanhängande placering, alla placeringar t.o.m. år 2020.

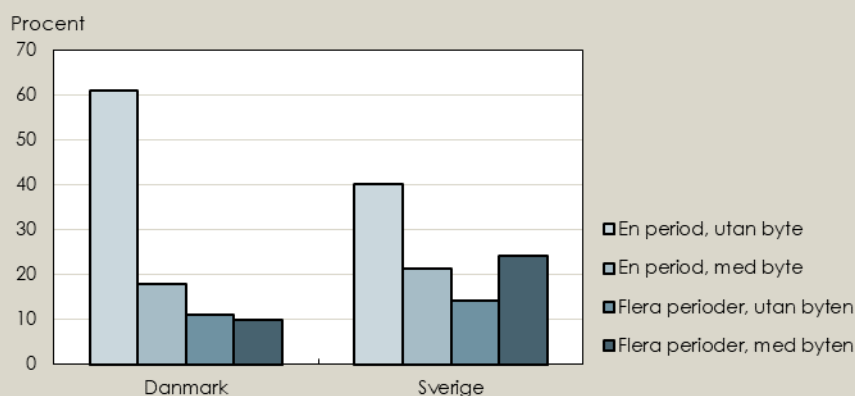
Skillnaderna mellan länderna var ännu större om man även tog hänsyn till placeringbyten under en sammanhängande tidsperiod (figur 3.5). I Danmark hade närmare två tredjedelar (66 procent) av de inrikes födda bara en sammanhängande placeringstid utan något byte av placering under perioden. Motsvarande andel var 40 procent i Sverige. Noteras här bör också att svenska data sannolikt underskattar antalet byten, eftersom byten mellan samma placeringstyp eller inom samma kommun inte registreras som det gör i Danmark (se Definitioner och begrepp).

Resultaten visar också att det var vanligare med längre tid mellan placeringsperioderna i Sverige än vad det var i Danmark. Här har alltså tiden mellan placeringsperioder summerats, från den första till den sista placeringen i individens liv (tabell 3.1). Det betyder att de inrikes födda barnen och ungdomarna i Sverige sammantaget bott hemma under längre perioder mellan placeringarna än vad de gjort i Danmark.

I Danmark finns registeruppgifter över barn och unga som fått så kallade öppenvårdsinsatser, det vill säga förebyggande stödinsatser (förebyggande foranstaltningar). För barn och unga som bor hemma kan sådana insatser användas för att undvika att ett barn eller en ungdom behöver placeras utanför hemmet. En placering i heldygnsvård är bara aktuell när andra alternativ visat sig otillräckliga. I Sverige saknas dock nationella registeruppgifter över vilka barn och unga som fått öppenvårdsinsatser. I Danmark hade tre fjärdedelar av de inrikes födda barnen och ungdomarna som varit placerade fått någon sådan insats (tabell 3.1).

Figur 3.5. Typ av placeringsperioder, inrikes födda

Andel med en respektive flera placeringsperioder, med eller utan byte av placering*. Barn och unga inrikes födda 1990-2000 som placerades första gången före 18 års ålder, i Danmark och Sverige.

* I Danmark registreras byte av placering. I Sverige avses byte av placeringsform och/eller placeringskommun. Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020.

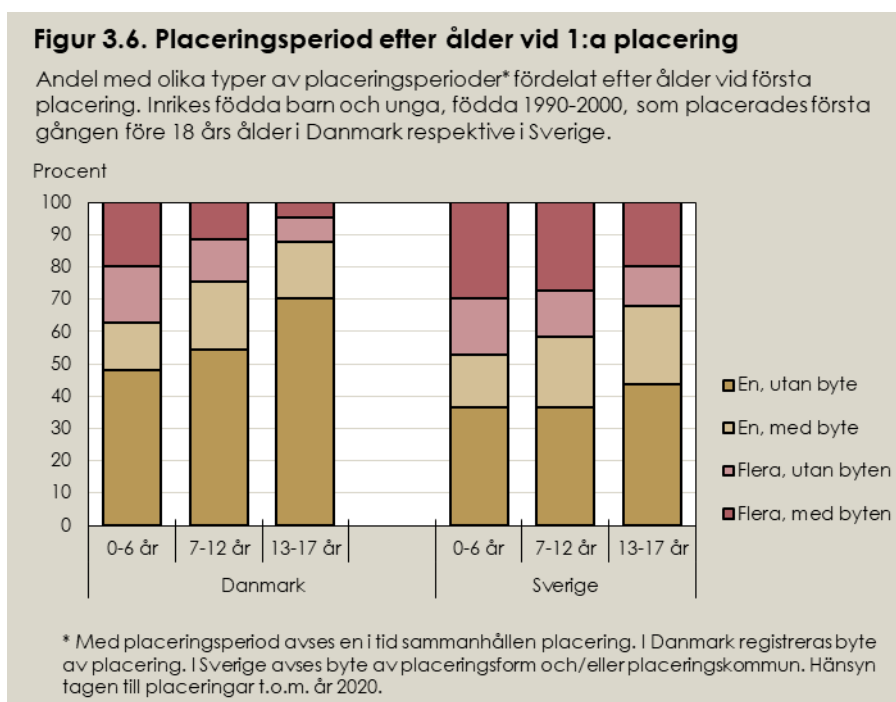
Skillnader i placeringsmönster

Tonårsplacerade oftare bara en placering i Danmark

I Danmark fanns tydliga skillnader mellan gruppen som hade en placeringsperiod och gruppen som hade flera placeringsperioder. Bland de inrikes födda som hade en period utan byte av placering hade mer än hälften placerats för första gången i tonåren (tabell 3.2). I Sverige fanns inte samma tydliga mönster, där var åldersfördelningen för första placeringen mer likartad i de olika grupperna.

När man jämför placeringsmönstren efter ålder vid första placering (figur 3.6), så framgår att i Danmark hade över två tredjedelar (69 procent) av de inrikes födda som placerades i tonåren bara en placeringsperiod utan placeringsbyten. I Sverige var motsvarande andel 44 procent. Bland inrikes födda som placerades tidigt, före skolåldern, fanns också skillnader mellan länderna, även om de inte var lika stora. I Sverige hade 63 procent av de inrikes

födda som placerades före skolåldern placeringsbyten och/eller flera placeringsperioder. I Danmark var motsvarande andel 52 procent.

Långvarigt placerade oftare flera placeringar i Sverige

När man tittar på fördelningen av placeringsperioder uppdelat på sammanlagd placeringstid (figur 3.7) så ser man att nio av tio inrikes födda med kort placeringstid i Danmark bara haft en placering. I Sverige hade nästan en tredjedel (31 procent) av dem med korta placeringstider åtminstone ett placeringsbyte.

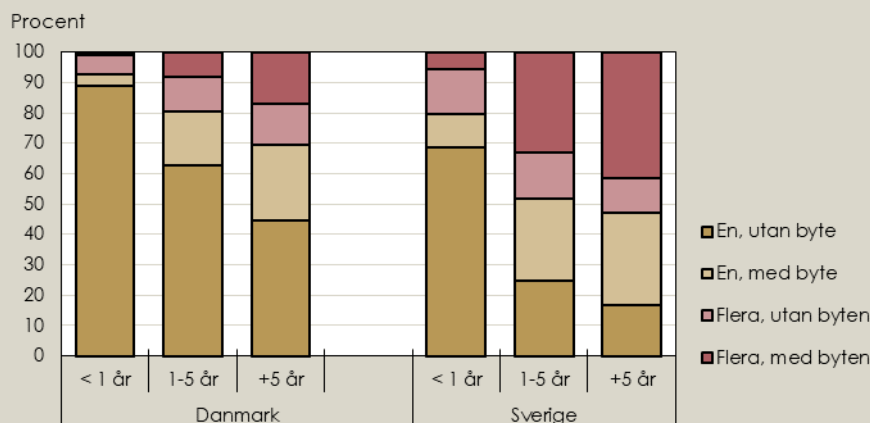
Bland de långtidsplacerade (sammanlagt fem år eller längre) så hade 44 procent i Danmark och 17 procent i Sverige en placeringsperiod utan byten. Att det var vanligare med långa placeringar bland de inrikes födda som bara haft en placering framgår också av tabell 3.2, där genomsnittstiden i den första (och enda) placeringen var 4,3 år i Danmark jämfört med 1,7 år i Sverige. Generellt var den första placeringen kortare i Sverige än i Danmark i alla grupper, det vill säga både bland dem med bara en placeringsperiod med eller utan byten och bland dem med fler placeringsperioder än bara en. En delförklaring till denna skillnad kan vara att man i Sverige skiljer på jourhem och vanliga familjehem.

I Sverige finns särskilda familjehem som har beredskap att ta emot barn och unga med kort varsel. Om barnet eller den unga sedan behöver en mer permanent placering så får de sedan flytta till ett vanligt familjehem, även om det också händer att jourhemsplaceringen omvandlas till en vanlig familjehemsplacering och barnet stannar kvar i samma familj. Eftersom det saknas registeruppgifter om vilken familj barnet eller den unga är placerade i så definieras ett byte från jourhem till familjehem alltid som ett placeringsbyte i

den här studien så snart placeringsformen förändras. Vanligtvis sker också ett byte av familj när placeringen övergår från jourhem till familjehem.

Figur 3.7. Placeringsperiod efter placeringstid

Andel med olika typer av placeringsperioder* fördelat efter sammanlagd tid i placering under uppväxten. Inrikes födda barn och unga, födda 1990-2000, som placerades första gången före 18 års ålder i Danmark respektive i Sverige.

* Med placeringsperiod avses en i tid sammanhållen placering. I Danmark registreras byte av placering. I Sverige avses byte av placeringsform och/eller placeringskommun. Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020.

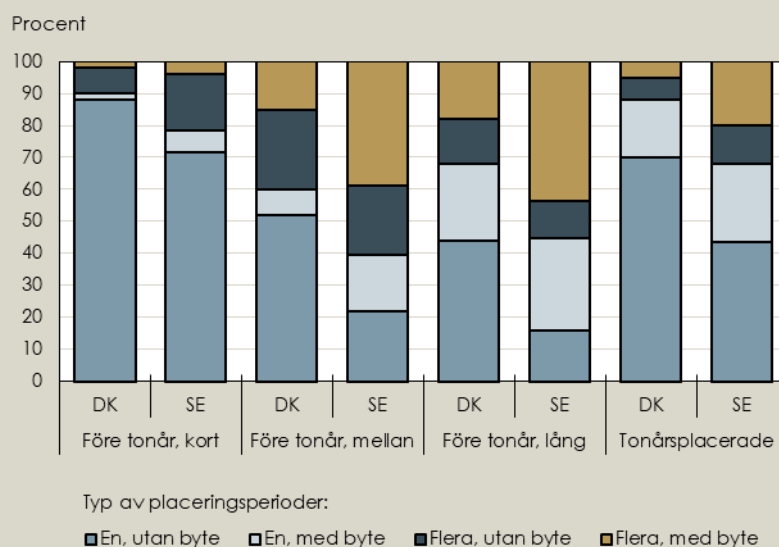
Nästan tre gånger så vanligt att uppväxtplacerade är kvar i den första placeringen i Danmark

Om man kombinerar ålder vid första placering med den sammanlagda tiden i placering så får man mer homogena placeringsgrupper vad gäller placeringserfarenhet och skäl till placering [6]. Gruppen som placerades före tonåren (0–12 år) och som varit långvarigt placerade (minst fem år) brukar ibland kallas ”uppväxtplacerade”. Många i denna grupp placerades på grund av brister i hemmiljön under småbarnsåren och har varit placerade under merparten av uppväxten. I Danmark utgjorde den här gruppen en tredjedel (33 procent) av de inrikes födda som placerats före 18 års ålder. Motsvarande andel i Sverige var en femtedel (20 procent) (visas ej i tabell).

I Danmark hade mer än två femtedelar (44 procent) i denna grupp (Före tonår, lång) varit kvar i den familj där de placerades första gången. Nära två tredjedelar (66 procent) hade bara en sammanhängande placeringsperiod. Motsvarande andelar i Sverige var 16 procent respektive 44 procent. Generellt var andelen med fler placeringar högre i alla placeringsgrupper i Sverige än vad den var i Danmark. Det gäller såväl tonårsplacerade som tidigt och kortvarigt placerade (figur 3.8).

Figur 3.8. Placeringsperioder efter placeringsgrupp

Andel med olika typer av placeringsperioder*, fördelat efter placeringsgrupp**, i Danmark respektive i Sverige. Barn och unga inrikes födda 1990-2000 som placerades första gången före 18 års ålder.

* Med placeringsperiod avses en i tid sammanhållen placering. I Danmark registreras byte av placering. I Sverige avses byte av placeringsform och/eller placeringskommun. Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020.

** Indelning efter ålder vid första placering och sammanlagd tid i placering:
Före tonår, kort = 0-12 år, < 1 år. Före tonår, mellan = 0-12 år, 1-5 år.
Före tonår, lång = 0-12 år, > 5 år. Tonårsplacerade = Första placering fr.o.m. 13 år oavsett sammanlagd tid i placering.

Diskussion

Så vitt vi vet är det här första gången som placeringsmönstren i Danmark och Sverige har jämförts utifrån antalet placeringar som barn och unga i heldygnsvård har haft under uppväxten. Förutsättningarna för jämförande studier mellan Danmark och Sverige är goda. Länderna har många likheter och hög kvalitet på registerdata. En skillnad är dock att i Danmark inkluderas heldygnsvård till följd av funktionsnedsättning i registret över placerade, vilket det inte gör i Sverige [7].

Resultaten visar på ganska stora skillnader mellan länderna. I Sverige var det vanligare att de placerade haft flera placeringsperioder, med eller utan placeringsbyten, än vad det var i Danmark. Detta trots att svenska data sannolikt underskattar antalet placeringsbyten. Hur ska de här skillnaderna förstås? Först bör påpekas att det är inte självklart hur skillnader i placeringsmönster ska värderas. Som redan nämnts i den svenska kartläggningen är det svårt att ge en generell definition av instabilitet (se inledningskapitlet). Många korta placeringar behöver inte innebära att placeringen har varit instabil. Det kan exempelvis röra sig om ett och samma familjehem som stöttat barnet genom uppväxten. Omvänt kan en lång placering ha varit dålig så att

ett byte av placering hade varit att föredra, om exempelvis placeringen i ett visst familjehem av olika skäl inte blivit bra.

Åldersmönstret för när barn och unga hade placerats första gången var nästan identiskt i länderna. Det verkar alltså inte förklara skillnaderna i placeringsmönster. Däremot fanns det skillnader i vid vilken ålder heldygnsvården avslutades. I Sverige var det fler som lämnade den sista placeringen efter myndighetsålder. Det skulle kunna vara en förklaring till att det var vanligare med fler placeringar i Sverige än i Danmark, om man antar att en del av placeringsbytena sker i övre tonåren exempelvis vid byten mellan olika HVB. Tvångsplaceringar kan även ske från och med 18 års ålder. Den svenska kartläggningen visade att de som placerades i tonåren och hade många placeringar ofta hade flera korta placeringar på institution (se exempel 6 sidan 67). I Danmark hade 70 procent av de tonårsplacerade bara en placeringsperiod utan placeringsbyten. I Sverige var motsvarande andel 44 procent.

Men det verkar även finnas skillnader i början av placeringskedjan. Andelen långvarigt placerade (fem år eller längre) var högre i Danmark än i Sverige. En tredjedel av de inrikes födda i Danmark var tidigt och långvarigt placerade jämfört med en femtedel i Sverige. I Danmark hade 44 procent av dessa varit kvar i den första placeringen jämfört med 16 procent i Sverige. I Sverige var familjehem (inkl. nätverkshem och jourhem) vanligare som första placeringsform än vad det var i Danmark, särskilt bland de tonårsplacerade. I Sverige placerades 58 procent av 13–17-åringarna i familjehem vid första placeringen jämfört med 16 procent i Danmark. Vad som ligger bakom dessa skillnader är oklart. Det kan röra sig om handläggningstekniska skillnader. I Danmark har man också haft större differentiering inom heldygnsvården och en tradition av utvecklade alternativ till den traditionella institutionsvården med stor variation av olika slags institutionsvård [8]. Användandet av öppenvårdsinsatser före och under placeringen kan också vara en delförklaring till skillnader i placeringsmönster. Danska data visade att tre fjärdedelar av de inrikes födda hade fått någon öppenvårdsinsats (forebyggande föranstaltningar). I Sverige finns inte dessa uppgifter på individnivå, så här saknas jämförande data.

Första placeringen var också oftare en tvångsplacering i Sverige än i Danmark. Det kan kanske också vara en delförklaring till att det var vanligare med placeringsbyten i Sverige, vilket antyds av resultaten. I båda länderna är andelen tvångsplacerade högre bland dem som hade fler perioder och byten. Avsaknaden av samtycke till placering kan bidra till att placeringarna blir mer instabila eftersom de inte sker i samförstånd. Första placeringen var också generellt längre i genomsnitt i Danmark än vad den var i Sverige, även om det inte framgår av studien vad som ligger bakom detta.

Sammantaget väcker resultaten många frågor, inte bara vad gäller vad som ligger bakom dessa skillnader mellan länderna i placeringsmönster utan också hur dessa skillnader påverkar barn och unga. För att bättre förstå hur heldygnsvården för barn och unga fungerar ur ett livsförloppsperspektiv behövs fördjupningsstudier. Den här studien ska därför ses som ett första steg och en hjälp att ringa in relevanta fördjupningsområden. Det pågår redan en del samarbeten där de nordiska länderna försöker lära av varandra i syfte att tillsammans förbättra förhållandena för barn och unga som är placerade. Den

här studien har varit ett resultat av ett praktikantutbyte mellan Socialstyrelsen i Danmark och Socialstyrelsen i Sverige.

Tabeller

Teckenförklaring

.. = Ingen förekomst.
 - = Redovisas ej p.g.a. små tal.
 0 = Avrundat till noll (0).

Tabell 3.1. Heldygnsvård bland barn och unga i Danmark och Sverige

Beskrivning av heldygnsvård i Danmark och Sverige fördelat efter inrikes och utrikes födda. Barn och unga födda 1990–2000 som placerades första gången före 18 års ålder. Procent.

	DK		SE	
	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda
Kön				
Flickor	39	47	28	51
Pojkar	61	53	72	49
Summa	100	100	100	100
Ålder vid första placering				
0–6 år	7	27	3	29
7–12 år	21	23	9	21
13–17 år	71	49	88	50
Summa	100	100	100	100
Första placering				
Tvång (a)	14	9	10	23
Familjehem (b)	22	30	40	59
Ålder vid avslut av sista placering				
0–6 år	2	6	2	12
7–12 år	5	6	4	11
13–17 år	54	54	29	39
18–22 år (c)	38	34	66	39
Summa	100	100	100	100
Sammanlagd tid i placering				
Under 1 år	26	19	27	39
1–5 år	51	43	64	38
5 år eller längre	23	38	9	23
Summa	100	100	100	100
Endast i Danmark				
Eftervårn	24	22
Forebyggande foranstaltningar	70	74
Antal (n)	2 704	27 218	26 711	39 164

(a) DK: Avser beslut utan samtyckeskrav, preliminära beslut, fällande domar, etc. SE: Heldygnsvård enligt LVU inkl. omedelbart omhändertagande. (b) SE: Inkl. nätverkshem, jourhem och beredskapshem. (c) DK: Jmf. eftervårn.

Forts. Tabell 3.1.

	DK		SE	
	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda
Antal placeringsperioder (d)				
1	84	78	79	62
2	13	17	17	23
3	2	4	3	9
4+	1	1	1	6
Summa	100	100	100	100
Typ av placeringsperiod (e)				
En period utan byte	66	61	42	40
En period med byte	18	18	37	21
Flera perioder utan byten	9	11	8	14
Flera perioder med byten	7	10	13	24
Summa	100	100	100	100
Tid mellan placeringsperioder (f)				
Ingen (0 dagar)	76	65	79	62
Under 1 år	17	22	14	16
1–5 år	6	9	6	14
5 år eller längre	2	4	1	8
Summa	100	100	100	100
Antal (n)	2 704	27 218	26 711	39 164

(d) Med placeringsperiod avses en sammanhållen placering i tid. (e) I Danmark finns uppgift om byte av placering. I Sverige saknas sådan information, och byte av placering avser byte av placeringsform och/eller placeringskommun. Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020. (f) Tid då ingen placering pågår, med hänsyn till tidpunkten vid starten på den första placeringen och tidpunkten vid slutet på den sista placeringen.

Tabell 3.2. Heldygnsvård bland barn och unga i Danmark och Sverige, fördelat efter typ av placeringsperiod – inrikes födda

Beskrivning av heldygnsvård i Danmark och Sverige fördelat efter typ av placeringsperiod* bland inrikes födda i respektive land. Barn och unga födda 1990–2000 som placerades första gången före 18 års ålder. Procent.

	DK				SE			
	En Utan byte	Med byte	Flera Utan byte	Med Byte	En Utan byte	Med byte	Flera Utan byte	Med byte
Kön								
Flickor	47	46	47	47	51	49	52	50
Pojkar	53	54	53	53	49	51	48	50
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Sammanlagd tid i placering								
Under 1 år	27	4	10	2	67	19	41	9
1–5 år	45	43	44	34	23	48	40	52
+5 år	28	53	45	63	10	33	18	40
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Genomsnitt (a)	4,3	7,0	6,1	8,0	1,7	4,8	2,9	5,4
Sammanlagd tid mellan placeringsperioder (b)								
Ingen (0 dagar)	87	70	100	100
Under 1 år	13	30	55	51	..	0	44	41
1–5 år	35	39	35	38
+5 år	9	11	21	20
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Ålder vid första placering								
0–6 år	21	22	41	51	26	22	36	36
7–12 år	21	28	27	26	19	21	20	23
13–17 år	58	49	32	23	55	57	44	41
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Första placering								
Genomsnittstid (c)	4,3	1,8	1,8	1,3	1,7	0,9	0,6	0,5
Tvång (d)	8	13	9	12	16	42	13	22
Familjehem (e)	29	28	39	31	60	56	61	57
Ålder vid avslut av sista placering								
0–6 år	9	2	4	2	20	6	9	2
7–12 år	7	2	6	4	16	9	12	4
13–17 år	58	54	45	45	45	37	40	30
18–22 år (f)	26	42	46	49	19	48	40	64
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal (n)	16 485	4 846	3 114	2 773	15 692	8 400	5 558	9 514

* Med placeringsperiod avses en sammanhållen placering i tid. I Danmark finns uppgift om byte av placering. I Sverige saknas sådan information, och byte av placering avser byte av placeringsform och/eller placeringskommun. Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020. (a) Angivet i år, med hänsyn till den totala tiden i placering inkl. tid efter 18 års ålder, dock som längst t.o.m. 2020 års utgång. (b) Tid då ingen placering pågår, med hänsyn till tidpunkten vid starten på den första placeringen och tidpunkten vid slutet på den sista placeringen. Observera att i Danmark kan tid mellan placeringsperioder förekomma även under sammanhållna perioder till följd av "administrativa händelser". (c) Angivet i år. (d) DK: Avser beslut utan samtyckeskrav, preliminära beslut, fällande domar, etc. SE: Heldygnsvård enligt LVU inkl. omedelbart omhändertagande. (e) SE: Inkl. nätverkshem, jourhem och beredskapshem. (f) DK: Inkl. "efterværn".

Tabell 3.3. Haldygnsvård bland barn och unga i Danmark och Sverige, fördelat efter typ av placeringsperiod – utrikes födda

Beskrivning av heldygnsvård i Danmark och Sverige fördelat efter typ av placeringsperiod* bland utrikes födda i respektive land. Barn och unga födda 1990–2000 som placerades första gången före 18 års ålder. Procent.

	DK				SE			
	En Utan byte	Med byte	Flera Utan byte	Med Byte	En Utan byte	Med byte	Flera Utan byte	Med byte
Kön								
Flickor	37	41	51	40	29	23	31	32
Pojkar	63	59	49	60	71	77	69	68
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Sammanlagd tid i placering								
Under 1 år	34	7	18	5	45	11	34	9
1–5 år	50	56	54	48	50	76	62	76
+5 år	16	36	28	47	4	13	4	16
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Genomsnitt (a)	2,7	4,6	3,8	5,6	1,7	3,1	2,0	3,3
Sammanlagd tid mellan placeringsperioder (b)								
Ingen (0 dagar)	92	82	100	100
Under 1 år	8	18	55	51	..	0	65	67
1–5 år	35	39	31	29
+5 år	9	11	4	4
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Ålder vid första placering								
Under 7 år	6	5	15	19	4	1	4	3
7–12 år	17	24	32	32	9	6	11	16
13–17 år	78	70	53	49	87	93	86	80
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Första placering								
Genomsnittstid (c)	2,7	1,3	1,3	1,0	1,7	0,7	0,6	0,4
Tvång (d)	8	13	9	12	7	10	8	16
Familjehem (e)	22	23	25	21	41	34	43	48
Ålder vid avslut av sista placering								
Under 7 år	3	-	-	..	3	0	1	0
7–12 år	6	-	..	-	7	2	4	1
13–17 år	59	49	-	-	39	21	27	20
18–22 år (f)	32	48	51	60	51	77	68	79
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal (n)	1 788	491	247	178	11 115	9 877	2 267	3 452

* Med placeringsperiod avses en sammanhållen placering i tid. I Danmark finns uppgift om byte av placering. I Sverige saknas sådan information, och byte av placering avser byte av placeringsform och/eller placeringskommun. Hänsyn tagen till placeringar t.o.m. år 2020. (a) Angivet i år, med hänsyn till den totala tiden i placering inkl. tid efter 18 års ålder, dock som längst t.o.m. 2020 års utgång. (b) Tid då ingen placering pågår, med hänsyn till tidpunkten vid starten på den första placeringen och tidpunkten vid slutet på den sista placeringen. Observera att i Danmark kan tid mellan placeringsperioder förekomma även under sammanhållna perioder till följd av "administrativa händelser". (c) Angivet i år. (d) DK: Avser beslut utan samtyckeskrav, preliminära beslut, fällande domar, etc. SE: Haldygnsvård enligt LVU inkl. omedelbart omhändertagande. (e) SE: Inkl. nätverkshem, jourhem och beredskapshem. (f) DK: Inkl. "efterværn".

Referenser

1. Thoburn, J. (2007). Globalisation and child welfare: Some lessons from a cross-national study of children in out-of-home care. Norwich, UK: University of East Anglia Social Work Monographs.
2. Frederiksen, S., & Lausten, M. (2018). Use of aftercare in Denmark. *Nordic Social Work Research*, 8(S1), 94–103.
3. Socialstyrelsen (2020). Placerade barn och unga. Handbok för socialtjänsten. Stockholm: Atta45 Tryckeri AB.
4. Socialstyrelsen (2020). LVU. Handbok för socialtjänsten. Stockholm: Atta45 Tryckeri AB.
5. Socialstyrelsen (2020). Förstudie om socialtjänstens behov av stöd i arbetet med att förbereda unga placerade i övergången till självständigt boende.
6. Triseliotis, J. (1989). Foster care outcomes: a review of key research findings. *Adoption & Fostering*, 13(3), 5–17.
7. Social- og Ældreministeriet (2020). Socialpolitisk Redegørelse. Hämtat från: https://sm.dk/media/19474/socialpolitisk_redegoerelse_2020_t.pdf
8. Sallnäs, M. (2000). Barnavårdens institutioner – framväxt, ideologi och struktur. Rapport i socialt arbete nr 96. Institutionen för socialt arbete. Stockholms universitet.